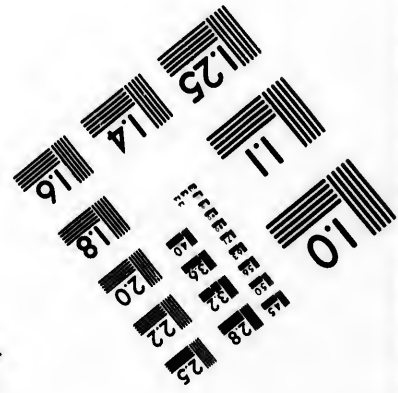
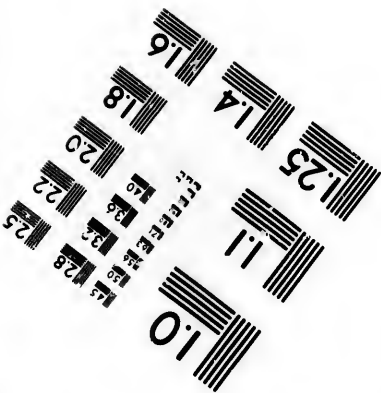
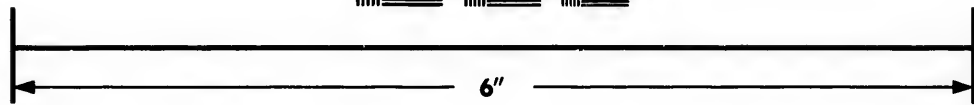
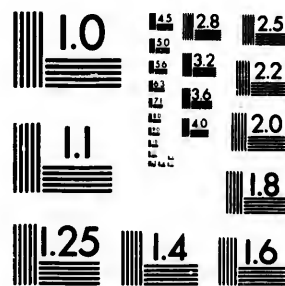
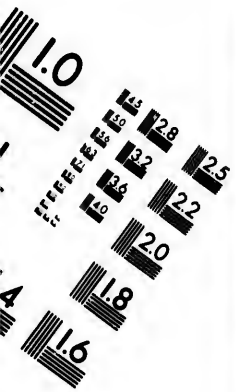

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

Photographic
Sciences
Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

**CIHM/ICMH
Microfiche
Series.**

**CIHM/ICMH
Collection de
microfiches.**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1984

Technical and Bibliographic Notes/Notes techniques et bibliographiques

The Institute has attempted to obtain the best original copy available for filming. Features of this copy which may be bibliographically unique, which may alter any of the images in the reproduction, or which may significantly change the usual method of filming, are checked below.

L'institut a microfilmé le meilleur exemplaire qu'il lui a été possible de se procurer. Les détails de cet exemplaire qui sont peut-être uniques du point de vue bibliographique, qui peuvent modifier une image reproduite, ou qui peuvent exiger une modification dans la méthode normale de filmage sont indiqués ci-dessous.

- Coloured covers/
Couverture de couleur
- Covers damaged/
Couverture endommagée
- Covers restored and/or laminated/
Couverture restaurée et/ou pelliculée
- Cover title missing/
Le titre de couverture manque
- Coloured maps/
Cartes géographiques en couleur
- Coloured ink (i.e. other than blue or black)/
Encre de couleur (i.e. autre que bleue ou noire)
- Coloured plates and/or illustrations/
Planches et/ou illustrations en couleur
- Bound with other material/
Relié avec d'autres documents
- Tight binding may cause shadows or distortion
along interior margin/
La reliure serrée peut causer de l'ombre ou de la
distortion le long de la marge intérieure
- Blank leaves added during restoration may
appear within the text. Whenever possible, these
have been omitted from filming/
Il se peut que certaines pages blanches ajoutées
lors d'une restauration apparaissent dans le texte,
mais, lorsque cela était possible, ces pages n'ont
pas été filmées.
- Additional comments:/
Commentaires supplémentaires:

- Coloured pages/
Pages de couleur
- Pages damaged/
Pages endommagées
- Pages restored and/or laminated/
Pages restaurées et/ou pelliculées
- Pages discoloured, stained or foxed/
Pages décolorées, tachetées ou piquées
- Pages detached/
Pages détachées
- Showthrough/
Transparence
- Quality of print varies/
Qualité inégale de l'impression
- Includes supplementary material/
Comprend du matériel supplémentaire
- Only edition available/
Seule édition disponible
- Pages wholly or partially obscured by errata
slips, tissues, etc., have been refilmed to
ensure the best possible image/
Les pages totalement ou partiellement
obscurcies par un feuillet d'errata, une pelure,
etc., ont été filmées à nouveau de façon à
obtenir la meilleure image possible.

This item is filmed at the reduction ratio checked below/
Ce document est filmé au taux de réduction indiqué ci-dessous.

10X	12X	14X	16X	18X	20X	22X	24X	26X	28X	30X	32X
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

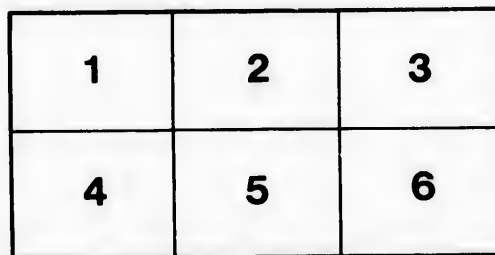
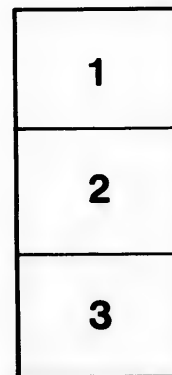
Library of Congress
Photoduplication Service

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol \rightarrow (meaning "CONTINUED"), or the symbol ∇ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

Library of Congress
Photoduplication Service

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole \rightarrow signifie "A SUIVRE", le symbole ∇ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

D E
M E N S C H,

ZOO ALS HIJ VOORKOMT
OP DEN BEKENDEN

A A R D B O L.

DE
M E N S C H,
ZOO ALS HIJ VOORKOMT
OP DEN BEKENDEN
A A R D B O L,
BESCHREEVEN DOOR
MARTINUS STUART,
" AFGEBEELD DOOR
JAQUES KUYPER.
TWEDE DEEL.

TE AMSTERDAM, BIJ
JOHANNES ALLART.

MDCCCIII.

THE LIBRARY
OF CONGRESS

4730
.503

1372
01

THE LIBRARY
OF CONGRESS

730
93

A A N D E N

L E Z E R.

*Ontvang het tweede Deel van dezen Kunst-
en Letterarbeid aan het verhevenst voor-
werp der zichtbaare Schepping met zoo
goede gunst, als wij hetzelfde met goed ver-
trouwen onder uwe oogen brengen. Het
vooroordeel tegen onze onderneming van de
* 2 zijde*

IV A A N D E N L E Z E R.

*zijde haarer uitgestrektheid en onvolvoerb-
baarheid, alleen gegrond op misverstand we-
gens ons eigenlijke doel, is verwonnen door
onze duidelijke onderscheiding tuschen dit
Werk en een bloot Costuumboek der Volke-
ren ten bchoeve van hun, die den aard
van hetzelfde uit den Tijtel alleen naar ei-
gen begrip opmaakten, zonder deszelfs ont-
wikkeling in de Inleiding te hebben gelezen
en zonder iet meer, dan het oog op de af-
beeldingen te hebben geslagen. U, waarde
Lezer! zou het vernederen, deze, met
den vinger aangeduide, onderscheiding uit
een algemeen uitgegeven Bericht alhier ten
uwten behoeve herhaald te zien: maar U
moet*

A A N D E N L E Z E R. V

moet het genoeg geven, van ons te vernemen en met de daad te zien, dat het vertier ruim genoeg geweest is voor dit werk, om het den Uitgever met dezelfde kostbaarheid te doen voordzetten. Van onzen arbeid zult gij zelve oordeelen; en van ons bericht willen wij dit alleen overnemen, dat wij in het Eerste Deel gevonden hebben deze aangelegene Drukfeilen:

Op bladz. 59 reg. 12 staat *Madagascar*, moet zijn *Malacca*.

Op — 96 — 17 staat *laagpootge*, moet zijn *langpootge*.

Op — 113 — 6 staat *katten*, moet zijn *rotten*.

Op — 152 — 9 staat *mano*, moet zijn *man*.

En nu slaan wij terstond de hand aan het vervolg van onze zoo aangenaame als werk-

VI A A N D E N L E Z E R.

*zaame taak met dezelfde ijverige en aan-
houdende pooging, welke het Vignet van
den Tijtel voorstelt.*

AMSTERDAM, MARTINUS STUART
den 21sten van *en*
Slachtaand JAQUES KUIJPER.
1803.

I N-

R.

EN AAN-

gnet van

UART

PER.

I N H O U D

VAN DIT

D E E L.

<i>Vrienden-eilanden</i>	. . .	bladz.	3
<i>Nieuw-Caledonie</i>		51
<i>Marquisen-eilanden</i>		76
<i>Nieuwe Hebriden</i>		94
<i>Nieuw Zeeland</i>		III

Pelew-

I N-

VIII INHOUD VAN DIT DEEL.

<i>Pelew-eilanden</i>	160
<i>Admiraliteits-eilanden</i>	189
<i>Van Diemens Land</i>	208

ZUID-

IT DEEL.

. . . 160

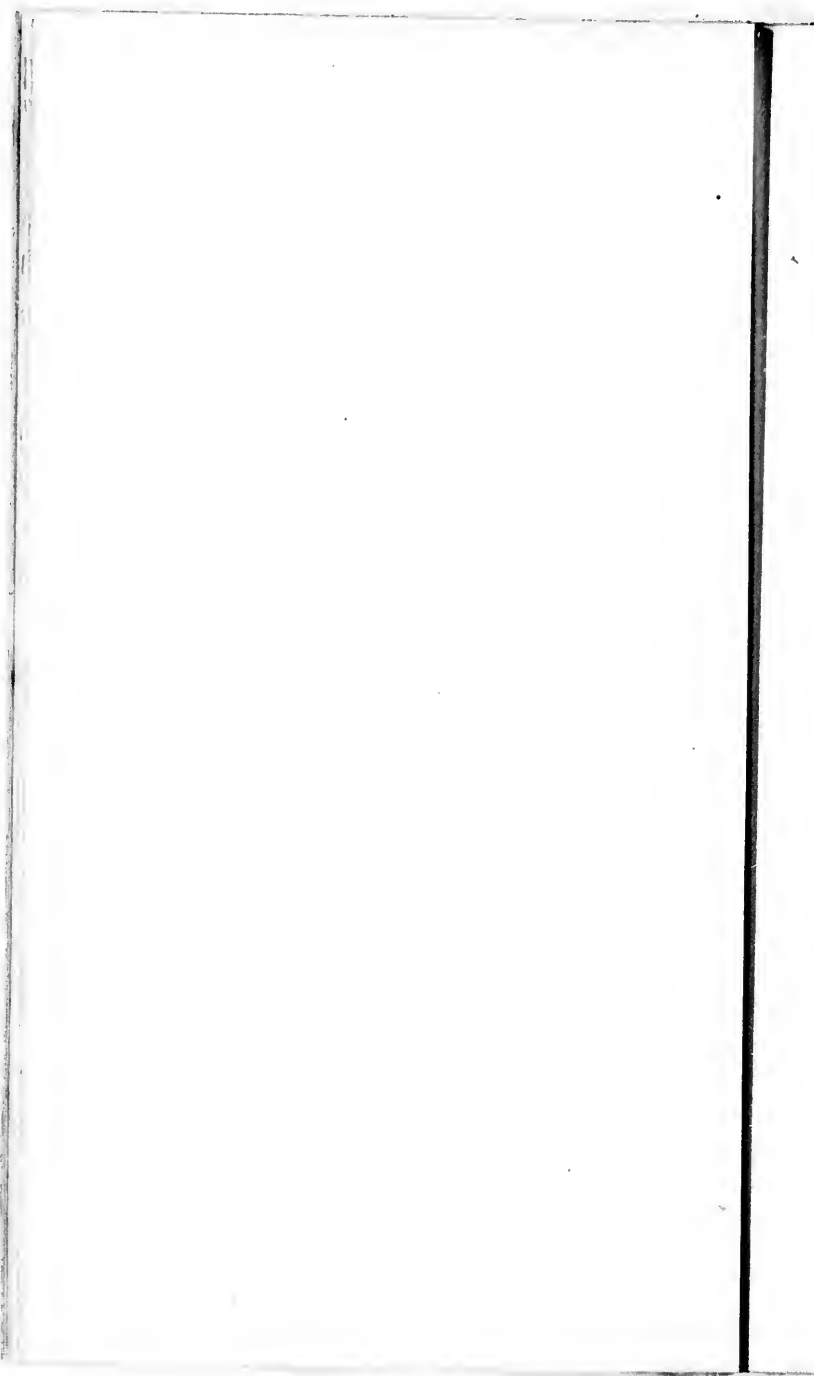
. . . 189

. . . 203

ZUIDZEE EILANDERS.

ZUID:

II. DEEL.

VRIENDEN-EILANDEN.

Onder dezen loflijken naam, met welken COOK de onderlinge vreedzaamheid van derzelve bewooners zoo wel, als hunne algemeene goedhartigheid jegens vreemdelingen, heeft vereerd (1), is een gansche *Archipel* begreepen, die zich in de Stille zee, nabij den keerkring van den Steenbok van 13° tot 21° Zuider Breedte, en van 169° tot 178° Westlijke Lengte van den middags-cirkel van *Greenwich* uitstrekt. Deszelfs Bewooners weten meer dan honderd en vijftig eilanden onderscheidenlijk op te noemen, met welken zij gemeenschap hebben. COOK heeft 'er een en zestig van aangewezen op zijne

(1) COOKS *Reizen*. D. VI. bl. 142. FORSTER bij COOK D. V. bl. 393.

4 VRIENDEN-EILANDEN.

zijne kaart (1). Na hem zijn 'er nog verscheidene anderen opgegeven door de Reizigers. Ook meent men de *Prins Willems Eilanden* en de *Heemkerk's Banken* van TASMAN, benevens de *Eilanden der Zee-luiden* van BOUGAINVILLE binnen denzelfden *Archipel*, uit hoofde van onderlinge kennis en verstandhouding, te moeten betrekken (2).

Tongotaboo, *Eooa* en *Anamocka*, de drie voornaamsten dezer Eilanden (3), werden het eerst in 1643 ontdekt door onzen Landgenoot ABEL JANSSEN TASMAN en door hem *Amsterdam*, *Middelburg* en *Rotterdam* genoemd. SCHOUTEN en LE MAIRE hadden echter vóór hem reeds enige ontdekkingen in dezen *Archipel* gedaan, gelijk COOK 'er in WALLIS zijnen voorganger vond, en zelf door MAURELLE,

LA

(1) COOK, D. IX. bl. 299—303.

(2) WILSON, *Zendelings Reize* D. I. bl. 110, 111 en 142, 147.

(3) LA PEROUSE hield *Vavao* belangrijker dan *Tongotaboo*, maar zeilde het laatstgenoemde slechts voorbij, en oordeelde zelf zich daarom min bevoegd tot dergelijke rangschikking dan COOK. — *Voyage* T. III. pag. 293, 305.

VRIENDEN-EILANDEN. 5

LA PEROUSE, EDWARDS en anderen werd opgevolgd (1).

De ligging der meesten dezer Eilanden, waar van zommigen onbewoond zijn en slechts nu en dan bezogt worden door de andere Eilanders om het hout, het welk zij dragen, is in het oog der Zeeluiden allerschoonst, daar zij zich slechts even boven de oppervlakte der zee vertoonen, als zoo veele boschaadjen, wier helder groen en welig loof het eenzelvige gezicht van lucht en water op het verrukkendst afbreken (2).

De lucht is 'er zuiver en gezond, maar veranderlijk en scherper in den winter, dan men zou verwachten. Over het geheel echter heeft zij de gelukkigste gemaatigdheid voor den groei der planten, die elkander zoo spoedig opvolgen, dat eene aanhoudende lente schijnt te heerschen op deze gelukkige Eilanden (3).

Der-

(1) WILSON D. I. bl. 111—142.

(2) COOK D. IX. bl. 108 D. V. bl. 100. LA BILLARDIERE, *Voyage à la recherche de LA PEROUSE* T. II. p. 91, 92.

(3) COOK D. IX. bl. 159, 246, 247. WILSON D. III. bl. 17. LA BILLARDIERE T. II. p. 174.

6 VRIENDEN-EILANDEN.

Derzelve grond is meestal koraalklippig, met eene genoegzaame laag losse aarde overdekt (1), en draagt overal blijk van weleer onder water te hebben gestaan (2). Dezelve is alzoo overal zeer vruchtbaar (3), maar draagt niet overal zwaar geboomte (4). Het eiland *Tofooa* onderscheidt zich van de overigen door eenen brandenden berg (5). Op veelen mangelt het aan zoet water, waarin *Hapae* het gelukkigste is (6).

Broodvrucht, Kokosnooten, Platanen, Bananen, Pompelmcezen, Yams, Zuikerriet, zekere soort van Vijg en Persik zijn 'er de voornaamste gewasfen, welken de vruchtbaarheid van den grond vaardig is te vermeerderen met de vruchten van allerlei zaaden, dien men denzelven wil aanvertrouwen (7).

Varkens en Rotten zijn daartegen de eenige huis-

(1) COOK D. IX. bl. 248.

(2) LA BILLARDIERE T. II. p. 174.

(3) WILSON D. III. bl. 17.

(4) LA PEROUSE *Voyage* T. III. p. 299.

(5) COOK D. IX. bl. 248.

(6) COOK D. V. bl. 378. D. V. bl. 116.

(7) COOK D. V. bl. 103, 380. D. IX. bl. 179, 249—252.

VRIENDEN-EILANDEN. 7

huisdieren. Bij dezen hebben de inwoners van het Eiland *Fejee* onlangs hunne Honden gevoegd, op welken veel hooger prys door de Eilanders is gesteld, dan op het slachtvee, door COOK agtergelaten (1). Men ontmoet 'er kleene Hagedisfen, maar geen wild hoegenaamd (2).

Hoenders, Duiven, Papegaijen, Uilen Ysvogels, zekere soort van Lijsters, Rallen, Koeten, Reigers, Zwaluwen, Keerkringvogels, Wulpen, Plevieren, Eenden en zoo wel zeer groote als gewoone Vledermuizen bevolken de boschen en het oppervlak der wateren (3).

Omtrend vijftig soorten van bloedlooze dieren leveren 'er maar zeer weinige kwaadaardige op, terwijl men 'er zeer schoone Nachtvinders en Kapellen aantrefte. De platstaartige Zeeflang van drie voeten

(1) COOK D. V. bl. 76, 105, 388. D. VI. bl. 144. D. IX. bl. 242, 252. WILSON D. III. bl. 15.

(2) COOK D. V. bl. 106.

(3) COOK D. V. bl. 76, 105, 106, 383. D. IX. bl. 252—254.

8 VRIENDEN-EILANDEN.

ten lengte, met witte en zwarte kringen geteekend, is 'er gemeenzaam, maar onschadelijk (1).

Rijker in soorten, dan in menigte, van Visch is de zee rondom deze eilanden, wier veelvuldige riffen en banken daartegen schuilplaats verleenen aan de rijkste verscheidenheid van Schulpvischen (2).

De beschrijving der redelijke bewooners van de voornaamsten dezer eilanden (3) is, van wege derzelve aard en zeden, de aangenaamste taak, en verdient ook om het uiterlijke voorkomen hunnes ligchaams alle opmerking.

Hunne lengte van vijf voeten en drie duimen tot vijf voeten en tien duimen overtreft zelden het middenmaatige: maar hunne gestalte is doorgaands ryzig en hun gang zeer schoon, gelijk hun gansche, sterkgespiede
en

(1) COOK D. V. bl. 398. D. IX. bl. 254.

(2) COOK D. IX. bl. 254, 255.

(3) Volgens LA PEROUSE is het grootste aantal derzelve onbewoond en van wege de kaalheid der rotzen onbewoonbaar. — *Voyage* T. III. p. 303.

VRIENDEN-EILANDEN. 9

en alzins evenredige, lichaam zekere eigene deftigheid in houding heeft (1).

De kleur van deze Eilanders wordt kastanjebruin, iet donkerer dan koperbruin, en ook wel olijkleurig genoemd, schoon de grond dezer kleuren geenzins dezelfde is. Verbrand van de zon heeten zij bij BILLARDIERE, die de lichtere huid der Vrouwen aan derzelver huislijke leeven onder het schaduwwrijk geboomte toeschrijft (2).

Op de eilanden *Hapae* en *Anamocka* zijn drie geheel witte menschen gevonden, blijkbaar echter tot de zoogenoemde *Blaffards* of *Albino's* behoorende, wier kleur het gevolg eener

(1) COOK D. V. bl. 373. D. IX. bl. 319, 325. LA PEROUSE T. III. p. 303. LA BILLARD. T. II. p. 176, 177. FORSTER *Anmerkungen auf seinem Reize um die Welt*. S. 209.

(2) COOK D. V. bl. 110, 374. D. IX. bl. 320, 321. LA BILLARD. T. II. p. 142—177. De juiste benoeming der kleur en haare volkomene uitdrukking in verwen mag wel het moeilijkste deel geacht worden onzer Menschbeschrijving, wijl bij de Reizigers zelve hier alles doorgaands onnaauwkeurig en onovereenstemmend wordt bevonden, en het zoogenoemde *coloriet* de moeilijkste proef der schilderkunst blijft. Deze aanmerking pleite dan eens voor altijd om een toegevend oordeel.

10 VRIENDEN-EILANDEN.

eener zikkelijke gesteldheid geacht en onder de donkerste kleurlingen zelve gevonden wordt⁽¹⁾.

De gelaatstrekken der Vrienden-eilanders zijn doorgaands zacht. Hun neus is gekromd, hunne lippen zijn dun ⁽²⁾, en in de oogen van LA BILLARDIERE had het gantsche aangezicht eenen *Europeeschen* omtrek ⁽³⁾, terwijl hij zekere plathoofdigheid aan de gewoonte toefschreef, om vlak agter over met het hoofd op een stuk houts te slapen ⁽⁴⁾.

Hun haar is meestal sluk, dik en sterk, schoon eenige weinigen het gekroesd of gekruld hebben, en schijnt algemeen zwart te zijn. ⁽⁵⁾ Zij hebben fraaije oogen en in het algemeen goede tanden, zelfs tot in zeer gevorderden ouderdom ⁽⁶⁾.

De Vrouwen mogen meer bevallig, dan wel schoon heeten. Tegen het misstandige haarer groote voeten en dikke beenen staat echter de dunheid haarer vingers en de

⁽¹⁾ COOK D. IX. bl. 321. LA BILLARD. T. II. 142. — Zie de *Inleiding* D. I. bl. 42 aant.

⁽²⁾ COOK D. V. bl. 373.

⁽³⁾ LA BILLARD. T. II. p. 95.

⁽⁴⁾ LA BILLARD. T. II. p. 159

⁽⁵⁾ COOK D. IX. bl. 329, 330.

⁽⁶⁾ COOK D. V. bl. 111.

VRIENDEN-EILANDEN. 11

de welgemaaktheid haarer handen over (1).

Men vindt schier geene mismaakte menschen op deze eilanden: veeleer mogen welschapenheid van ligchaam en gezondheid van gestel onder derzelver algemeene voorrechten gerekend worden. Een zeer afschuwelijke, maar niet ongeneeslijke, huid-uitslag, die het aanzicht vooral misformt, is daartegen een vrij algemeene kwaal, die, volgens BILLARDIERE, daaraan mischien te wijten is, dat zij geene zoet water hebben, om zich af te spoelen, na in zee te hebben gezwommen. Ongemak aan de oogen en de zoogenaamde ringworm behooren mede tot de landeigene gebreken. Maar tegen deze kwaalen zijn de gezondheid der luchtstreek, de eenvoudigheid van voedsel en de zindelijkheid des ligchaams zoo gelukkige hulpmiddelen, dat zelfs het *Venusmet*, hetwelk meermaalen onder hun gebragt werd, spoedig uitraasde en reeds voorbij gegaan schijnt (2).

„ Zij bezitten, — dus spreekt WILSON van

(1) COOK D. V. bl. 110, 374. D. IX. bl. 319.

(2) COOK D. V. bl. 117, 377. D. VI. bl. 143. D. IX. bl. 322. LA BILLARD. T. II. 177.

12 VRIENDEN-EILANDEN.

van hun karakter, — uitmuntende hoedanigheden, zoo dat, indien zij eenmaal door het *Euangelium* verlicht worden, zij het be-minlijkste volk van den ganschen aardbodem zullen wezen (1).” Eene lofspraak, zeer grootsch voorwaar, maar geenzins overdreven, ingeval slechts de zeden dezer menschen niet vroeger bedorven worden door den omgang met min loflijke *Europeërs*. — Jegens elkanderen zijn zij eerlijk in allen handel, gezellig in verkeer, zorgvuldig om geen overlast te doen, en zoo mededeelzaam van aard, dat elk, die een stuk eten heeft, het onder allen, die tegenwoordig zijn, verdeelt, zich zelve het kleinste gedeelte toelegt en zoms wel geheel voorbijgaat. (2). Jegens Vreemdelingen zijn zij vertrouwlijk, gul, vriendlijk, bescheiden, handelzuchtig, zelve eerlijk en vol vertrouwen op de eerlijkheid van anderen, terwijl hunne gediens-tigheid ver genoeg gaat, om zelfs, waar de gelegenheid dit schijnt te vereischen, vreemdelingen op hunnen rug te dragen (3).

Om-

(1) WILSON D. III. bl. 6.

(2) COOK D. IX. bl. 209, 351. WILSON D. III. bl. 6.

(3) COOK D. V. bl. 71, 73, 370, 371, 373.

ANDEN.

antende hoeda-
eenmaal door
en, zij het be-
hen aardbodem
offpraak, zeer
inzins overdre-
lezer menschen
door den om-
ers. — Jegens
en handel, ge-
dig om geen
edeelzaam van
ren heeft, het
zijn, verdeelt,
te toelegt en
(2). Jegens
uwlijk, gul,
zuchtig, zel-
op de eerlijk-
anne gediens-
elfs, waar de
chen, vreem-
en (3).

Om-

WILSON

, 370, 371,
373.

VRIENDEN-EILANDEN. 13

Omtrend hunne Vrouwen heerscht wel zekere verheffing, maar die bij deze Eilanders geenzins tot verachting en mishandeling der zwakke kunne overslaat, waaraan zich elders de onbeschaafdheid der Volkeren kenmerkt. Zij eten en drinken met hunne Vrouwen, maar houden hunne eigene bekers. Ook zijn zij naarijverig op derzelver liefde en worden zoms door minnenijd tot daaden van geweld gedreeven. De Vrouwen wachten zich echter zorgvuldig genoeg, om de huwelijksrouw ongeschonden te bewaaren, en verklaaren dit voor een heiligen plicht (1). De Kinders genieten alle ouderlijke toegevelijkheid, en zijn nevens de Moeders den mannen dierbaar genoeg, om hun te kunnen wederhouden, wanneer zij zich genegen gevoelen tot eene reis naar *Europa* (2). Met hunne bijzondere Vrienden hebben zij eene gemeenschap, welke niet duldt,

373. 82. D. IX. bl. 326. LA BILLARD. T. II. p. 141, 148.

(1) COOK D. V. bl. 74. D. IX. bl. 100. LA BILLARD. T. II. p. 171, 139.

(2) LA BILLARD. T. II. p. 172, 173. WILSON D. III. bl. 7.

14 VRIENDEN-EILANDEN.

duldt, dat de een iet lekkers toebereide, zonder dat de ander daar van een deel krijgje. Naamverwifeling is ook hier, gelijk bij de *Otaheitors*, het kenmerk der naauwfte vriendschap (1).

Zij zijn zeer naarstig, onvermoeid en fchrander in hun gansch bedrijf (2): maar toonden zich zomtijds zoo onverfchrokken onder het gefchut (3), en dan weder zoo vreesachtig, wanneer men hun slechts water op het lijf wierp, dat hun moed niet wel uit deze gevallen was op te maaken (4).

Hun hart is zeer ligt aangedaan: maar hunne aandoeningen gaan fpoedig over, hetwelk alzins met de gewaarwording van kinders overeenkomt, en slechts de zinlijkheid van deze goedhartige kinders der Natuur bewijst (5).

De Vrouwen zijn zoo ingetoogen van zeden, als minzaam van voorkomen. Onkuischheid heeft eeniglijk onder de gemeenfte
vrouw-

(1) WILSON D. III. bl. 6. COOK D. V. bl. 81. Zie D. I. bl. 126.

(2) COOK D. V. bl. 372. D. IX. bl. 327.

(3) COOK D. VI. bl. 134.

(4) LA BILLARD. T. II. p. 119.

(5) LA BILLARD. T. II. p. 171. COOK D. V. bl. 373.

EILANDEN.

lekkers toebereide,
van een deel krijge.
hier, gelijk bij de
merk der naauwste

ig, onvermoeid en
edrijf (2): maar toon-
nverschrokken onder
n weder zoo vrees-
un slechts water op
n moed niet wel uit

maaken (4).
angedaan: maar hun-
bedig over, hetwelk
ing van kinders over-
zinlijkheid van deze
Natuur bewijst (5).
ingetroogen van ze-
voorkomen. On-
k onder de gemeenste
vrouw-

bl. 6. COOK D. V.

2. D. IX. bl. 327.

34.

II. p. 119.

I. p. 171. COOK D.

VRIENDEN-EILANDEN. 15

vrouwluiden plaats, schoon de handelzucht
der mannen zomtijds de eer der vrouwen
veil biedt, en de Opperhoofden het aanbod
hunner vrouwen onder de uitstekendste blij-
ken hunner goede gunst aan vreemdelingen
stellen (1).

Dieverij alleen is het, die met groote
letters op de lijst hunner volksondeugden
staat, maar zich, opmerklijk genoeg, met de
strengste eerlijkheid in eigenlijken handel ver-
eenigt (2).

Hun aard, eindelijk, is wel niet wreed,
maar toch alles behalven sijngevoelig, hetwelk
LA BILLARDIERE zoo wel opmaakte uit
den toon, op welken men hem de schipbreuk
van een *Europeesch* vaartuig op deze kusten
verhaalde, als uit het slaan en stooten, waar-
mede

(1) COOK D. V. bl. 379, III. 377. D. IX.
bl. 373. LA BILLARD. T. II. p. 101. WIL-
SON D. III. bl. 7. De laatste Schrijver zegt van
zijne landsluiden, dat derzelve ongebonden gedrag
de Vrienden-eilanders in het begrip heeft gebragt, dat
deze gunst den vreemdelingen onmisbaar is.

(2) COOK D. IX. bl. 101, 199, 327—329,
D. V. bl. III. LA BILLARD. T. II. p. 102,
104, 107, 109, 140, 149, 155.

16 VRIENDEN-EILANDEN.

mede de Opperhoofden steeds hunne bevelen vergezelden⁽¹⁾.

Hunne wooningen mogen meer afdakken, naar onze hooibergen gelijkende, dan wel huizen, genoemd worden. Gevlochten matten maaken derzelver muren uit, die echter deze wooningen niet geheel insluiten, maar meestal slechts naar die zijde worden uitgezet, van waar men den meesten regen verwacht. Deze verblijven staan in het midden van nette beplantingen, door heiningen afgeschut, en worden, op *Tongotaboo* vooral, dorpsgewijze bij elkanderen gevonden, alwaar zij ook min gebrekig en zelfs van deurfluitingen voorzien zijn.⁽²⁾

Het gebrekige der laagsten en geringsten derzelven wordt nogthands uitsluitend vergoed door de reinheid en netheid, die in allen heerschen. Van buiten door zuivere grasperken tusfchen schoon geboomte omringd, zijn zij van binnen met keurlijk matwerk

(1) LA BILLARD. T. II. p. 175.

(2) COOK D. V. bl. 83, 104. D. IX. bl. 174, 342. LA BILLARDIERE T. II. p. 100, 101.

NDEN.

hunne beve-

meer afdak-

gelijkende,

orden. Ge-

derzelver muu-

roningen niet

slechts naar

vaar men den

ze verblijven

beplantingen,

worden, op

ze bij elkan-

min gebrekig

zien zijn. (2).

en geringsten

sluitend ver-

id, die in al-

door zuivere

boomte om-

keurlijk mat-

werk

. D. IX. bl.

. II. p. 100,

VRIENDEN-EILANDEN. 17

werk op den vloer bedekt, hetwelk zindlijker wordt gehouden dan eenig vloertapijt in ons bezoekvertrek. (1).

Hoe zeer deze Eilanders ook de opene lucht beminnen, zorgen zij echter, des nachts onder dak te zijn, wanneer matten, als matrassen op den grond gelegd, hun ten bed, kleederen of stukken doeks ten dekzel, en kleene houten bankjens tot hoofdkusfens strekken. De heer en vrouw van het huis liggen in eenen afgezonderden en afgeschooten hoek: de overige huisgenooten verspreiden zich op den grond. De ongetrouwde mannen en vrouwen scheiden zich daarbij zorgvuldig. Meervermogenden hebben zelfs afzonderlijke hutten tot slaapplaatsen der bedienden; terwijl hier in over al de grootste kieschheid en zedigheit worden in acht genomen (2).

De laagte der meeste afdakken bij den grond maakt de huizen in het midden alleen geschikt voor den opgerichten stand der bewooners, doch derzelver gewoonte, om op den grond te zitten, de mans met de

(1) COOK D. IX. bl. 95. D. V. bl. 372.

(2) COOK D. IX. bl. 123, 198, 343, 375.

18 VRIENDEN EILANDEN.

nen kruislings of op de hurken , de vrouwen zijdelings , maakt hun dit gebrek min lastig. De voornaamen alleen gebruiken houten stoelen of bankjens , om te zitten (1).

De aanleg van breede en effene wegen tuschen de geregelde beplantingen geeft aan velen dezer eilanden zeker *Europeesch* aanzien (2); terwijl het putgraven; ter vervulling van het gebrek aan versch water (3), en het dijk aanleggen op *Tongotaboo*, schoon men de bedoeling daarvan niet kon bemerken, opmerkelijke blijken zijn van schrandrheid en geduld (4).

De vaartuigen dezer Eilanders munten uit door kunstigen aanleg, keurig snijdwerk en bijzondere snelheid te water, het zij ze door riemen of zeilen gedreeven worden (5). Zij gebruiken enkele en ook dubbelde *Canoos*, door dwarsbalken omtrend zes of zeven voeten aan malkanderen verbonden, waar over een planken vloer ligt, op welken eene tent gebouwd

(1) COOK D. IX. bl. 363. Pl. LXXXIV**
LA BILLARD. T. II. p. 199. 113.

(2) COOK D. V. bl. 35, 382.

(3) COOK D. V. bl. 119.

(4) COOK D. IX. bl. 185.

(5) COOK D. V. bl. 106.

DEN.

, de vrot-
gebrek min
n gebruiken
te zitten (1).
fene wegen
ngen geeft
Europeesch
n, ter ver-
n water (3),
boo, schoon
kon bemer-
n fchrande-

munten uit
tijdwerk en
zij ze door
en (5). Zij
de *Canoos*,
even voeten
r over een
ne tent ge-
bouwd

LXXXIV**

VRIENDEN-EILANDEN. 19

bouwd is, die deze vaartuigen zelfs voor lan-
gere zeereizen geschikt maakt. Een drie-
hoekige mat strekt ten zeil, terwijl het touw-
werk even als bij ons is aangelegd (1).
Op verren togt in zee geleidt hun, bij on-
betrokkene lucht, de zon bij dag, het ge-
sternte bij nacht. Wanneer de lucht be-
wolkt is, letten zij op de streeken, waar uit
de winden en golven tegen hun vaartuig
flaan, en brengt hun alzoo het omlopen
van den wind, hetwelk echter binnen de
grenzen van den pasfaat op andere tijden
zeldzaam is, ligt in verwarring (2).

Zoanmige boombladen geven bekens tot
huisraad: anderen laten zich tot kaarslicht
ontsteken in duisternis (3). Steenen die-
nen tot bijlen, haaijetanden tot booren, het
ruwe vel van zekeren visch tot raspen,
en schulpen tot mesfen. (4). Vlakke bor-
den en houten spadels maaken het keuken-
gereedschap uit (5), welks eenvoudigheid
af-

(1) COOK D. V. bl. 107. D. VI. bl. 138.

(2) COOK D. IX. bl. 313.

(3) COOK D. V. bl. 74, 104. D. IX. bl.
183, 343.

(4) COOK D. IX. bl. 344. D. V 109.

(5) COOK D. V. bl. 371.

afsteekt bij het kunstige en vijandig vervaardigde wapentuig van speer, knods, pijl en boog. (1).

De tooi en kleeding der Vrienden-eilanders zijn opmerkelijk genoeg, zelfs voor de stofbereiding en den smaak der meest beschaafde *Europeërs*.

Mannen en Vrouwen kleeden zich op dezelfde wijze. Beiden slingeren zich een of meer stukken doeks om den middel, hetwelk eenen rok uitlevert, die in ruime plooijen tot op de voeten hangt. Het laagst gemeen kan zich zulk eene ruime stof niet aanschaffen, noch ook deze sleepende kleeding bij den arbeid dragen: hetzelve vergenoegt zich met eene mat, om de lendenen geslagen, of ook wel met ecnige bladeren of een enkele schaamdoek, tusschen de beenen doorgehaald (2). De kleederen zijn altijd van een zelve maakzel: het onderscheid in vermogen der perzoonen kenmerkt zich enkel in de fijnheid der stoffen (3), en het feestlijke van het gewaad in

(1) COOK D. V. bl. 376, 114.

(2) COOK D. V. bl. 111, 371, 375 D. IX. bl. 331, 332.

(3) LA BILLARD. T. II. p. 117.

VRIENDEN-EILANDEN. 21

in de verdubbeling van dezelfde kleederen (1).

De eigenlijke tooi heeft echter bij deze Volkeren reeds zoo groote vordering genaakt, dat men op haarpoeder van onderscheidene kleur is bedacht geworden. Veelenpoederen zich met schulp- of koraal-kalk, hetwelk de punten van het haar als verzengt: anderen hebben zeker blaauwzel in hunne lokken, die bij zommigen de oranjekleur der Curcumade dragen (2). De kam zelfs is bij hun van een werktuig ten nuttigen gebruike in een hoofdcierfel der pronkerij verkeerd (3), hetwelk immers tegen den goeden smaak niet strijdig geacht kan worden, daar ook onze Vrouwen met dit walglijke werktuig pronken.

Gewoon, om naakt te gaan tot aan den middel (4), beschermen zij evenwel het hoofd met mutzen voor de zon. (5).

Mannen en Vrouwen dragen zoo wel dezelfde vercierelen als kleederen. Beiden voeren zij een enkeld oorcieraad, hetwelk door-

(1) COOK D. IX. bl. 332.

(2) FORSTER bij COOK D. V. bl. 389.

(3) FORSTER bij COOK D. V. bl. 375.

(4) COOK D. V. bl. 171.

(5) COOK D. IX. bl. 332.

32 VRIENDEN-EILANDEN.

doorgaands in eenig stuk been bestaat , hetgeen tweemaalē, even als men eene speld steekt, door de oorlel wordt geboord. Beiden dragen zij ook halskettingen van welriekende bloemen , of anders van kleene schulpjens , vogelbeenderen , haaije-tanden en andere dingen te zamen gesteld. Armringen en vingerringen van paarlemoerschulp of schildpad zijn mede aan beide geslachten gemeen (1), bij wien daarom koraalkeetenen, door de *Europeërs* aangebragt, ten hoogsten worden geschat (2).

Beide de geslachten deelen alzoo ook in de beprikkings van de huid, maar in zeer onderscheidene maate. Bij den Man is geen lid, het gevoeligste zelf niet, uitgezonderd van dat pijnlijke opschik, hetwelk de buiken dĳen boven al blaauw maakt. Bij de Vrouwen is de *tatowering* minder. Onder de Mans is de Koning 'er geheel vrij van (3),
wicens

(1) COOK D. V. bl. 375. D. IX. bl. 333, 334.

(2) FORSTER bij COOK D. V. bl. 377. De *Osaheiters* verkoozen steeds doorschijnende koraalen: de Vrienden-eilanders vonden in de doffe en donkerkleurlge meer behaagen.

(3) COOK D. V. 111, 112, 374. D. IX. bl. 153, 331, 333. LA BILLARD. T. II. p. 177.

staaf, het
eene speld
oord. Bei-
n van wel-
van kleene
e-tanden en
Armringen
rschulp of
lachten ge-
lkeetenen,
n hoogsten

ook in
ar in zeer
an is geen
gezonderd
de buik en
j de Vrou-
Onder de
j van (3),
wicens

333, 334,
377. De
ende kora-
de doffe en

D. IX. bl.
l. p. 177.

VRIENDEN-EILANDEN. 23

wiens praal boven zijne Onderdaanen in eenen vederen hairband bestaat van Keerkring-vogelen en Papegaaijen-veders, wier schitterende kleur en grootheid dit koninklijke hulzel prachtig genoeg maaken (1).

De Mans zijn niet slechts zorgvuldig, om de kin kaal te houden, maar hebben zelfs hunne baardscheerers, die dit werk, door middel van een paar schulpen, schoon en zacht genoeg, maar voor den *Europeër* dulddloos langzaam, verrichten (2).

Bij de uiterste reinheid op het ligchaam, welke hun zeer dikwijls in bijzonder aangelegde vijverbaden drijft (3), en door hunnen bijzonderen smaak voor reukwerk (4), worden zij echter zoo verre gedreeven door hunne zucht tot kunstciersel, dat zij zich de onaangenaame lucht der Kokoks-olie getroosten, om de zachtheid en glinstering der huid te verkrijgen, welke deze Olie-inwrijving voordbrengt (5), en zich zoms met

poe-

(1) COOK D. IX. bl. 153.

(2) COOK D. V. bl. 372. D. IX. bl. 144.
LA BILLARD. T. II. pag. 118, 121.

(3) COOK D. IX. bl. 334.

(4) LA BILLARD. T. II. pag. 151.

(5) LA BILLARD. T. II. pag. 143. COOK
D. IX. bl. 334.

24 VRIENDEN-EILANDEN.

poeder van Curcumade over het gansche bovengedeelte des ligchaams even zorgvuldig blanketten, als elders rood en wit voor de onöogelijke schoonen in gebruik zijn (1).

Het voedsel dezer Eilanders is meestal uit het Plantenrijk ontleend, want Varkens, Hoenders en Schildpadden schijnen slechts lekkernijen te zijn voor de Opperhoofden. Visch en allerhande soort van Schulpvisch wordt raauw door hun gebruikt. Het gemeen bedient zich ook van Rotten, Vleer-
muizen en Hagedisfen (2).

De Kookkunst echter heeft bij hun zekere hoogte bereikt, welke den *Europeërs* zelve niet ongevallig zou geweest zijn, indien de Eilanders slechts even rein geweest waren op hunne spijs als op hun ligchaam (3).

Zij munten vooral uit in de bereiding hunner Varkens. Derzelve mannetjens weten zij te snijden, om ze vetter te doen worden (4). Na ze door eenige slagen op den kop geslagt, met twee stukken gespleeten bamboes

(1) COOK. D. IX. bl. 334.

(2) COOK. D. IX. bl. 348. LA BILLARD. T. II. pag. 105, 125, 148.

(3) COOK. D. IX. bl. 349.

(4) LA BILLARD. T. II. pag. 150.

VRIENDEN-EILANDEN. 25

boes behendig afgeschraapt en van de ingewanden ontledigd te hebben, vullen zij ze op met gloeiende steenen, plaatzen ze alzoo in den heet gemaakten oven in den grond, brengen ze dus welgebraden en geheel ter tafel, en snijden ze voor met de uiterste vaardigheid in het treffen der ledemaaten, schoon een gespleeten bamboes al weder tot mes moet dienen (1).

Behalven water tot den dorst, gebruiken zij den *Java*-drank, die ook hier van het uitgekauwde sap der *Java*-wortels met water aangelengd, vervaardigd en in bekervan bladeren voorgediend wordt (2). Deze drank schijnt echter aan de Vrouwen nimmer te worden aangeboden (3).

In den agtermiddag en midden in den nacht hebben hunne dagelijksche maaltijden plaats. Tot de laatste staan zij uit den slaap op, waartoe zij zich, na dit genot, weder nederleggen. Hunne werkzaamheid vangt weder aan met den dageraad, maar zij slapen dikwijls over dag,

(1) COOK. D. IX. bl. 232, 234.

(2) COOK. D. V. bl. 72. LA BILLARD. T. II. pag. 103.

(3) LA BILLARD. T. II. pag. 137.

26 VRIENDEN-EILANDEN.

dag, en begeven zich met den donker reeds ter rust (1).

Het ontbreekt dezen Eilanders niet aan ledigen tijd (2), schoon zij bij de Vischerij den Landbouw voegen, en zich bijzonder op den Scheepsbouw en Stofbereiding toelleggen en zeer veel tijds aan al hun snijwerk moeten besteedden. Niet slechts de regelde aanleg hunner Plantagiën, maar ook de zorgvuldige schoonhouding van den grond en deszelfs bemesting met rottend onkruid, toonen hunne bijzondere oplettendheid op den Landbouw, waaraan hunne meer gevorderde beschaaving voorzeker mag worden toegeschreeven. Doek- en mat-werk spannen echter de kroon van hunnen kunst-ijver, en wel bijzonder bij de Vrouwen, daar zich de Mans meer bezig houden met zwaarer handwerk. De bast van den Papier-moerbeziënboom levert ook hier de stof tot doek. Het zelve wordt tot eene aanmerkelijke fijnte van draad en verbaazende grootheid van stuk bewerkt, maar verrukt den *Europeër* bovenal door werk en schildering, waarin het zelve niet be-

(1) COOK. D. IX. bl. 350.

(2) WILSON. D. III. bl. 16.

VRIENDEN-EILANDEN. 27

behoeft te wijken voor de schoonstgekleurde *Engelfche* Chitzen. Bruin of glanzig zwart is de gemeenste kleur voor het doek zelve, waaraan meestal een breede rand ten cieraad wordt gelaten (1).

De korfjens en het matwerk dezer Eilanders doen geene mindere eer aan het vernuft, den smaak en handigheid der Vrouwen, dan het snel bouwen en wel verbinden der huizen, het kunstig zamenstellen en het veelvuldig verciereu der *Canoos* aan de bekwaamheid en vlijt der Mannen, wier hulsljik leeven noch zoo werkzaam is, dat het hun lastig valt, noch zoo ledig, dat zij 'er vadzig door worden (2).

De afbeelding, door ons van deze Eilanders gegeven, stelt den Man voor, eenen spijker ontvangen hebbende van zijne Vrouw, welke hij, naar de gewoonte dier Eilanders, ten blijke van dankbaare aanneming, boven zijn hoofd houdt (3); en hebbende voor
haar

(1) COOK. D. V. bl. 112, 375. D. IX. bl. 187, 338. LA BILLARD. T. II. pag. 115.

(2) COOK. D. V. bl. 112, 113. D. IX. bl. 211, 348, 336.

(3) COOK. D. V. bl. 115, 369. LA BILLARD. T. II. pag. 96.

haar eene halskeeten in de andere hand, om welke zijne Gade hem met eenen minzaam wenk vrijt. Dit vriende en liefkoozende, iet van het kinderlijk vleijende hebbende, is het doorgaande karakter der Vrouwen, van waar het hoofd haar zelfs een weinig ter zijde geboogen staat (1). De Man is het wel geslaagd afbeeldsel van OTAGO, den Bevelhebber van het Eiland *Tongataboo* (2); de Vrouw is niet min gelukkig overgenomen naar de Vrouw van *Eaoo* (3), beiden bij COOK, terwijl haare beprikking op de armen en beider geheele kleeding zorgvuldig geteekend zijn naar de nauwkeurige afbeeldingen bij LA BILLARDIERE (4), en overigens het gansche tooneel, waarop dit te vreden en liefkoozende paar voorkomt, volkomen overeenstemt met de beschrijvingen en stukswijze afbeeldingen der Reizigers (5).

De ruispijp of *Dorische* fluit op den voorgrond

(1) LA BILLARD. T. II. pag. 162.

(2) Bij COOK. Pl. XXX. *

(3) Bij COOK. Pl. XXXVII. **

(4) Bij LA BILLARDIERE. Pl. 30.

(5) Bij LA BILLARDIERE. Pl. 26, 27, 31. Bij COOK. Pl. XXXVI. * en XXXVII. *

VRIENDEN-EILANDEN. 29

grond, tegen een kunstig gewerkt mandjen staande, waar agter zich het gedeelte van eene knods vertoont, moet ons opmerkzaam maaken op de Toonkunst dezer Eilanders. Dezelve is hun bijzonder eigen (1); maar heeft bij hun slechts weinige toonen ten gebruike, welken zij echter verscheiden genoeg weten te maaken, door zamenstelling niet zoo zeer, als wel door eenvoudige zangwijzen met onderscheidene stemmen of in partijen te zingen, even als de *Sandwichers* (2). Op *COOKS* Reize schreef men eene dier zangwijzen op, welke slechts van *a* tot *e* liep, en doorgaands met een *accoord* geslooten werd. Zij had deze leiding (3):

LA BILLARDIERE hoorde eene andere, welke eene geheele *octaaf* afliep en aldus voorkwam:

Apou-

(1) *COOK*. D. IX. bl. 132. D. V. bl. 74, 370, 386.

(2) Zie D. I. bl. 200.

(3) *FORSTER* bij *COOK*. D. V. bl. 370.

30 VRIENDEN-EILANDEN.

Apon lelley, apon lelley, apon lelley, apon lelley.
Schoone avond, schoone avond, enz.

Dit eenzelvige lied werd langer dan een half uur herhaald, en verveelde echter niet, zoo door de zamenstemming der onderscheidene partijen, als door de gelukkige keuze der *dissonanten*, en bovenal door de bevallige wijze, waarop, gedurende hetzelfde, de maat werd aangegeven (1).

De Speeltuigen zijn, behalven de afgebeelde Ruispijp, ook de Dwarsfluit, de Trommel en de Bamboes. De Dwarsfluit, uit één gelid van bamboes gemaakt, is ter weerszijde geslooten, en heeft behalven het blaasgat, slechts vier speelgaten. Zij wordt niet met den mond maar met het rechter neusgat geblazen, terwijl de duim van de linker hand het linker neusgat sluit, en de midden vinger het eerste speelgat stopt (2).

De Trommel is een rond, gansch uitgehouden en aan beide zijden geslooten, stuk houts, waar-

(1) LA BILLARDIERE. T. II. pag. 125, 126, 131, 135.

(2) COOK. D. IX. bl. 346, 347.

VRIENDEN-EILANDEN. 31

waarop met trommelftokken van eenen voet lang, met verheffing en verandering van toon en maat, geslagen wordt (1). De Bamboes is opmerklijker. Vier of vijf Mannen hebben elk eene Bamboes van vijf tot zes voeten lang, met welke zij geregeld op den grond stooten. Dit geeft een verschil van toonen naar evenredigheid der lengte en dikte der bamboezen, die door eenen ander, met snelle trommelflagen op eene ter nederliggende en gespleeten bamboes, worden beantwoord (2).

Nog opmerklijker maaken de berichten der Reizigers den dans dezer Eilanders, die wel min in sprongen en bewegingen, dan wel in wendingen en houdingen bestaat, maar *Balletten* uitlevert, die in zommige opzichten de *Europeesche* schijnen te overtreffen. Deze *Balletten* vereenigen zang en dans en tooneelbedrijf. Niet slechts worden zij aangevangen met gezangen, naar wier maat de dans geschiedt, maar telkens vervangen met korte spreuken, dien de danzers elkanderen

toe-

(1) COOK. D. IX. bl. 190, 193. D. V. bl. 114.

(2) COOK. D. IX. bl. 125.

toevoeren. Elk derzelven heeft doorgaands eene ligte knods, als eene roeispaan, in de hand, met welke de vlugte beweging wordt gemaakt, en allen schaaren zij zich in twee reijen, die tegen elkander inwerken en wederzijds volmaakt gelijk de bewegingen en wendingen naarbootzen, die door de voordanzers worden aangegeven. Danzeressen vervangen zomtjids deze danzers; zomtjids zijn beiden in den zelfden dans te gelijk werkzaam, terwijl alles altijd zeker bedrijf schijnt te vertoonen. De aanvang is meestal langzaam in de maat, maar dezelve versnelt hoe langs zoo meer, en wordt beantwoord door wendingen, bewegingen en hoofdschuddingen, die den aanschouwer ligt duizelig maaken, maar wier zonderlingheid nooit grooter is, dan de ongedwongenheid en cierlijkheid waarmede zij in danzen van meer dan honderd perzoonen worden uitgevoerd. Zulke danzen worden meest des nachts gegeven, en duuren doorgaands een kwartier uurs, maar worden dikwijls twaalf maal agter elkan- deren afgewisseld. Ook de Vorsten nemen in dezelve deel, en slaan zomtjids den trommel, terwijl de aanschouwers door hand-

N.

VRIENDEN-EILANDEN. 33

handgeklap de goede uitvoering toejuichen (1).

Onder hunne vermaaken behoort ook het kampgevecht, hetwelk zomtijds niet meer is, dan een snel gezwaai met knodsen, behendiger en vlugger, dan de gewoone zwadronslag geschiedt, en zoo juist afgemeten tevens, dat de een des anderen knods niet raakt, schoon zij dicht onder elkanders bereik komen en veel kracht bij hunne snelheid voegen (2). Dikwijls gaat dit ijdel gezwaai over in een ernstiger kampgevecht, waarin Vrouwen zoo wel, als Mans, deelen (3), en hetwelk gedeeltelijk in worstelen, gedeeltelijk in vuistgevecht bestaat. Beide deze wijzen van kampgevecht hebben niet weinig van de oude *Olijmpische* mededinging: de overwinning wordt slechts met veel minderen praal gevierd. Op beiden zijn deze Eilanders zoo wel afgerecht, dat de *Engelsche* matroozen, zoo dikwijls zij hunne krachten of vaardigheid tegen hun beproefden, de nederlaag kreegen,

bes

(1) COOK D. IX. bl. 126, 132, 197, 222.
LA BILLARD. T. II. p. 154, 155.

(2) COOK D. IX. bl. 194.

(3) COOK D. IX. bl. 119, 120.

34 VRIENDEN-EILANDEN.

behalven alleen wanneer aan hun de overwinning uit zekere beleefdheid werd gelaten. De bedaardheid van geest, het beleid en de koelbloedigheid, waarmede deze kampgevechten, in welken dikwijls zwaare slagen vallen, worden aangevangen en voortgezet, zijn bijzonder opmerkelijk (1).

Ook hier geeft de bal, die door alle eeuwen der waereld en in alle leeftijden van den mensch ten speeltuig strekt, een ligchaan oefenend vermaak, waarin de behendigheid dezer Eilanders almede uitmunt. FORSTER zag een meisje met vijf kleene kalabassen speelen, dien zij de eene na de andere in de hoogte wierp en agtervolgends opving, zonder te misfen gedurende een kwartier-uurs(2). Het naarbootzen van elkanders manieren is almede hier een spel, op welks snelheid LA BILLARDIERE naauwlijks het oog kon houden (3).

Laag vallende bij deze kunstverrichtingen mogen de begrippen schijnen, dien zich deze Eilanders van de Godheid en haare vereering
vor-

(1) COOK D. IX. bl. 205.

(2) FORSTER bij COOK D. V. bl. 393.

(3) LA BILLARDIERE T. II. p. 147.

VRIENDEN-EILANDEN. 35

vormen: de opmerking van hunne onbeschaafdheid en onverlichtheid behoort het oordeel toegevcnder te maaken voor al het verkeerde, en zooveel te meer prijs stellende op het meer redelijke. Elk eiland, elke landstreek, elk huisgezin van aanzien schijnt eenen bijzonderen Beschermgod te hebben. Van dezelve vindt men geene afbeeldingen, maar de Opperhoofden schijnen zich als deze Beschermgoden te vertoonen bij de jaarlijkse feesten, of *Natches*, van wier waarneming men het leeven en de gezondheid der Opperhoofden zelve afhankelijk acht, gelijk ook de welvaart van het land en bijzonder van den landbouw. Zulk een feest hebben zij, wanneer zich de *Tams* beginnen te zetten, en een ander na den oogst. De Winden schijnen hun onder het beheer eener vrouwelijke Godheid te staan, die, na den storm, bevredigd wordt door offers van Varkens, *Tams* en *Tava*, welken op de demoedigste wijze gebragt worden in een daartoe geheiligd huis, waar een ander haar vertegenwoordigt, om deze offeren aan te nemen, wordende daartoe telkens een vertegenwoordiger gekoozen (1). — 'Er

schijnt

(1) WILSON D. III. bl. 9—12.

schijnt bij hun geene Priesterschap te bestaan, want elk brengt en doodt zijne eigene offers (1). — De veelvuldige aardbevingen, welken zij gevoelen, meenen zij dat veroorzaakt worden, doordien de Aarde op de schou- ders rust eener Godheid, die zomtijds dezen last wil afwerpen, waarom zij altijd bij zulke gelegenheden geweldig schreeuwen en zom- tijds met stokken op den grond slaan. De Lucht en Regen hebben bij hun mede bijzon- dere Goden, gelijk ook verscheidene andere betrekkingen en werkingen der Natuur, ter- wijl zij tevens gelooven, dat 'er voor elders een groot aantal vreemde Goden bestaat, van welken zij gaarne dien der *Europeërs* voor den Groot-

(1) WILSON D. III. bl. 11. — FORSTER spreekt van eenen Priester, die de geschenken aan- nam en voor zich behield, en die, van een lul en dattel leeven zijnde, hem deze aanmerking in de pen gaf: „het wordt 'er, naar allen schijn, ook hier op toegelegd, om den Godsdienst tot een dekmantel van een lul en lekker leeven te gebruiken, en ook deze Natie, gelijk zoo veele anderen, aan eenen luijen, wellustigen Paap cijsbaar te maaken.” Het veel naauwkeuriger bericht van WILSON, uit den mond der Zendingen opgemaakt, is hier veel geloof- waardiger, en geeft aan FORSTER al het onheufche zijner aanmerking terug.

Grootsten houden. Overigens heeft nog ieder zijn eigen Geleigeest, aan wiens goede luim het geluk, aan wiens kwaade luim het ongeluk en de dood verbonden zijn. Men telt denzelfden echter weinig, ten zij hij vertoornd schijnt, wanneer men zich van zekere foorten van voedsel onthoudt, het aangezicht teistert, ja zelfs de pinken afsnijdt, om hem te bevredigen. De verzoeningmiddelen gaan zomtjids, doch zeer zeldzaam, tot menschenoffers over, het geen alleen schijnt plaats te hebben, wanneer een Opperhoofd ziek is, wiens Vrouwen dan wel eens verworgd worden tot een drietal of viertal toe, om deszelfs kwaaden Geest of Doodsengel te bevredigen (1).

Ook bij deze Eilanders heeft het *Taboo* denzelfden zin en kracht als bij de *Societeits*-eilanders en elders in de Zuidzee, hetwelk eene schoone, maar getrouwde, vrouw duidelijk verstaanbaar maakte voor LA BILLARDIERE, door alle vereeniging met haar *Taboo* te verklaren (2).

Onder

(1) WILSON D. III. bl. 12, 13. COOK D. IX. bl. 278, 360, 256.

(2) LA BILLARD. T. II. p. 139, 151. COOK D. IX. bl. 130, 367.

38 VRIENDEN-EILANDEN.

Onder alle Vrienden-eilanden voerde, toen WILSON dezelve in 1797 verliet, *Tongotaboo* zekere opperheerschappij, zijnde alle de overigen aan hetzelfde voor zekere jaarlijkse schatting cijsbaar (1). Op *Tongotaboo* zelf heeft de regeering zeer veel gelijk met het oude leenstelsel van *Europa*. Het geheele eiland is in gewesten verdeeld, waarvan elk zijn Opperhoofd heeft ter rechtsoefening, doch die allen in zekere onderwerping staan aan den Koning. De naam van *Heeren der aarde*, en ook van *Zoonen des Hemels*, is de weidsche titel, dien deze Opperhoofden bij het Volk dragen, terwijl de Koning zelf den naam van den Beschermgod des Eilands voert (2).

De aanmatiging der Opperhoofden over het Volk is schaamteloos, en de oefening van hun gezag geweldig (3). Eigendom en leeven hangen van hunne willekeur af, waarvan zij slechts in zommige gevallen reekenschap ver-

(1) WILSON D. III. bl. 3, 4.

(2) WILSON D. III. bl. 3, 4. COOK D. IX. bl. 360.

(3) COOK D. V. bl. 91, 392. D. IX. bl. 99. LA BILLARDIERE T. II. p. 99.

VRIENDEN-EILANDEN. 39

verplicht zijn aan den Koning (1). Hun uiterlijk gewaad onderscheidt hun echter weinig van het overige Volk; welke schijn van gelijkheid hunne overheersching in de oogen van *Europeërs* zoo veel ondragelijker vertoont (2).

De thronopvolging gaat op Zusters en Broeders over, alvorens de Kinderen aan het bewind komen. Zoo lang echter de regeering aan eene Vrouw is vervallen, wordt dezelve waargenomen dooreenen van de naaste Bloedverwanten haarer Moeder, terwijl de overige leden van het Koninglijke huis in den ganschen luister, zonder eenige daadlijke oefening der regeering, deelen (3). De Koning duldt nooit iemand agter of boven zich geplaatst (4), en zijne houding is doorgaands die der staatigste deftigheid (5).

Zijne uiterlijke hulde draagt ook alle blijken van de allerdiepste onderwerping. Bij zijne ontmoeting op den weg, gaat elk neder-

(1) WILSON D. III, bl. 4.

(2) FORSTER bij COOK D. V. bl. 273.

(3) LA BILLARD. T. II. p. 165. COOK D. IX. bl. 370.

(4) COOK D. IX. bl. 201, 150.

(5) COOK D. V. bl. 94, 391.

40 VRIENDEN-EILANDEN.

derzitten, tot dat hij voorbij is. Niemand mag zich boven zijn hoofd bevinden, allen moeten zich onderwerpen tot onder zijne voeten, hetwelk daadlijk geschiedt wanneer hij zit, en elk bij deszelfs nadering 's Konings voet aan zijn hoofd brengt, en daarna heenen gaat. De Koning zelf schijnt deze hulde te moeten toelaten aan eenen ieder, en tracht dezelve zoms door eenen versnelden tred te ontlopen, om niet verplicht te zijn telkens stil te staan, en ten zelfden einde den voet agter uit op te ligten. De handen, die 's Vorsten voet hebben aangeraakt, en het verblijf, hetwelk de Koning zelf op weg bezigt heeft, zijn *Taboo*, dat is *verboden*: het huis voor altijd voor den eigenaar, waarom de Koning schier overal zijne eigene huizen heeft; de handen slechts zoo lang, tot dat zij met water of het sap eener Plant zijn afgewaschen (1). Aan niemand van het Vorstelijke huis is het geoorloofd te eten of te drinken in 's Vorsten tegenwoordigheid (2); waarvoor dezen, even als de overige Opperhoofden, zich zelve zoo veel te grooter hulde van hunne

(1) COOK D. IX. bl. 364—366.

(2) COOK D. XI. bl. 172.

VRIENDEN-EILANDEN. 41

hunne onderhoorigen laten welgevallen, gelijk het nederzitten, wanneer zij voorbijgaan, op den weg (1).

Het Volk zelf schijnt nog onderscheiden in twee standen, van Eigenaars naamlijk en van Werkluiden of slaaven, die echter eene behandeling genieten, welke hun meer aan de *Europeesche* dienstboden gelijk maakt (2).

De meeste Opperhoofden der overige eilanden houden hun verblijf op *Tongotaboo*, van waar het door de inwooners wel eens het *land der Opperhoofden* wordt genoemd, terwijl de overige eilanden met den naam van *landen der Knechten* worden onderscheiden (3).

Er heerscht alom eene wakkere Regeering, welke de veiligheid van perzoonen en goederen zeer wel kan verzekeren (4); zelfs geloofde COOK niet, dat eene der beschaafdste Natiën dit Volk zou te boven gaan in ondergeschiktheid en geregeldheid naar de bevelen der

(1) COOK, D. IX. bl. 221, 229, 99, 152, 162, 163.

(2) COOK D. V. bl. 118.

(3) COOK D. IX. bl. 360, 361.

(4) COOK D. IX. bl. 121, 218.

42 VRIENDEN-EILANDEN.

der Opperhoofden , wier aanspraaken met de diepste stilte door de vergaderde menigte worden aangehoord, en wier uitgesprokene wetten met de zorgvuldigste naauwkeurigheid worden gehoorzaamd (1).

Men verlaat zich echter niet zoo geheel op deze onderwerping en gehoorzaamheid, dat men zonder zorg zou zijn, om de ontduiking der wetten te voorkomen, of derzelve overtreding te straffen. Tollenaars zijn overal op de marktplaatzen waakzaam, dat 's Lands gerechtigheid worde voldaan: en aan het hoofd der Rechtspleeging zoo wel, als der Verweering in geval van oorlog, is een bijzonder Ambtenaar gesteld, wiens gezag in het rechterlijke zelfs den Koning ter verandwoording roepen en hem, van misdaad overtuigd, door de Opperhoofden of door het Volk, zelfs met den dood, doen straffen kan. Het gezag van dezen Opperrechter strekt zich ook over alle de onderhorige Eilanden uit, en is meestal genoegzaam, om door de snelheid en strengheid der maatregelen, dien hij in perzoon uitvoert, allen opstand in deszelfs kindsheid te smoo-

(1) COOK D. IX. bl. 364.

afspraken met
 derde menigte
 uitgesprokene
 nauwkeurig-
 t zoo geheel
 oorzaamheid,
 n, om de ont-
 men, of der-
 . Tollenaars
 n waakzaam,
 orde voldaan:
 spleeging zoo
 al van oorlog,
 gesteld, wiens
 's den Koning
 n hem, van
 Opperhoofden
 en dood, doen
 dezen Opper-
 de onderhoo-
 eestel genoeg-
 en strengheid
 perzoon uit-
 's kindsheid te
 smoo-

VRIENDEN-EILANDEN. 43

smooeren (1). De Koning zelf heeft een bijzonder proefgericht voor de misdaad van dieverij. Zijne handen in eenen bak met water gewaschen en weder afgedroogd hebbende, vordert hij van de verdachte perzoonen, dat zij zijne rechthand op hun hoofd brengen, hetwelk zij zich verzekerd houden, dat den genen, die schuldig is, onder dezelve dood zal doen nedervallen (2). Het overspel wordt streng gestraft, wanneer de Vrouw van een Opperhoofd trouwloos is geweest; veel strenger echter tegen den overspeler dan tegen haar. De onkuischheid zelve van eene aanzienlijke dogter wordt 'er zwaar getuchtigd (3). De doodstraf eindelijk wordt met schriklijke wreedheid voltrokken (4).

Het gerust bezit der Opperheerschappij op *Tongotaboo* gaf den Reizigers geene gelegenheid, om de wijze van krijg voeren en vechten bij de Vrienden-eilanders waar te nemen.

Op-

(1) COOK D. IX, bl. 368. LA BILLARD, T. II, p. 116.

(2) COOK D. IX, bl. 241.

(3) COOK D. IX, bl. 288, WILSON D. III, bl. 7.

(4) LA BILLARD, T. II, p. 116, 117.

44 VRIENDEN-EILANDEN.

Opmerkelijk waren hun slechts zekere kleine witte vredevlagjens , met welken zij door de inwooners werden verwelkomd (1), en de wijze , op welke hunne boogen werden gespannen , door dezelve niet agter uit te trekken , gelijk men gewoonlijk doet , maar door het kromme van den boog geheel agter over te haalen in eene tegengestelde richting. (2).

Het vrij langduurig en geheel vreedzaam verblijf onder deze menschen gaf hun zoo veel te meer gelegenheid ter opmerking hunner Plegtigheden en meer bijzondere Gebruiken. De Huwelijksplegtigheden zijn eenvoudig. De Moeder van den Vrijer brengt deszelfs wensch ter vereeniging over aan den Vader van de Beminde. Haar in het nieuw te kleeden , met eenige diensthoden , een aantal gebraden Varkens, *Tams* en *Yava*-wortels aan den Minnaar te zenden , die haar in z'n huis opwacht , is 's Vaders volle toetsing: echter behoudt de bruid de vrijheid , naar het vaderlijke huiste rug te keeren , zonder welke terugkeering het huwelijk geslooten is (3). Het gemeen heeft slechts ééne Vrouw:

de

(1) COOK D. V. bl. 79, 104.

(2) FORSTER bij COOK D. V. bl. 377.

(3) WILSON D. III. bl. 8, 9.

VRIËNDEN-EILANDEN. 45

de Opperhoofden hebben het voorrecht der Veelwijverij (1). „Zijn de Vrouwen in *Frankrijk* niet *Taboo*?” vroeg de dogter van een Opperhoofd, het dartzel en onverschillig aanzoek der matroozen bij haar en haare zusters opmerkende: maar de eer, welke deze vraag aan haare zeden deed, verloor niet weinig in de oogen der *Franfchen* door haar scherend gelach over het verbod der Veelwijverij, zelfs voor den grootften Vorst, herwelk haar een gering denkbeeld van der Vorften magt inboezemde (2). De magt der Mannen is zoo groot, dat zij hunne Vrouwen om de minste reden van misnoegen kunnen wegjagen: maar van hier zijn ook huishoudoneenigheden bij hun schier onbekend (3).

Reinheid en netheid heerschen in de kraamkamers: schoon Moeder en Kind glinsteren van de Curcuma, met welke zij bestreeken zijn. De geboorte is 'er altijd, ook in een kinderrijk gezin, eene stof tot uitgelatene blijdschap (4).

In-

(1) WILSON D. III. bl. 8, 290. COOK D. IX. bl. 352.

(2) LA BILLARD. T. II. p. 151

(3) WILSON D. III. bl. 8, 9.

(4) WILSON D. III. bl. 26.

46 VRIENDEN-EILANDEN.

In geval van wonden hebben deze Eilanders kennis aan de bereiding van enkelvoudige geneesmiddelen (1): maar in ziekten van eenig aanbelang is hunne eerste toevlucht, het afkappen van eene pink, ten einde met dit offer het gantsche lichaam van den dood vrij te kopen (2). Bij gebrek dier beide vingers uit vroegere ziekten, volgt de andere vinger (3); welk bijgeloovig middel eene vrij algemeene verminking veroorzaakt (4).

Hunne rouwbezoeken aan sterfhuizen zijn slechts geregelde drinkgelagen: hunne rouwbedrijven echter bij het verlies van waarde aanhoorigen bestaan in geweldige wreedheden tegen zich zelve. Zommigen branden zich op den wang en armen; anderen slaan zich met steenen op den mond; de haajentand scheurt veeler aangezicht op; terwijl 'er zijn, die zich met de speer in de dijen, onder de okzelen en dwars door de wangen steken. Deze schriklijke rouwbedrijven eindlijk worden door

(1) COOK D. VI. bl. 134.

(2) COOK D. IX. bl. 355. LA BILLARD, T. II. p. 152.

(3) LA BILLARD. T. II. p. 176.

(4) COOK D. IX. bl. 355.

VRIENDEN-EILANDEN. 47

door de grootste buitenspoorigheden van vreugde vervangen (1). De lijken worden in matten gewonden en begraven. De Opperhoofden hebben tot hun graf bijzondere grafplaatsen, *Fiatooka's* genoemd, en in hutten bestaande, op steenen voetstukken gezet en met geboomte omringd (2).

Niet slechts tot in het graf, waar alle maatschappelijke ongelijkheid eindigt, maar zelfs tot in een ander leven duurt, naar hun begrip, het verschil der standen voort. Hun geloof naamlijk in de Onsterfelijkheid der ziel komt hierop neder, dat de afgescheiden geest in eene groote zeilende *Canoo* naar een afgelegen land gevoerd wordt, hetwelk veel gelijks heeft met het paradijs van MAHOMET: maar dit geloof is alleen het geloof der Opperhoofden; de overige schijnen niet te denken over hun lot na den dood. Zekere verhuizing of opeting door eenen Vogel, die over hunne graven loopt, is alles, wat zich

(1) WILSON D. III. bl. 13. COOK D. IX. bl. 200, 225, 235, 354.

(2) COOK D. IX. bl. 354. LA BILLARD. T. II. p. 133, 150.

48 VRIENDEN-EILANDEN.

zich zommigen hunner daarvan voorstellen (1).

Onder de bijzonderheden, bij deze Eilanders opgemerkt, behoort de groete met de neuzen tegen elkander ten blijke der vriendschappelijke ontmoeting, welke zulk eene vertrouwlijkheid gedooft (2): maar nog meer, de in slaap-klopping van den Koning, die alleen het voorrecht geniet, van door twee Vrouwen met de vuisten snel op het lijf en de beenen, als op eenen trommel, geslagen te worden, tot dat hij in slaap valt, wanneer dit getrommel verflaauwt, maar niet ophoudt tot den tijd zijner ontwaaking, en zich telkens verheft, wanneer zich slechts eenige schijn van een te vroegtijdig ontwaaken vertoont (3).

Tegen dit voorrecht, hetwelk anderen een geweldige overlast moet schijnen, is de Koning vrij van alle kunstbeprikking, en tevens van alle rouwverminking (4).
Ook

(1) WILSON D. III. bl. 13, 14. COOK D. IX. bl. 358.

(2) COOK D. V. bl. 114, 368.

(3) COOK D. IX, bl. 276, 267, 268.

(4) COOK D. IX. bl. 331.

VRIENDEN-EILANDEN. 49

Ook hier is zekere besnijdenis uit zindelijkheid, gelijk gezegd wordt, in gebruik (1), even als wij haar bij de *Osaheisers* (2) en de *Sandwichers* ontmoeteden (3).

De *Prins Willems Eilanden* en *Heemkerks Banken*, bij de inwooners van *Tongotaboo* onder den naam van *Feje* bekend en thands meestal aan hun onderworpen, hebben, schoon zoo nabij de *Vrienden-eilanden* gelegen, eene bevolking, die zich onderscheidt door grover lichaamgestel, donkerer kleur, wolachtiger haar en eene grootere woestheid, welke zelfs tot het verslinden van verwonnene vijanden gaat. De *Vrienden-eilanders*, die met hun den meesten krijg hebben te voeren, erkennen hunne meerderheid in wapenen en wapenhandel, ja zelfs in handwerken, zoo dat de meerdere gemeenschap der *Fejanen* met hun de beste uitzichten op derzelve gelukkige beschaaving geeft (4).

De *Eilanden der Zeeluiden* zijn wel in gemeenschap, maar in geene onderhoorigheid

(1) COOK D. IX. bl. 331.

(2) Zie D. I. bl. 127.

(3) Zie D. I. bl. 193.

(4) WILSON D. I. bl. 142—147.

50 VRIENDEN-EILANDEN.

heid der *Vrienden eilanden*, en ook derzelve bewooners onderscheiden zich door meerdere kloekheid en sterkte, maar tevens door eene woestheid in houding, die te *Tongataboo* onbekend is (1).

Meer zouden de *Vrienden-eilanders* in beschaaving en zeden gelijken naar de afgelegene *Societeit-eilanders*, indien zij dezelve niet zoo ver in zedenlijke waarde overtroffen, dat deze vergelijking voor hun eene onverdijnde vernedering zou kunnen geacht worden. Bij hun toch kent men de *Arreoyo's* (2), noch den kindermoord, de algemeene ontucht, noch den onnatuurlijken wellust: maar men vereert 'er den onderdom, men eerbiedigt 'er de huwelijksrouw (3); en de mindere vruchtbaarheid van den grond brengt 'er grootere arbeidzaamheid voort, die alle de gevaren der ledigheid weert en alle de kundigheden der naarstigheit kweekt (4); en mogen de *Societeit-eilanders* overigens het aangenaamste volk der Stille Zee heeten; den *Vrienden-eilan-*

(1) WILSON D. I. bl. 148, 149.

(2) Zie D. I. bl. 148, 149.

(3) WILSON D. III. bl. 7.

(4) WILSON D. I. bl. 109.

VRIENDEN-EILANDEN. 51

eilanders komt de wezenlijker roem toe van het verstandigste van allen te zijn (1). Zulk een oordeel velde WILSON, op het bericht der Zendingen afgaande, en hetzelfde stemde volkomen in met COOK en FORSTER, die deze Eilanders het eerst hadden doen kennen, en met LA BILLARDIERE, die een zoo groot gedeelte zijner reisbeschrijving aan hunne bijzonderheden heeft besteed; en, ons op dit hun oordeel verlatende, hetwelk door zoo veele bijzonderheden en ontmoetingen in hunne reisbeschrijvingen gestaafd wordt, laten wij het nu aan GRASSET-SAINTSAUVEUR over, om de allerhaatlijkste schets, welke hij van deze Eilanders heeft opgehangen, door eenig even voldoende gezag waar te maaken (2).

NIEUW-

(1) WILSON D. III. bl. 289.

(2) ST. SAUVEUR *Tableau des Peuples*, Part. V. p. 50, 51.

❁

NIEUW-CALEDONIE.

COOK en LA BILLARDIERE maakten het eerst de *Nieuw-Caledoniërs* bekend. Vroegere Zeereizigers schijnen het eiland, door deze menschen bewoond, niet ontdekt te hebben, en de allergunstigste berichten, dien COOK 'er van heeft gegeven, veroorzaakten den bijzonderen last voor LA PEROUSE, om hetzelfde te bezoeken (1). LA BILLARDIERE zegt 'er hem te vergeefs, maar vond 'er zeden, in zijne oogen zoo strijdig met den lof, door COOK aan dezelve gegeven, dat beider schijnstrijdige berichten ten keurigen proeve verstrekken voor het hemels-

(1) LA PEROUSE *Voyage* T. I. p. 12, 27, 112.

melsbreed verschil, 't welk 'er bij waarheids-
 lievende Reizigers in de beoordeeling der vol-
 kerken kan plaats hebben, en voor den dienst,
 dien eigen oordeel den opmerkzaamen Lezer
 dikwijls bij het grootst verschil zelfs kan be-
 wijzen, om de waarheid naderbij te komen.

De ontdekking van dit Eiland geschiedde
 in Herfstmaand van het jaar 1774 (1). Het
 was COOK niet mogelijk, deszelfs eigen
 naam te vernemen van de inwooners, mis-
 schien wel, om dat het hun voor éénen naam
 te groot was, zijnde het in onderscheidene
 landstreeken verdeeld, die allen eenen bijzon-
 deren eigen naam droegen (2). Hij vond zich
 alzoo verplicht, aan hetzelfde eenen naam te ge-
 ven, en noemde het *Nieuw-Caledonie*, zon-
 der de reden dezer benaming te melden. Daar
 echter het Noorderdeel van *Schotland* bij de
 Ouden *Caledonia* genoemd werd (3), en die
 naam reeds eenmaal in de nieuwe waereld
 was overgebracht, maar ook daar weder ver-
 looren gegaan, schijnt hij denzelven alhier te
 hebben willen herstellen (4).

De

(1) COOK, *Reize*, D. VII. bl. 3.

(2) COOK. D. VII. bl. 33.

(3) Vide HOFFMANNI *Lexicon in Voce*.

(4) Dezelfde naam was reeds eenmaal door de

54 NIEUW-CALEDONIE.

De ligging van dit Eiland bepaalt cook op $20^{\circ} 17' 39''$ Zuiderbreedte en $164^{\circ} 42' 21''$ Oostlijke lengte van *Greenwich's* middaglijn, welke bepaling nagenoeg bevestigd is door LA BILLARDIERE, die dezelve stelt op $20^{\circ} 17' 29''$ Zuider Breedte en $162^{\circ} 16' 28''$ Oostelijke lengte van den *Parijschen* middaglijn (1). Het kwam aan cook voor als het grootste Eiland in de Stille Zee, indien men *Nieuw-Zeeland* uitzonderde. De breedte des lands beantwoordt echter niet aan deszelfs uitgestrektheid in de lengte (2).

Het land is vol bergen en dalen van verschillende hoogte en diepte, en doorsneeden van veelvuldige slingerende beeken, hetwelk, op zekeren afstand gezien, nu en dan een schilderachtig rooneel oplevert, gestoffeerd tevens met wijd en zijd gelegen
ne

Schotten gegeven aan de landēngte tusſchen *Noord- en Zuid-America*, in 1698: maar in 1700 ont-ruimden zij deze engte alweder voor de *Spanjaards*, die haar *Nieuw Spanje* noemden. — Zie *MORERY dictionn.*

(1) COOK. D. VII. bl. 11. LA BILLARD. T. II. pag. 247.

(2) COOK. D. VII. bl. 61.

ne gehuchten (1). Van naderbij beschouwd, vindt men den kruin van het gebergte kaal, deszelfs zijden dor en slechts de vlakten vruchtbaar. (2). Het gebergte bestaat meest uit Kwarts, Glimmer, Speksteen, groene Schorl, Granaatsteen en IJzererts, zonder dat men 'er eenig voortbrengzel van *Vulcanischen* aard ontdekt (3).

De luchtgesteldnis werd in Grasmaand door LA BILLARDIERE waargenomen op 25° aan de wal en 21° voor de kust naar de *Thermometer* van REAUMUR, nagenoeg met 88° en 77° van FAHRENHEIT overeenkomende (4).

Onder deze, wel niet verzengde, maar toch heete, luchtstreek, die het meest door zuidooste winden wordt bekoeld, en op dezen rozigen, maar met water doorsneden, grond groeijen wel veelerleije kruiden weelig genoeg, maar kan het geboomte geene genoegzaame wortels schieten of deszelfs vruchten behouden.

Yams

(1) COOK D. VII. bl. 16, 62, 13.

(2) COOK D. VII. bl. 13.

(3) FORSTER bij COOK D. VII. bl. 355.
COOK D. VII. bl. 31. LA BILLARD. T. II.
pag. 198.

(4) LA BILLARD. T. II. pag. 248.

Yams en Kokosnooten worden 'er maar schaars gevonden, gelijk ook de Broodboom. Plantanen en Zuiker-riet zijn 'er almede niet overvloedig. Gras en Kruiden, nutteloos voor een Volk, 't welk geen Vee bezit, is 'er zo veel te rijkelijker (1).

Veele onbekende Vogelen zoo wel, als Planten en Kruiden, vindt 'er de Natuurverzamelaar, schoon ook het Gevogelte 'er anders niet zeer talrijk is. Kraaijen, Tortelduiven en Kwartels meenden 'er de Reizigers te herkennen: alle de overigen waren hun vreemd (2).

Van geen Gedierte hoegenaamd vindt men gewag gemaakt: doch dit volflagen gebrek vergoedt de zee met Visch. Deze schijnt zoo veel te overvloediger, doch onder denzelfen heeft men ook eenen venijnigen Visch gevonden, naar een Zonne-Visch gelijkende. Schildpadden zijn 'er talrijk (3).

De Menschen, die dit Eiland bewoonen, kwamen aan LA BILLARDIERE, die alles op

(1) COOK. D. VII. bl. 19, 21, 31, 33.

(2) COOK D. VII. bl. 33. FORSTER bij COOK D. VII. bl. 355.

(3) COOK D. VII. bl. 15, 19.

DNIE.

er maar schaars
odboom. Pla-
r almede niet
den, nutteloos
Vee bezit, is

zoo wel, als
de Natuurverza-
gelte 'er anders
, Tortelduiven
e Reizigers te
en waren hun

namd vindt men
slagen gebrek

Deze schijnt
och onder den-
renijnigen Visch
isch gelijkende.
(3).

and bewoonen,
ERE, die alles
op

21, 31, 33.
FORSTER bij

9.

NIEUW-CALEDONIE. 57.

op hetzelfde met een ongunstig oog be-
schouwde, middenmaatig, aan COOK, die te
zeer vooringenomen was met zijne ontdek-
king, zeer kloek van lengte voor. Zommi-
gen waren 'er zes voeten en vier duimen
lang (1).

Hunne Gestalte is welgemaakt en welge-
spierd. De schraalheid van den grond is het
kennelijkst aan de bergbewooners, wien het
gebrek zelfs mager maakt (2).

De Kleur dezer menschen wordt als zwart-
achtig bruin opgegeven. Onder dezelve werd
een *Albino* gevonden (3).

Dikke lippen, platte neuzen en volle
wangen, met zeker zwartzel opzettelijk ver-
hoogd van kleur, geven bij het wolachtige
hunner hoofden een negerachtig voorkomen
aan hun gelaat. Hun haar echter is geen
wol (4). Het gelaat zelve heeft, naar de
af-

(1) COOK D. VII. bl. 24. LA BILLARD.
T. II. pag. 245.

(2) COOK D. VII. bl. 24. LA BILLARD.
T. II. p. 210.

(3) COOK D. VII. bl. 17, 24. LA BIL-
LARD. T. II. pag. 186, 245.

(4) COOK D. VII. bl. 24. LA BILLARD.
T. II. p. 186, 245.

58 NIEUW-CALEDONIE.

afbeelding van den man bij COOK en LA BILLARDIERE beoordeeld, veel meer van de *Malcifsche* middenfoort, dan van het *Ethiopische* uiterste. Baard- en hoofdhaar zijn schier even zwaar gekroesd, en meestal zwart van kleur (1).

De Vrouwen dragen het haar kort: de Mans binden het op den kruin bijeen, of laten ter wederszijde slechts eene lok groeijen, of maaken zich door tuschenvoeging van bladeren en vezelen lange trenzen, die hun tot over de schouders hangen. De baard wordt door hun kort, maar geenzins kaal, gedragen. Tegen de overlast van ongedierte dragen zij altijd eene kam of krabber in het haar ter zijde van het hoofd, het welke bij hun alles behalven een onnut sieraad is (2).

Het hoofd is bij de mannen zomtjids gedekt met eenen zwarten ronden hoed of liever met eenen stijven rand zonder dekzel, welke dragt bij hun in bijzonder aanzien en den voornaamen alleen eigen is, zijnde dan ook meestal met kleine roode veeren of ook wel

(1) COOK D. VII. bl. 24

(2) COOK D. VII. bl. 25. LA BILLARD T. II. p. 186.

wel met een langen bos haanvederen ver-
cierd (1).

Bij Mans en Vrouwen wordt de oorlel
opengefneeden en deze splcet zoo geweldig
uitgerekt, dat zij 'er verscheidene ringen
van Schildpad in kunnen dragen, van welken
men 'er bij eenen agttien telde in één oor,
en waardoor anderen een geheel te zamen ge-
rold blad Zuikerriet dragen (2). Bij zom-
migen hing zulk eene oorlel aan twee riemen,
hetwelk waarschijnlijk aan een gevecht te
wijten was, waar voor dit vreemde cieraad
alleringefchiktst moet wezen (3). Gezwel-
len agter de ooren zijn niet ongemeen bij
deze Eilanders, maar zij pronken ook met
dit ongemak (4).

Om den hals en armen boven den elleboog
dragen zij banden of ringen van schulpen en
steen (5), welke het eenige bekleedzel te-
vens uitnaakten van het gansche ligchaam,
het

(1) COOK D. VII. bl. 26. FORSTER bij
COOK D. VII. bl. 354. LA BILLARD. T. II.
pag. 201.

(2) FORSTER bij COOK D. VII. bl. 254.

(3) LA BILLARDIERE. T. II. pag. 187.

(4) LA BILLARD. T. II. pag. 187.

(5) COOK D. VII. bl. 27.

het welk ten voeten uit geheel naakt is, uitgezonderd de schaamdeelen. De Mans dragen slechts eenen lap van grof doek of het blad eener grove Plant om de roede, en haalen hetzelfde door den gordel om hun middel, waaraan zij doorgaands eene beurs met steenen voor hunnen slinger hechten (1). Eene algemeene aanmerkelijke zwelling van het geheele schaamdeel schijnt het gevolg van deze dragt te zijn (2). Bij de Vrouwen is de gansche kleedij slechts eene franje van de vezelen van den Plataanboom, aan een koord gehecht en meer dan eens geslagen om den middel, zoo dat deze schaamgordel wel zes of agt duimen dik wordt, maar nimmer langer is, dan deszelfs eigenlijk gebruik noodzaaklijk vereischt (3).

De besnijdenis is bij deze Eilanders in geen algemeen gebruik. Bij éénen echter van de zes personen, die aan de nieuwsgierigheid van LA BILLARDIERE wel wilden vol-

(1) COOK D. VII. bl. 26. LA BILLARD. T. II. p. 186.

(2) COOK D. VII. bl. 26. LA BILLARD. T. II. p. 246.

(3) COOK D. VII. bl. 26. LA BILLARD. T. II. p. 187.

voldoen, vond hij 'er een wien de voor-
huid van boven in de lengte was gesplee-
ten (1).

Algemeener is de beprikking en insnijding
van de huid over het geheele ligchaam,
schoon dit bij hun minder dan elders in het
oog valt, uit hoofde der donkerheid van
hunne kleur en voornaamlijk, om dat zij
geen zwartzel bij deze kunstbewerking schij-
nen te gebruiken (2).

Gezwollene en zweerende beenen schijnen
een vrij algemeene kwaal der mannen uit te
maaken (3), waartegen LA BILLARDIERE
onder deze Eilanders niet één beslisschend
verschijnzel van eenige *Venusmet* heeft ont-
dekt, schoon hij de reeds aangeduide zwel-
ling der teeldeelen bij de Mans zeer wel
had opgemerkt (4).

De woningen dezer Eilanders kunnen niet
duidelijker worden beschreeven, dan een derzel-
ven door onsis overgenomen naar de afbeelding
van

(1) LA BILLARD. T. II. pag. 197.

(2) COOK D. VII. bl. 27. LA BILLARD.
T. II. pag. 245.

(3) COOK D. VII. bl. 25.

(4) LA BILLARD. T. II. p. 246.

bij LA BILLARDIERE (1). Allen echter zijn zij niet omringd met paalwerk, maar wel rond van gedaante, eenigzins naar eenen bijënkorf gelijkende, ook even digt en warm, zijnde de ingang door eene kleine met gevlochten bladeren geslootene deur groot genoeg, om eenen Man, schier in tweeën gehoo-gen, te laten doorkruipen (2). De wanden zijn vier en een halven voet hoog. Het ronde dak, 't welk veel hooger is, loopt van bo-ven in een punt toe, uit het welk eene hou-ten en kunstig gefneden spits steekt. Het geheele gebouw is van binnen wel verbon-den, en van boven met grof gras, rondom met gevlochten bladeren, tot eene aanmerk-lijke dikte gedekt. De vloer is belegd met het zelfde grove gras, en net gevlochte matten strekken voords ter zitting en lig-ging der bewooners, die 'er veilig genoeg in zijn voor alle de onaangenaamheden der lucht, maar den overlast der muskieten door het bestendig stookken van vuuren verdrij-ven, wier rook ter deure uitmoet, en zulk eene benaauwde warmte in deze hutten ver-

(1) LA BILLARD. Pl. XXXVIII. fig. 28.

(2) LA BILLARD. T. II. pag. 189. COOK D. VII. bl. 28.

veroorzaakt (1), dat de hitte, maar de frischheid tevens, der buitenlucht hun koud genoeg voorkomt, om meermaalen vuuren aan te leggen en 'er zich bij te verwarmen (2).

Het vuur, waarop zij de pot koken, die letterlijk hun eenige huisraad is, ligt altijd buiten 's huis aan. Drie of vijf in verband staande puntige steenen strekken hun voor eene of twee zulke aarden potten ten fornuis (3). De bereiding der spijs is het werk der Vrouwen (4). Wortelen van onderscheiden aard en de schors van eenige boomen, meer gebraden dan gekookt, maaken het gewoone voedsel uit, het welk zij van den grond ontleenen. Visch is daarbij hun voornaame toespis (5). Spinnen, van eene bijzondere soort, welke zeer sterke draaden spinnen, maaken, gebraden in de pot en daarna op gloeiende steenen geroost, de lekkernij der

(1) LA BILLARD. T. II. pag. 139, 190. COOK D. VII. bl. 29, 30.

(2) COOK D. VII. bl. 29, 30.

(3) COOK D. VII. bl. 30.

(4) LA BILLARD. T. VII. p. 218.

(5) COOK D. VII. bl. 30. LA BILLARD. T. II. p. 195.

der *Nieuw-Caledoniërs* uit (1), wier gebrek aan voedsel op verderen afstand van zee dikwijls zoo groot is, dat de honger hun zomtijds den broozen speksteen doet ten lijve slaan (2), en wier smaak echter afkeerig schein van gezouten spek, het welk hun aangeboden werd (3), misschien alleen, om dat hunne tong de ongewoone prikkeling van het zout niet kon verdragen, zijnde steeds gewoon aan de luszote smaak van zekeren gebraden boombast, welken zij schier onophoudlijk kaauwen (4). Zoo weigerden zij ook de kaas, terwijl zij de scheepsbesluit, schoon meest verwornd, gaarne aannamen (5).

Hun eenigste drank is water (6), 't welk zij verkiezen boven den hun aangeboden wijn

(1) LA BILLARDIERE heeft de Spin beschreven en afgebeeld, welke zij eten. Hij noemt haar *Araneu edulis*, of eerbaare Spin, schoon hij erkent, dat men ook zommige *Europeërs* smaak heeft zien vinden in Spinnen, vooral in Kelder-spinnen, die op hunne tong het zoete van eene noot hadden — T. II. pag. 240, 241.

(2) LA BILLARD. T. II. p. 205, 206.

(3) LA BILLARDIERE T. II. p. 223.

(4) COOK D. VII. bl. 31.

(5) LA BILLARD. T. II. p. 196.

(6) COOK D. VII. bl. 31.

NIEUW-CALEDONIE. 65

wijn en sterken drank, en 't welk zij op de zonderlingste wijze gebruiken, zich, in eene voor over geboogene houding, met de hand het water zoo vaardig in den mond werpende, dat zij spoedig den dorst lesfchen, en zich daarbij aan de roering van het water weinig bekreunen (1).

De schraalheid van den grond dringt deze Eilanders tot den zorgvuldigsten landbouw, schoon deszelfs volflagene dorheid hun op zommige plaatzen tot wanhoopige werkeloosheid brengt. Overal, waar de grond slechts eenige dankbaarheid betoont, laten zij geen plekjen onbearbeid. Zij verdeelen denzelven in geregelde Plantagiën en leiden 'er beekjens ter bevochtiging door. Mannen, Vrouwen en Kinders werken in dezelve. Hunne kennis echter van den landbouw heeft zich nog niet uitgestrekt tot het denkbeeld van eenige bemesting. Zij ontginnen den grond, door het gras in brand te steken, en laten hem eenige jaaren braak liggen, hetwelk bij alle de Natiën in deze Zee gebruikelijk schijnt (2).

Te-

(1) LA BILLARDIERE T. II. p. 196.

(2) COOK D. VII. bl. 14, 15, 22, 23. LA BILLARD. T. II. p. 197.

Tegen het afbrokkelen der Bergen , wier voet en zijde zij bebouwen , metzelen zij , van afstand tot afstand boven elkanderen , kleene muuren (1).

In de oogen van LA BILLARDIERE waren deze Eilanders geene groote Zeeluiden. De dubbelde *Canoo* echter , die hij zelf heeft afgebeeld , geeft grooter denkbeeld van hunne Scheepsbouwkunde , dan men algemeen op deze Eilanden aantrest : schoon dezelve in geene verdere vergelijking , dan door den blooten aanleg , kan gebragt worden met de , gansch opgetimmerde en welgetuigde , dubbelde *Canoo* der *Vrienden-eilanders* (2). Op eenigen afstand van de kust behoeven zij hunne Vaartuigen niet , daar zij gemakkelijk genoeg naar boord der schepen zwemmen , schoon beladen met de goederen , dien zij de *Euro-peërs* willen aanbieden (3).

Niet minder gemakkelijk klimmen deze Eilanders in de boomen , of liever lopen zij tegen den Kokosboom op , wiens stam zij met de hand vasthouden , terwijl hunne
voe-

(1) LA BILLARD. T. II. p. 197.

(2) LA BILLARD T. II. p. 183—185. Pl. XLIV. fig. 1. COOK D. VII. bl. 34—36.

(3) LA BILLARD. T. II. p. 188.

voeten even vaardige schreden doen, als gingen zij over waterpas (1).

De bijzonderheid der taal der *Nieuw-Caledoniërs*, die, twee of drie woorden uitgenomen, geene overeenkomst heeft met eene der andere taalen, die op de Eilanden der Zuidzee gesproken worden (2), stelde voorzeker de beide Reizigers buiten staat, om iet te vernemen wegens hunne godsdienstige denkbeelden, staatkundige Inrichtingen of burgerlijke rechtspleeging. COOK, die 'er slechts agt dagen vertoefde, zwijgt hier van geheel. LA BILLARDIERE, die 'er zich drie wecken ophield, gewaagt met een enkel woord van Opperhoofden der onderscheidene Landstreeken, wier gezag zich ver genoeg uitstreckte, om den overigen de geschenken te ontnemen, dien zijn scheepsvolk hun had gegeven (3); en geeft met een ander geen geringen lof aan hunne ondergeschiktheid en bescheidenheid, wanneer hij zegt, dat zij zich door twee streepen, in het zand getrok-

(1) LA BILLARDIERE T. II. p. 199, 227.

(2) FORSTER bij COOK D. VII. bl. 354, 355.

(3) LA BILLARD. T. II. p. 247.

trokken , lieten wederhouden , om bij eene beschuituitdeeling door te dringen , schoon zij met de hand op het platte hunner buik weezen , om hunne spijsbehoefte aan te toonen (1).

Bij eenige huizen heeft men grafheuvels gevonden , gelijk dit de inwooners te verstaan gaven , door het hoofd op zijde in de hand te leggen , en daarna de oogen te sluiten. Die grafheuvels zelve waren meestal door een ligt staketzel omheind , en droegen de wapenen der gesneuvelde Krijgsluiden (2).

De Toonkunst vermaakt ook deze , nog zoo ruwe , menschen : maar zij heeft slechts één speeltuig , hetwelk een Fluitjen moet heeten , wijl het geblaazen wordt , schoon het anders meer naar een Klokjen gelijkt , en als zoodanig eenen schellen toon geeft (3). LA BILLARDIERE hoorde het gezang van drie Vrouwen , die wel in de maat bleeven , maar wier onaangenaame stem en valsche toonen hem

ZOO

(1) LA BILLARD. T. II. p. 205.

(2) LA BILLARD. T. II. p. 190. COOK D. VII. bl. 34., en FORSTER bij COOK D. VII. bl. 357.

(3) FORSTER bij COOK. D. VII. bl. 354.

zoo zeer hinderden, als zij haare landgenooten vermaakten (1).

Tot nog toe zweegen wij van den aard dezer menschen, om dat hier eerst de tegenstrijdige beoordeeling der beide Reizigers aanvangt, zijnde COOK niet hartlijker met hun ingenomen, dan LA BILLARDIERE afkeerig van hunnen aard. De laatste naamlijk heeft menscheneters gevonden in dat zelfde Volk, hetwelk de eerste als de beminlijkste Natic heeft voorgedragen; en, overwinnen wij zelve nu slechts voor eenen oogenblik het afgrijzen, hetwelk bij ons natuurlijk tegen *Cannibaalen* opkomt, dan zal het ons eerst mogelijk worden, ook bij deze strijdigheid van gevoelens, overeenstemming van zaken te vinden. Het menscheneten der *Nieuw-Caledaniërs* geldt alleen hunne verflagene vijanden, en behoeft noch de verschooning van hun spijsgebrek, noch de vergelijking onzer eigene wreedheden in den oorlog, ondanks onze gewaande teérgevoeligheid, wanneer zich duizenden voor soldij verhuuren, om andere duizenden, zonder eigen onderlingen twist of perzoonlijke vijandschap, van kant

(1) LA BILLARD. T. II. p. 208.

kant te maaken; daar dit menscheneten slechts den laagsten trap der beschaafdheid van den mensch aanwijst, wien de wraak drijft, om zijnen vijand niet slechts te dooden, maar te vernielen, ja te verslinden, en die met deze schriklijke woestheid overigens eenen be-
minlijken aard kan vereenigen (1).

Dit althands heeft hier blijkbaar genoeg plaats, volgens de berichten van den afkeervollen *Franschen* zoo wel, als van den geheel vooringenomen *Engelschen*, Reiziger, Dat zij minachting voeden jegens de zwakke kunne, is der beschaafdheid niet aanstootlijker, dan overeenkomstig met dien zelfden staat van onbeschaafdheid, welken het verslinden hunner vijanden aanduidt. De Vrouwen houden zich doorgaans op eenen afstand van hunne Mans, en vreezen hun te belgen, zelfs door haare oogen en gebaarden, terwijl hunne Mans zich naauwlijks verwaardigen, haar aan te zien, en werkloos blijven bij den overlast van haaren arbeid (2). De Vrouwen beantwoorden deze ongevoelig-

(1) J. J. VIREY, *Hist. Nat. du Genre Humain*, T. II. p. 43—54. Zie ook D. I. bl. 209, 210.

(2) FORSTER bij COOK D. VII. bl. 354.

NIEUW-CALEDONIE. 71

igheid echter met geene de minste liefde-
loosheid of ontrouw, maar munten uit in
kuischheid van zeden (1). Geene derzelve
liet zich overhaalen, om aan boord van
LA BILLARDIERE te komen: gaarne za-
gen zij, dat de Mans de geschenken aanna-
men, welken haar werden geboden (2).
De eerbaarheid dezer Vrouwen heeft nog-
thands geen stroef of onvriendlijk voorko-
men: veeleer waagde zich dezelve eenigzins
aan zekere *coquetterie*, wanneer zij de
Vreemdelingen niet zelden agter heggen en
heesters lokten, maar dan snel weglieden
en hun van verre uitlachten (3). Het groot-
ste blijk van oneerbaarheid, hetwelk aan LA
BILLARDIERE voorkwam, was het ge-
drag van twee meisjes, waar van de oudste
omtrent agttien jaaren was, en die beiden
aan eenige matroozen het gezigt vergunden
van het geen anders haare kleeding dekte, en
waar voor zij zich door ieder vooraf eenen
Spijker of iet dergelijks deden betalen.
In zijne oogen was dit een blijk van diep
zedenederf: in onze is dit zijn oordeel een
bewijs

(1) COOK D. VII. bl. 37.

(2) LA BILLARD. T. II. p. 185.

(3) COOK D. VII. bl. 37

bewijs van zijne partijdigheid en eene daadlijke bevestiging van het loflijk karakter der Vrouwen op dit Eiland, onder welken de verleiding slechts bij twee Meisjens in zoo verre slaagde, dat zij éénmaal geheel ontblooteden, hetwelk de schaamte, die hier overigens met het naakte zoo gemeenzaam is, maar schraal bedekte.

In karakter noemt COOK de *Nieuw-Caledoniërs* niet slechts gelijk aan de *Vrienden-eilanders*, maar zelfs hun te boven gaande in vriendelijkheid en beleefdheid, en daarin voorzeker overtreffende, dat hij bij hun geen de minste neiging tot dieverij bespeurde (1). LA BILLARDIERE zelf brengt een staal bij van hunne gediensigheid, daar zij hem en de zijnen zorgvuldig onder den arm hielden, om hun voor vallen te hoeden bij het beklommen van moeilijke rotzen (2). Maar van hunne eerlijkheid wil hij niet hooren, en brengt ook één beslisfchend voorbeeld bij van weloverlegd bedrog (3).

Naar de veelvuldigheid, netheid en vinding hunner wapenen oordeelde COOK te recht, dat

(1) COOK D. VII. bl. 27, 24.

(2) LA BILLARD. T. II. p. 221.

(3) LA BILLARD. T. II. p. 191—193.

dat zij meermaalen oorlog moesten voeren(1): eene reize door het grootste gedeelte des Eilands overtuigde LA BILLARDIERE volkomen, dat de bewooners der onderscheidene Landstreeken in partijfchap en openbaaren krijg leeven, die, toen hij hetzelfde bezocht, hem overal beenderen en brokken van mēnschen deed vinden in de wooningen, en eene verhitting of wel verlekkering opmerken bij deze Eilanders, die hun zoms deed waterranden op het gezicht van eenen ontblooten arm of dij van zijne fchepelingen(2). Van dit alles zag coók niets, om dat 'er toen misfchien onderlinge Vrede plaats had, en nu was hem *Nieuw-Caledonie* een Eiland, door de Onfchuld bewoond. Dit alles zag zijn opvolger, en hem werd het een oord, door de Onmenschlijkheid zelve betrokken. ST. SAUVEUR, de reizen van den eerften alleen kennende, fchildert 'er Engelen in een paradijs(3). Wij, op beiden lettende, meenen alles, wat wij van dit Eiland, deszelfs Grond, de Mēnschen, die 'er op voor-

ko-

(1) COOK D. VII. bl. 27.

(2) LA BILLARD. T. II. p. 192, 193, 195, 197, 207, 216, 229, 232.

(3) ST. SAUVEUR Part. V. p. 53—55.

komen, derzelver Wooningen (1), Dragt en Zeden gevonden hebben, in nevensgaande afbeelding te vertoonen. De Vrouw zoekt bescherming bij haaren Man tegen de vervolging van eenen Vijand, tegen wien hij eene lange Werp spies richt. Eene Knods, in de gedaante van een morgenster, is in zijne linker vuist. Aan zijnen voet ligt eene Knods en een Masker, hetwelk anders door hem voor het gelaat wordt gehouden, om zich te beveiligen. In hetzelfde heeft de mond eene opening, waar door men ziet, in plaats van door de oogen (2). De Boog is bij hem onbekend. De Werp spies wordt bij hem, op de afgebeelde wijze, zoo juist als krachtig bestuurd (3). Man en Vrouw zijn beiden zeer gelukkig overgenomen van LA BILLARDIERE (4). De Vrouw draagt een halsnoer van gevlochten haar, eenen armband van Schulpen, eenen anderen van Steentjens (5). De Man heeft aan den gordel de beurs met Stee-

(1) LA BILLARD. T. II. Pl. XXXVIII. fig. 28.

(2) LA BILLARD. T. II. p. 239. Pl. XXXVII. fig. 1.

(3) LA BILLARD. T. II. p. 246 Pl. XXXV.

(4) LA BILLARD. T. II. Pl. XXXV & XXVI.

(5) LA BILLARD. T. II. Pl. XXVII. fig. 5, 6.

NIEUW-CALEDONIE. 75

Steenen voor den slinger (1), die ter zijde aan zijnen Hoed is vastgemaakt (2). Liefst vechten zij op eenen afstand. De woestheid en vernieling der overwinnaars tegen de verwonnenen (3) billijkt den angst der Vrouwe over het wel treffen der werpspies van haaren Man.

(1) LA BILLARD. T. II. Pl. XXXVIII. fig. 16.

(2) COOK D. VII. Pl. LXIV. * fig. 1.

(3) LA BILLARD. T. II, p. 203, 229, 232.

MAR.

MARQUISEN-EILANDEN.

ALVARO MENDANA DE NEYRA ontdekte in den jaare 1595 vier Eilanden, door hem *St. Christina*, *St. Dominica*, *St. Pedro* en *St. Magdalena* genoemd, en tevens gezamenlijk onder den naam van *Las Marquesas de Mendoza* begreepen, ter eere van MENDOZA, *Marquis van Caneta*, toen Onderkoning van *Peru*. Zinds schijnen deze Eilanden door geene *Europeërs* bezogt te zijn tot in Grasmaand 1774, wanneer COOK 'er zich heenen begaf met oogmerk, om derzelve lengte te bepaalen, en een vijfde Eiland, tot dezelfde groep behoorende, ontdekte, hetwelk hij *Hoods eiland* noemde. Na hem deeden andere Reizigers deze Eilanden aan. LE MARCHAND en HERGEST vonden

MARQUISEN-EILANDEN. 77

den in 1789 en 1793 nog andere Eilanden, dien zij onder denzelven algemeenen naam begreepen. Toen WILSON 'er de Zendelingen bragt in 1797, telde men 'er reeds agt bewoonde Eilanden, bij de inwooners zelve *Ohittahoo*, *Ohevahoa*, *Onateya*, *Tebooa*, *Rooapooa*, *Nooaheya*, *Rooahooga* geheeten, zijnde voor *St. Magdalena* de eigen naam, naar het schijnt, niet bekend geworden (1).

De geheele groep dezer Eilanden strekt zich uit van 8°30'' tot 10°30' Zuider Breedte en van 138°45' tot 140°10' Westlijke Lengte van den *Greenwichsen* middaglijn (2). Derzelver grond is bergachtig en niet zeer vruchtbaar (3). De Valleijen echter zijn vol Houtgewas, hetwelk zoo wel als de Planten en Vruchten groote overeenkomst heeft met de voordbrengzelen van de *Societeit- en Vrienden-eilanden* (4). De broodvrucht is alhier volkomener, dan elders: maar het voedsel uit het Plantenrijk, het geen deze vrucht el-

(1) WILSON, *Zendelings Reize* D. I. bl. 152—173. COOK'S *Reize* D. V. bl. 236.

(2) WILSON D. I. bl. 149.

(3) COOK D. VI. bl. 3. WILSON D. I. bl. 150.

(4) COOK D. VI. bl. 3, 5.

78. MARQUISEN-EILANDEN.

elders vervangt, is alhier zoo schaars, dat men, wanneer dezelve uit den tijd is, veel gebreks lijdt (1).

Varkens schijnen de eenige viervoetige Dieren, en Hoenders de eenige tamme Vogelen dezer Eilanden te zijn, schoon derzelver boschen vol zijn van klein Gevogelte van liefelijken zang en schoone vederen (2).

De schaarsheid aan voedsel moge de volkrichheid dezer Eilanden weinig bevorderd hebben, wier bebouwbaare vlakten alleen bewoond worden (3), derzelver Luchtfreek en Grond hebben echter aan de Eilanders geene schoonheden onthouden, die genoegzaam in het oog der Reizigers gevallen zijn, om hunne gestalten meestal als voorbeelden van evenredigheid te verklaren (4).

De lengte der Mans is van vijf voet en tien

(1) WILSON D. I. bl. 151. D. II. bl. 109.

(2) COOK D. VI. bl. 5, 11.

(3) FORSTER bij COOK D. VI. bl. 272. Hij berekent het aantal menschen op de vijf Eilanden, door COOK bezogt, op 100,000. FORSTER'S *Bemerkungen auf seiner Reise* s. 198, 200.

(4) COOK D. VI. bl. 6. FORSTER bij COOK D. V. bl. 439. WILSON D. I. bl. 150. D. II. bl. 103.

MARQUISEN-EILANDEN. 79

ten duimen tot zes voeten (1). Hunne gestalte wekt verwondering. FORSTER wilde de meesten hunner eene plaats geven naast de beroemde *modellen* der oudheid (2). In fraaiheid van form en regelmaatigheid van trekken gaan zij, volgens COOK, mischien alle Natiën te boven (3). Als uit denzelfden mond spreken de Zendelingen, wanneer zij van de Vrouwen zeggen, dat zij den Beeldhouwer en Schilder voor *modellen* kunnen verstrekken, als zijnde daar toe zoo geschikt, als men immer vinden kan (4).

Noch vet noch mager kan de *Marquiseiland* genoemd worden (5), wiens ganfche omtrek daardoor zuiver en bevallig tevens is. Zijne kleur is geelachtig, naar het bruine overhellende, maar min bruin dan op de *Societeits-eilanden* (6). De Vrouwen, kleiner van gestalte, dan de Mans, zijn niet zoo bruin,

(1) COOK D. VI. bl. 6.

(2) FORSTER bij COOK D. V. bl. 439.

(3) COOK D. VI. bl. 6.

(4) WILSON D. II. bl. 103.

(5) COOK. D. VI. bl. 7.

(6) WILSON D. II. bl. 103, 139. FORSTER bij COOK D. V. bl. 439.

80 MARQUISEN-EILANDEN.

bruin, als de Mans wel door hunne veelvuldige huidbeprikking schijnen (1).

Het gelaat van beiden is open en aangenaam. De wangen bloezen zachtkens. De oogen zijn groot en zwart, maar meer minzaam, dan leevendig. Het haar is meestal zwart, zwaar en gekruld; bij eenigen zandkleurig, gelijk het FORSTER (2) noemt, ja zelfs tot in het ligt blonde lopende, maar nooit in het roode vallende, volgens COOK (3). De tanden alleen scheenen dezen opmerksaamen Reiziger niet zoo schoon, als hij die elders vond (4).

Men ziet op deze Eilanden geene mismaakte of gebrekige menschen. Allen zijn zij even sterk en vlug. Hunne ziekten zijn ook zoo weinig, dat de Zendeling, die dit bericht geeft, geen het minste verschijnzel van ongesteldheid bij hun ontdekt heeft, ook niet van die noodlottige ziekte, welke zoo groote verwoes-

(1) FORSTER bij COOK D. V. bl. 439. COOK D. VI. bl. 6.

(2) FORSTER bij COOK D. V. bl. 439.

(3) COOK D. VI. bl. 6.

(4) COOK D. VI. bl. 7.

MARQUISEN-EILANDEN. 81

woesting op de *Societeits-eilanden* heeft aangericht (1).

De kleeding dezer Eilanders is over het algemeen niet ongelijk aan die der *Otaheiters*, maar zij bezitten 'er zoo veelen niet, noch ook is derzelver stof zoo goed (2). Meestal draagt de Man niets meer, dan het schaamdoek, of de *Maroo*, om den middel, 't welk voor de betaamlijkheid voldoende en in deze luchtstreek over genoegzaam is (3). De Vrouw kleedt zich met een stuk doeks, om de lendenen geslagen als een rok, die over de helft der beenen nederhangt en met een losfen mantel over de schouderen, die tot op de voeten daalt (4).

De afbeelding, door ons van deze Eilanders gegeven, vertoont ons Man en Vrouw in dat voorkomen, met al dien tooi en in dat gansche karakter tevens, waarin zij zich den Reizigers voordoet. Bij het bergachtige

(1) WILSON D. II. bl. 137, 138.

(2) COOK D. VI. bl. 7

(3) COOK D. VI. bl. 7. WILSON D. I. bl. 150. D. II. bl. 138.

(4) COOK. D. VI. bl. 8. WILSON D. II. bl. 139.

82 MARQUISEN-EILANDEN.

tige verschiet, hetwelk deze Eilanden onderscheidt, zit de Man, die gelukkig overgenomen is naar de welgetroffene afbeelding van HONOŌ, een Opperhoofd van *Ohittahoo* (1), op eene zoodenbank, speelende met een Kind op de knie, terwijl zijne Vrouw zich met het vlechten eener mat onledig houdt. Deze houding van beiden is wel gekoozen naar eigen goedvinden, maar in zorgvuldige overeenkomst met het geen de Zendelingen verzekeren, dat de Mans, zeer traag en werkeloos van aard, menigmaal door hun gevonden zijn, met hunne Kinders op de knie speelende, terwijl de Vrouwen 'er dienstbaarer en onderworpener dan te *Otaheite* zijn, en in het maaken van kleederen en matten haare voornaame bezigheid vinden (2). Voor de Vrouw moest het andere afbeeldsel bij COOK dienen, hetwelk echter zoo weinig beantwoordde aan den eenstemmigen lof der schoonheid van derzelve gelaat zoo wel, als gansche gestalte, dat de teekenpen zich veroorloofd

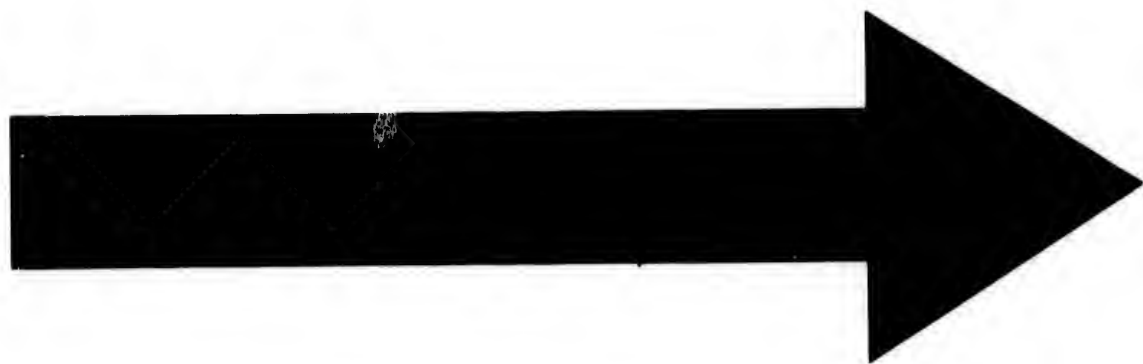
(1) FORSTER bij COOK D. V. bl. 440. Pl. XLIV. *

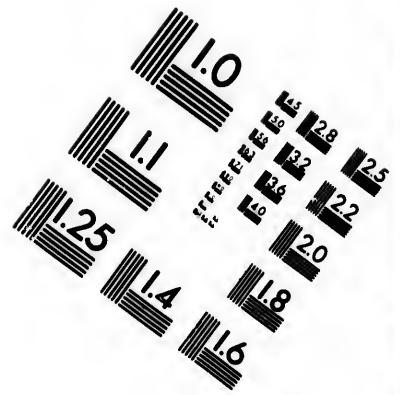
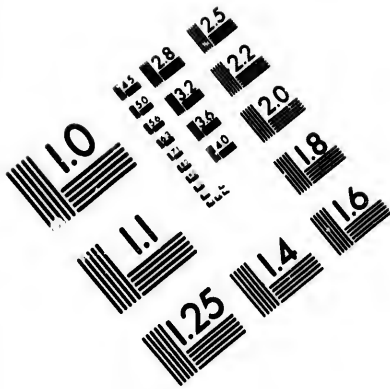
(2) WILSON D. II. bl. 136, 137.

N.

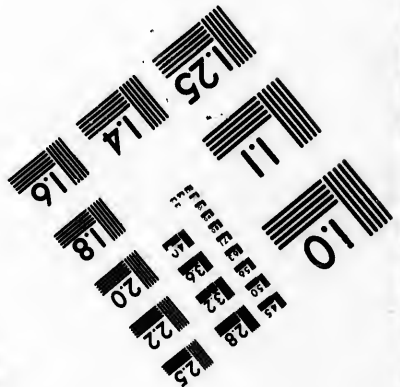
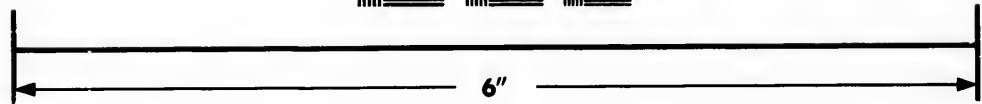
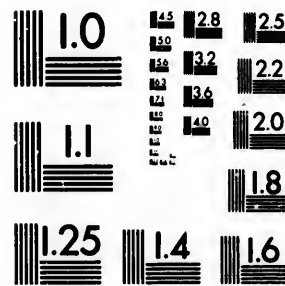
onder-
vergeno-
ding van
hoo (1),
en Kind
ich met
t. Deze
ar eigen
overeen-
n verze-
werke-
n gevon-
nie spec-
nstbaarer
zijn, en
en haare
Voor de
bij ook
g beand-
r schoon-
als gan-
h veroor-
loofd

440. Pl.

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

1.0
1.2
1.4
1.6
1.8
2.0
2.2
2.4
2.5

**CIHM/ICMH
Microfiche
Series.**

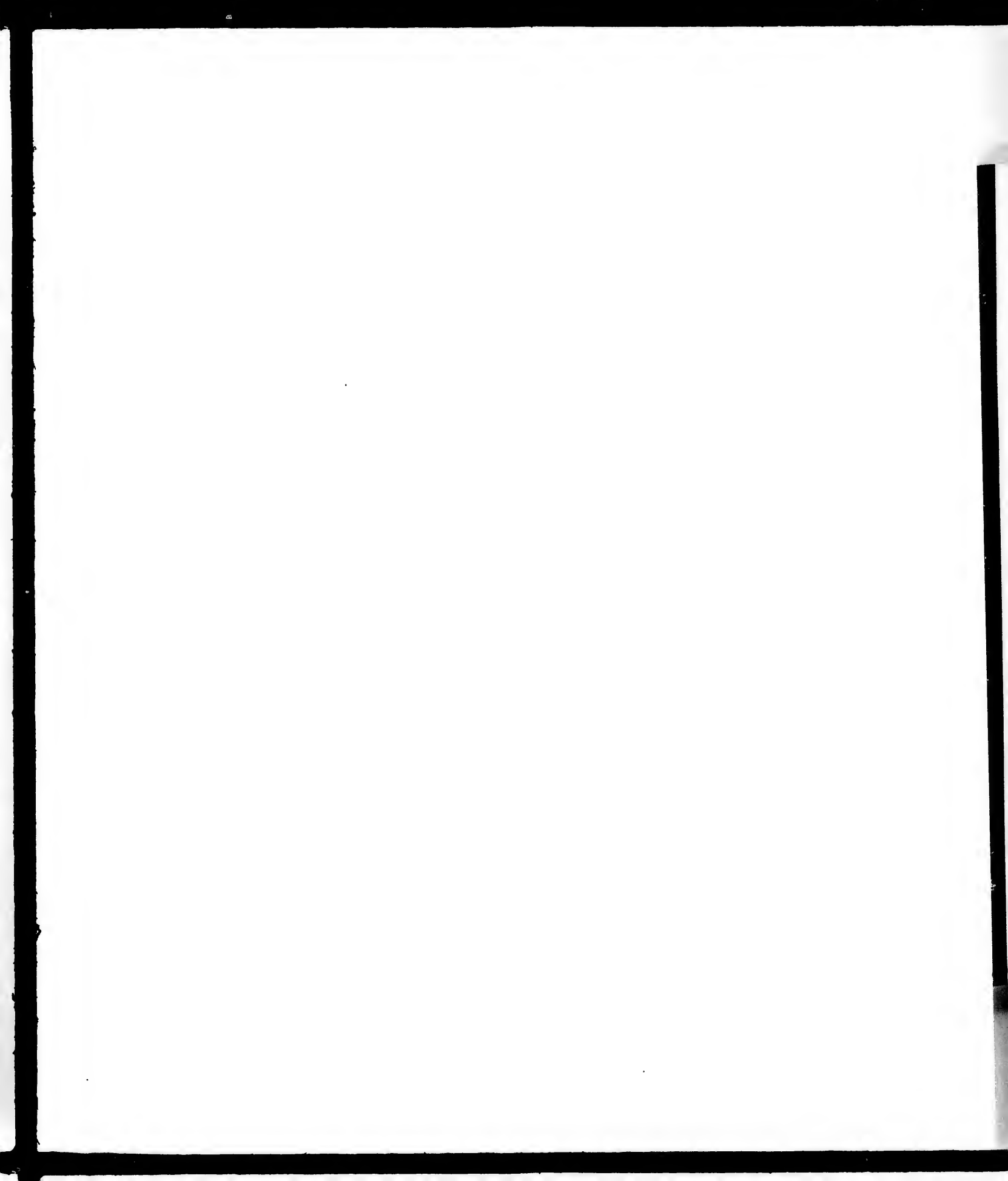
**CIHM/ICMH
Collection de
microfiches.**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

1.0
1.1
1.2
1.4
1.6
1.8
2.0
2.2
2.4
2.5

© 1984

MARQUISEN-EILANDEN. 83

loofd heeft, haar, bij de naauwkeurigste oplettendheid op de gelijkheid der trekken; eenige verfraaijing toe te voegen (1).

Het hoofd van den Man is getooid met eenen breeden haarband van Kokosvezelen; ter wederzijde met Schulp-cieraad verfraaid, en met de vederen van Fregatvogelen gepluimd (2). Zijne ooren schuilen agter twee stukken houts van eironde gedaante, omtrend drie duimen lang en met kalk-wit geschilderd (3). De haard is bij hem dun, door de veelvuldige beprikking van het aangezicht. Meest allen dragen zij dien lang, zommigen verdeeld in twee bundels onder de kin, anderen gevlochten, anderen los, slechts enkelden houden hem vrij kort (4). Om den hals, of liever op zijne borst, hangt eene soort van ringkraag van kleene stukjens ligt hout als kurk, met gom aan een geplakt, op welken ringkraag snoertjens van roode boontjens liggen, ter lengte van twee of drie duimen.

(1) COOK D. VI. Pl. XLV. *

(2) FORSTER bij COOK D. V. bl. 439. COOK D. VI. bl. 8. Pl. XLVI. * fig. 1.

(3) FORSTER bij COOK D. V. bl. 439.

(4) FORSTER bij COOK D. V. bl. 439. COOK D. VI. bl. 7.

84 MARQUISEN-EILANDEN.

men (1). Deze dragt, zoo wel als de gepluimde haarband, is echter de opschik voornaamlijk der Opper-hoofden, die zich niet zoo zeer door kleeding, als wel door de menigte van vercierfels, van de overigen onderscheiden (2). Zij die zulk een fraaijen ringkraag niet voeren, dragen toch altijd een koord om den hals, waaraan eene groote en gladgemaakte schulp hangt (3). Behalven dit vercierzel is de dragt van gevlochtene haarbanden om de armen, de enkels en den middel zeer in zwang, het welk echter meer ter gedachtenis van verlorene vrienden of van behaalde overwinningen, dan wel ten blooten praal, schijnt te dienen, en die door ons niet toegevoegd zijn aan den Man, om dat men opgemerkt heeft, dat men nooit alle vercierzels te gelijk draagt, en de afbeelding der Vrouwe de haarbanden om den hals en arm kon vertoonen (4).

De Man is voords keurig beprikt van het hoofd

(1) FORSTER bij COOK D. V. bl. 439.
COOK D. VI. bl. 8. pl. XLVI. * fig. .

(2) WILSON D. I. bl. 150.

(3) FORSTER bij COOK D. V. bl. 439.

(4) FORSTER bij COOK D. V. bl. 439,
440. COOK D. VI. bl. 8, 9.

MARQUISEN-EILANDEN. 85

hoofd tot de voeten, het welk in algemeen gebruik is en met zoo groote naauwkeurigheid verricht wordt, dat alle de lijnen en figuren van de eene zijde des gelaats en ligchaams juist overeenkomen met die der andere zijde (1). De Vrouw daartegen komt hier geheel *ongetatouerd* voor, wijl slechts weinigen onder haar aldus geteekend zijn, en die weinigen nog maar enkele kunsttrekken op de armen, lippen en oogleden dragen (2).

Het witte van den mantel en het roode van de rok der Vrouwe komt een weinig smulig voor, want zindelijkheid op het ligchaam is alhier geenszins haare deugd, het welk de Zendelingen gaarne in deze Eilanders verschoonden, uit hoofde van derzelve mindere gelegenheid, dan elders, om zich te baden (3).

Deze onreinheid op het ligchaam moet de kleur der Ouders en jonge Kinders aanmerklijk doen verschillen, wier blankheid zomtijds

(1) FORSTER bij COOK D. V. bl. 439. COOK D. VI. bl. 6. WILSON D. II. bl. 138.

(2) WILSON D. II. bl. 138.

(3) WILSON D. II. bl. 150.

86 MARQUISEN-EILANDEN.

tijds groot moet zijn, wijl het haar niet zelden zoo blond voorkomt, dat het noodig was te zeggen, dat men het nimmer geheel rood ontmoetede (1).

De Wooningen dezer Eilanders staan in de valleijen en op het hangen der bergen bij hunne plantagiën. Zij zijn wel op dezelfde wijze gebouwd als op de *Societeits-eilanden*, maar veel gemeener en slechter, met bladeren van den broodboom bedekt. Meestal staan zij een weinig verheven op eenen geplaveiden grond en hebben rondom bestraatte plaatzen, op welken de Inwooners gewoon zijn te zitten en zich te vermaaken (2). Hun huisraad bestaat in eene groote vloermat, verscheidene groote Kalabassen, en eenig Vischtuig: terwijl de ligchaamsvercierzels, die niet aan het lijf zijn, aan den wand hangen (3).

Behalven deze Wooningen hebben zij nog zekere Sterkten op de toppen hunner hoogste bergen, gelijk 'er het verschiet een op de

(1) COOK D. VI. bl. 7.

(2) COOK D. VI. bl. 9 WILSON D. II. bl. 107, 108.

(3) WILSON D. II. bl. 108, 109.

MARQUISEN-EILANDEN. 87

de print vertoont, en ook zeker Hekwerk langs den kruin van anderen, gelijk 'er tevens een van afgebeeld is, waaragter de Begraafplaatsen der Eilanders schijnen te zijn. Het gebruik van het eene en andere is echter den Reizigers niet duidelijk genoeg gebleeken (1).

Hunne *Kanoos* zijn zamengesteld van den bast eenes zachten booms, en zijn van zestien tot twintig voeten lang, schoon zij slechts vijftien duimen breedte hebben, waarvan de recht vooruitstekende boeg met eenig snijwerk is vercierd. Zij worden met riemen gedreeven, maar voeren ook een driekant zeil van matten gemaakt (2), doch kunnen het bij eene stijve koelte niet wel in zee houden (3).

Met opzicht tot derzelve Voedzel en Levenswijze zijn deze Eilanders daar in aan de meeste onbeschaafde Volkeren gelijk, dat zij geene geregelde maaltijden houden, maar eten, wanneer zij daartoe lust gevoelen, zoo dat

(1) FORSTER bij COOK D. V. bl. 441.
COOK D. VI. bl. 10.

(2) COOK D. VI. bl. 10, 11.

(3) WILSON D. II. bl. 140.

dat zij zomtijds, wanneer zij een varken hebben geslacht, wel vijf of zesmaalen op éénen dag tot het zelve wederkeeren. Hoenders en Visch maaken, bij het Varkensvleesch, hun eenige voedsel in het dicrenrijk uit. Hunne gewoone spijs is gerooste Broodvrucht, *Mahie*, Podding uit eenige groenten gemaakt, *Ahee*-nooten en zeker deeg, uit eenen wortel bereid, veel naar de *Yams* gelijkende (1).

De Mans bereiden voor zich zelve hunne spijs en staan aan de Vrouwen het gebruik van Varkensvleesch niet toe (2). Beider spijsbereiding en opdisching is echter zoo walgelijk als onrein, daar Menschen en Varkens zich zomtijds uit denzelfden bak of trog verzadigen, en 'er nauwlijks aan het uitspoe-len van gebruikt vaatwerk of aan het afwaschen van onzuivere handen gedacht wordt (3).

De Landbouw dezer Eilanders doet geene grootere eer aan hunne netheid of naarftigheid. Elk heeft wel zijnen eigen beplanten en bouw-

(1) WILSON D. II. bl. 135, 136.

(2) WILSON D. II. bl. 136.

(3) COOK. D. VI. bl. 9, 10.

MARQUISEN-EILANDEN. 89

bouwden grond rondom zijn huis, meestal zelfs door een steenen muur, omtrend zes voeten hoog, omheind: maar zommige boomgaarden zijn zoo zeer bezet met onkruid, dat men aan dezelve meer de verdeeling van eigendom, dan de bebouwing van grond, kan ontdekken (1).

Het geheele karakter dezer Eilanders heeft veel aanminnigs, maar ook veel afkeerigs, even als hunne gansche schoonheid bij de onreinheid van hun leest.

Hunne verkeerling onderling schijnt snapachtig en luidruchtig vrolijk (2). Jegens Vreemdelingen betoonen zij zich schuw en met knods en plek gewapend, echter alleen uit vrees en ter verweering, zijnde zij anders handelgezind en zeer gediensig (3). Jegens hunne Vrouwen zijn zij zeer hard, voor dezelve schier allen eigenlijken arbeid overlatende, en zelve zich den ganschen dag in de zon koesterende of elkanderen vertellingen doende (4). De Kinders daartegen

ge-

(1) WILSON D. II. bl. 114

(2) WILSON D. II. bl. 105.

(3) COOK D. V. bl. 230, 236, 238.

(4) WILSON D. II. bl. 136, 106. D. I. bl. 150.

90 MARQUISEN-EILANDEN.

genieten al de tederheid hunner liefde (1). Ook stellen zij hunne Vrienden op eenen zoo hoogen prijs, dat zij hun zomtijds hunne eigene Vrouwen afstaan (2). Hunne diefachtigheid en oneerlijkheid in den handel (3) verlaagen hun karakter meer, dan hunne oogschijnlijke menschlievendheid en vreedzaamheid (4) hetzelfde kunne verhoogen. Hoogstopmerklijk is het echter bij zoo veele blijken hunner onbeschaafdheid, dat de wraakzucht hun niet zeer eigen schijnt te zijn (5), gelijk ook hunne wapenen zelve en hunne onbedrevenheid in het wel treffen met den slinger, hun niet zeer als oorlogzuchtig kenmerken (6). Zij eerbiedigen voorts den ouderdom en zijn van andere gruwelen der *Otaheisers* vrij (7). De eerbaarheid der Vrouwen echter is ook bij hun zoo gering, dat het scheepsvolk nimmer, volgens WILSON, elders grootere aanvechtungen vond te wederstaan, en de Zendelingen zelve

(1) WILSON D. II. bl. 137.

(2) WILSON D. II. bl. 128.

(3) COOK D. V. bl. 232—237. WILSON D. II. bl. 116, 126.

(4) COOK D. VI. bl. 10.

(5) FORSTER bij COOK D. V. bl. 441.

(6) COOK D. VI. bl. 10

(7) WILSON D. I. bl. 151.

MARQUISEN-EILANDEN. 91

zelve haare dartelheid ontvluchteden. Slechts met eenige boombladeren om den middel, zwommen zij aan boord en schaamden zich weinig, schoon eene hongerige Geit haar deze schort ontnam. Gaarne langden zij gedienstige handen aan de wal bij de matroozen tot het herstellen van het wand, en bekreunden zich niet, of zij met de teerpuds, welke zij ook al aandroegen, zich deerlijk bezoedelden (1).

De Godsdienstige plegtigheden dezer Eilanders gelijken naar die der *Societeit-eilanders*. Zij hebben eene menigte van Godheden; doch geen derzelve schijnt iet meer te wezen dan de overigen. Varkens zijn hunne eenige offers (2).

Zij hebben geene geregelde Regeering, ook geene vastgestelde Wetten of bepaalde Straffen (3). Uit de benaming van Broeders, welke zij aan de schepelingen van COOK gaven, besluit FORSTER, dat zij gewoon zijn hunne eigene Maatschappij als één groot gezin

(1) WILSON D. II. bl. 102, 118, 129.

(2) WILSON D. II. bl. 134, 135.

(3) WILSON D. II. bl. 135.

92 MARQUISEN-EILANDEN.

zin te beschouwen, van hetwelk de oudste Opperhoofd of Koning is (1). Maar wie gevoelt het gewaagde dier gevolgtrekking niet?

Den Opperhoofden alleen schijnt een drietal Vrouwen ten huwelijk vrij te staan; bij de overigen de eenheid der huwelijksverbindingen gebruikelijk te zijn (2). Twijfelachtig is het, of de Vrouwen tot gemeenzaam dischgenot worden toegelaten (3): het naderen der graven is haar ten minsten stellig verboden (4).

Ook hier heeft het *Taboo* van elders plaats (5). Zeer opmerkelijk werkt hetzelfde tusschen Vader en Zoon, zijnde den Zoon het aanraaken van zijnes Vaders kleeding niet geoorlofd, en het vooruitgaan op den weg een plicht; t rwil de Vader niets mag gebruiken, het geen over het hoofd van zijnen Zoon is gegaan (6). Voor den aanvang der manbaarheid heeft zekere opscheuring van de
voor-

(1) FORSTER bij COOK D. V. bl. 441.

(2) WILSON D. II. bl. 137.

(3) COOK D. VI. bl. 10.

(4) WILSON D. II. bl. 114.

(5) WILSON D. II. bl. 124.

(6) WILSON D. II. bl. 137.

MARQUISE-N-EILANDEN. 93

voorhuid plaats , even als bij de *Societateilanders* (1), met wien de *Marquisen-eilanders* in taal zelve zoo zeer overeenkomen , dat een *Otaheiter* gemakkelijk met hun gespreken voert (2), gelijk ook de Aardrijkskunde der *Otaheiteers* zich daadlijk tot hun uitstrekt (3).

(1) WILSON D. II. bl. 137. Zie D. I. bl. 127.

(2) COOK D. VI. bl. 6. De *Marquisen-eilanders* gebruiken den letter R niet in hunne taal, die veelvuldig in de *Otaheitsche* is, en de verwisseling van dezen letter met eenen anderen maakt doorgaands het eenige verschil in beiden uit. FORSTER *Bemerkungen auf seinem Reize* s. 451, 452.

(3) Zie D. I. bl. 155.

NIEUWE HEBRIDEN.

Deze naam, van de Wester-eilanden van *Schootland* ontleend, wordt thans bij de Zee-reizigers gevoerd door een twintigtal kleinere en grootere, bewoonde en onbewoonde, Eilanden in de Stille Zuid-zee (1), gedeeltelijk door QUIROS ontdekt en *Australia del Espiritu Santo* geheeten, naderhand door BOUGAINVILLE de *Groote Cycladen* genoemd (2).

Derzelver ligging is van $15^{\circ}30'$ tot 20° Zuider Breedte, en van $166^{\circ}45'$ tot $170^{\circ}40'$ Lengte beoosten *Greenwich* (3). De voor-naam-

(1) COOK D. VI. Kaart XX*.

(2) COOK D. VI. bl. 150.

(3) COOK D. VI. Kaart XX*.

NIEUWE HEBRIDEN. 95

naamsten zijn *Tanna*, *Erromango*, *Sandwich-eiland*, *Mallicolo*, het eigenlijke *Terra del Espiritu Santo* van QUIROS, *Apce*, *Ambryn* en de *Pinkster-*, *Aurora* en *Lazarus-eilanden*.

De warmte dezer Eilanden is niet evenredig aan derzelve ligging onder de verzengde luchtstreek. De schaal van FAHRENHEIT teekende 'er, in Hooijmaand, welke echter de Wintermaand is aan gene zijde van den Evenachtslijn, van 76° tot 78° , hetwelk eene zeer gemaatigde warmte voor die luchtstreek wordt genoemd (1).

De grond dezer Eilanden is *Vulcanisch*. *Tanna* heeft zelfs eenen vuurspuwenden berg met alle zijne verschrikkingen, en eene *Solfaterra*, boven welke de *Thermometer*, tot op eene hoogte van vijf ellen, eene aanmerkelijke rijzing aannam, en in wier grond, ter diepte slechts van haare eigene lengte, deze kunstschaal der warmte in een halven *minuut* van 78° tot 170° rees, terwijl deze geringe roering in den grond reeds de Inboorlingen deed vreezen voor het uitbarsten van eene vuurvlam — Er zijn ook heete bronnen. In eene

(1) FORSTER bij COOK D. VI. bl. 373.

eene derzelve teekende de *Thermometer* 202 $\frac{1}{2}$ ° (1).

De groeizaamheid van zulk eenen grond is op dit Eiland alzins zichtbaar, daar het land zoo zeer met Boomen, Heesters en Planten is bedekt, dat de Broodvrucht en Kokosboom, die hier door de Natuur geplant schijnen, 'er, als het ware, door verftikt worden. Platanen, *Tams*, Zuikerriet, wilde Vijgen, zekere foort van Perſiken en eene foort van Aardappelen ſtrekken 'er in overvloed tot voedzel; terwijl 'er eene grootere verſcheidenheid van Gewaſen voorkomt; dan elders op eenig ander Eiland. Zelfs meent men 'er, onder veele *Oostindische* Gewaſen, den Muscaatboom van de *Philippynſche* Eilanden te vinden, op wiens Nooten zich alhier de Duiven vergaſten (2).

Varkens en Hoenders zijn daar tegen op alle de *Nieuwe Hebriden* de eenige huisdieren, waarvan de eerſten echter nog overvloedig

(1) COOK D. VI. bl. 199, 205, 206, 209, 221. FORSTER bij COOK D. VI. bl. 391, 393, 398, 401.

(2) COOK D. VI. bl. 209, 217, 223, 229. FORSTER bij COOK D. VI. bl. 398—400.

diger schijnen dan de laatste (1). Onder eenig kleen en vreemd Gevogelte valt het aantal groote Papegaaijen in het oog, zwart, rood en geel van veéren (2).

De zee, die deze Eilanden omringt, is zoo veel te Vischrijker, schoon niet nabij de Kusten (3). Zelfs zijn de Schulpen op de bewoonde Eilanden niet toereikende voor den opschik der bewooners, die ze daartoe van de andere Eilanden haalen (4).

In het oog van COOK scheenen de onderscheidene bewooners niet te behooren tot één of eenerlei Volk. De *Mallicoleesen* waren hem en FORSTER de leelijkste en slegtst gemaakte menschen, dien zij immer zagen (5). Bij de *Erromangers* hoorde hij eene andere taal, en zag hij een gansch ander menschenras (6). Op *Tanna* meende hij zelfs tweeërlei

(1) COOK D. VI. bl. 204, 229. FORSTER bij COOK D. VI. bl. 396.

(2) COOK D. VI. bl. 229. FORSTER bij COOK D. VI. bl. 400.

(3) COOK D. VI. bl. 193, 229. FORSTER bij COOK D. VI. bl. 405.

(4) FORSTER bij COOK D. VI. bl. 405.

(5) COOK D. VI. bl. 264.

(6) COOK D. VI. bl. 186. FORSTER *Bemerkungen auf seiner Reise* s. 217.

lei Volk te vinden, hetwelk tweërlei taal sprak en van elkander in voorkomen verschilde. De *Tanneezen* waren zelfs onbekend met de *Erromangers*, en echter vond hij goed, ze allen onder den naam der *Nieuwe Hebriden* te betrekken, waartoe ook de overeenkomst van veele andere bijzonderheden niet min verplichtende scheen, dan elders op de *Societeits- en Vriendeneilanden*, ja dan zelfs in zoo veele *Europeesche* landen, alwaar het voorkomen der menschen dikwijls in de onderscheidene gewesten van hetzelfde land nog meer verschilt, dan dat van deze, afzonderlijk woonende, Eilanders. En schoon de overeenkomst in taal van Volkeren, die ver van elkanderen wonen, als een bewijs kan aangenomen worden voor derzelver gelijke afkomst, is echter het verschil van taal geenzins een beslisschend bewijs voor het tegendeel (1).

De gezamenlijke bevolking der *Nieuwe Hebriden* wordt door FORSTER op tweemaal honderd duizend menschen berekend (2). Onder alle dezen schijnen de bewooners van
Tanna

(1) ANDERSON bij COOK D. VIII bl. 175.

(2) FORSTER *Bemerkungen* f. 200.

Tanna de bijzonderste opmerking te verdienen, en tot hun is het dan ook, dat zich onze beschrijving en afbeelding voornaamlijk bepalen.

Deze Menschen zijn middelmatig van lengte en tenger van gestalte, eer in het kleene dan in het lange vallende (1). Hunne kleur is zeer donker, maar niet zwart. Hun gelaat is niet onaangenaam. Hetzelve heeft meest goede wezenstrekken, en teekent zoo wel, als hunne gansche houding, leevendigheid en vlugheid (2). Hun haar is zwart of bruin. Het groeit vrij lang en is krullende van aard. De baard is zwaar, dik en kort gekruld (3).

De Vrouwen waren wel geene schoonheden in de oogen van COOK, maar, naar zijn oordeel, fraai genoeg voor de Mannen. FORSTER daartegen, die de Mans voor doorgaands groote, sterke, wel gemaakte, maar geene zwaarlijvige menschen hield, wier gelaatstrekken manlijk en vol van koenheid waren, vond alle de aangezichten der Vrouwen leelijk, en zag 'er slechts twee, die een blij en

(1) COOK D. VI. bl. 232

(2) COOK D. VI. bl. 232, 233.

(3) COOK D. VI. bl. 231. FORSTER bij COOK D. VI. bl. 406.

en lagchend gelaat wisten aan te nemen. Zoo kwam hem ook bij zommigen het haar wolachtig voor (1): terwijl COOK uitdrukkelijk van beide Kunnen verzekerd, dat zij niets kenscherzend van den *Neger* aan zich hebben (2).

Buiten staat, om tusschen deze twee gelijktijdige, even opmerkzaame en waarheid minnende ooggetuigen iets als zeker aan te nemen, komt ons de teekenpen te stade, welke eenen Man en Vrouw van *Tanna* heeft afgebeeld (3), en dien wij alhier in derzelve geheele kleeding en meest kenmerkende houding en werkzaamheid hebben overgenomen.

De gansche kleeding van den Man bestaat in eenen gordel, om het lijf zo naauw te zamen getrokken, dat dezelve eene *Insect-gelijke* gedaante geeft aan hunne buik, gelijk COOK het noemt, en aan welken gordel zij een stuk doeks of blad vastmaaken, hetwelk hun ten schort of schaamband strekt (4). Hun opschik vindt de meeste bezigheid aan het hoofd-

(1) FORSTER *Bemerkungen auf seiner Reise* f. 205, 206.

(2) COOK D. VI. bl. 233.

(3) COOK D. VI. Plaat LVIII* en LIX*.

(4) COOK D. VI. bl. 234. Zie ook Plaat LVI*.

hoofdhaar, hetwelk in kleene lokken gescheiden en met den bast van eene dunne Plant, tot op eenen duim van de punten, omwoeld wordt. Dit Kapzel geeft aan het hoofd de gedaante van eenen bos dan nederhangend touw, en brengt niet weinig toe tot die havenloosheid, welke door schriklijke veelheid van Ongedierte zoo afschuwelijk is in de oogen van *Europeërs* (1).

Een rokjen van de vezelen van den Plataanboom, van Biezen of iet diergelijks, tot onder de knie reikende, is de gansche kleding der Vrouwe, terwijl eene soort van mutsjes, slechts van een blad vervaardigd, haar ten dekzel strekt (2).

Beide de Kunnen hebben veele versierfelen van armingen, ooringen, halsketens en covermiddelen gemeen. De Mannen kiezen echter meest de armingen, van Schulpen of Nootendoppen vervaardigd; de Vrouwen daar tegen de breede halsketens. De ooringen, liefst van Schildpad vervaardigd, zijn beiden wel het meest gemeen (3).

Een

(1) COOK D. VI. bl. 231. FORSTER bij COOK D. VI. bl. 406.

(2) COOK D. VI. bl. 234, 231.

(3) COOK. D. VI. bl. 234.

Een geheel bijzonder cieraad der Mannen is, het geen zij door het middenschot van den neus, als ware het een neusgrendel, dragen, bestaande doorgaands in een witten Steen, of een stuk Bamboes, anderhalven duim lang, ter wederzijde onder de vleugels van den neus dwars uitstekende (1).

Onder den opschik der *Nieuwe Hebriden* behoort ook eene doorgaande besmeering van het aangezicht met zekere potlood-kleur, welke hun zwarter doet schijnen, dan zij zijn, waarbij zij nog voegen de beschildering van den hals, schouderen en borst zoo wel, als ook van het gelaat met roode of bruine plekken (2).

De Ruispijp (3), dién de Man zich voor den mond houdt, terwijl hij gemakkelijk voordwandelt, kenmerkt den algemeenen smaak dezer Eilanders voor de Toonkunst. Die lediggang zelf, daar zijne Vrouw hem, zwaart beladen met haar Kind op den rug en pakkaadjen onder den arm, moeizaam volgt, toont de betrekking der beide Kunnen bij hun

(1) COOK D. VI. bl. 165. Pl. XL*. fig. 1. bl. 407.

(2) COOK. D. VI. bl. 233.

(3) COOK D. VI. Pl. LX* fig. 5.

hun aan (1). Terwijl de Knods (2), die hij in de hand, en de Boog (3), dien hij over den schouder draagt, zijne achterdochtigheid en krijgsvaardigheid te kennen geven (4).

Het ontbreekt dezen Eilanders zoo min aan oordeel, als aan smaak voor de Toonkunst. De vrolijkste *Duitsche* en *Engelsche* zangwijzen behaagden hun zeer; allermeest de *Zweedfche* volksliedjens, welken zij gereedlijk op hunne beurt beantwoordden met een, wel zeer eenvoudigd, maar meer welluidend en veel toonrijker gezang, dan men bij de *Societeits-* of *Vrienden-eilanders* had gehoord. Zekere ernsthaftigheid kenmerkte dezen zang, ondanks hun meeste welgevallen aan de vrolijkste zangwijzen der Vreemdelingen. Die ernsthaftigheid stond ook in verband met hunnen ganschen aard; daar hunne eigene vrolijkheid zelden tot eenig hartlijk lagchen of opgeruimd schertzen kwam. Hunne Ruispijp liep een gansche *olfaaf* op, maar was niet volkomen zuiver (5).

Hec

(1) COOK D. VI. bl. 253.

(2) COOK D. VI. Pl. LX*.

(3) COOK D. VI. Pl. LIX*. fig. 2.

(4) COOK D. VI. bl. 213, 227. FORSTER •
bij COOK D. VI. bl. 396.

(5) FORSTER bij COOK D. VI. bl. 397.

Het kunstvermogen en vernuft dezer menschen kenmerken zich ook in veele andere opzichten. Hunne huizen zijn wel niet meer dan riete daken, gelijk aan die van onze Boeren Wooningen, plat op den grond gezet, met Palmbladen gedekt, ter wederzijde open, of slechts met riet geslooten, en van dertig tot veertig voeten lang en veertien of zestien breed (1): maar dezelve zijn dorpsgewijze bij den anderen geplaatst (2), en staan allen te midden van Plantagiën, naauwkeurig langs den lijn aangelegd (3), en, op geregelde afstanden tuschen het Zuikerriet, van gegravene putten voorzien, in welken zij de Rotten, die voor hetzelfde zeer schadelijk zijn, opvangen (4).

De bekwaamheid der Vrouwen in de Kookkunst, daar zij *Yams* en *Pifangs* braaden en roosten, groene Vijgebladeren en andere Kruiden stooven, en Poddings bakken, van welke de korst uit *Pifangs*- en *Arum*-wortelen, het binnenste uit Kokos-pit en bladeren bestaat wordt almede niet te onrecht voor een

(1) COOK D. VI. bl. 214.

(2) COOK D. VI. bl. 217.

(3) COOK D. VI. bl. 105, 218.

(4) COOK D. VI. bl. 218.

een voorbode der meerdere beschaaving de-
zer Eilanders gehouden (1).

In de Vischerij schijnen zij nog agterlijk,
geene andere manier kennende, dan het har-
poenen, waarin zij echter zeer bedreeven
zijn (2). Hunne Vaartuigen zijn mede nog
verre beneden den scheepsbouw van andere
Eilanders. Dezelven zijn van onderscheidene
grootte, zommigen dertig voeten lang, twee
voeten breed en drie diep. Allen zijn zij
uit verscheiden stukken houts zamengesteld,
die lomp met banden zijn aan een genaaid,
wier naaden met dunne latten bedekt zijn.
Zij zeilen met een driekant zeil, en voeren
'er zomtijds twee: allen hebben ze ook uit-
leggers (3). Hunne aardrijkskundige kennis
strekt zich bij deze sloopvaart niet verder
uit, dan de gezichteinder, dien zij van hun
Eiland hebben (4).

Hunne Wapenen integendeel en al, wat
tot derzelve behandeling behoort, munten
bijzonder uit. Zij bestaan in Knodsen, Pij-
len, Schichten, Boogen en Steenen. De

Knods

(1) FORSTER bij COOK D. VI. bl. 410.

(2) COOK D. VI. bl. 230.

(3) COOK D. VI. bl. 230.

(4) COOK D. VI. bl. 232.

Knods heeft wel vier of vijfderleije gedaante. Hunne Pijlen zijn omtrend van vier voeten. Hunne Schichten zijn negen of tien voeten lang, en slechts een halven duim dik; derzelve punten zijn van weerhaaken voorzien. Zij werpen hunne Schichten wel tweehonderd voeten ver: maar zij treffen slechts juist op derdhalve roede afstands. Altijd werpen zij met al hunne magt, en de Vogels noch Viscchen ontkomen binnen den bepaalden afstand hunne jagt (1). De Bijl heeft bij hun dezelfde gedaante als bij ons (2). Nimmer werden zij ontmoet zonder Knods en Boog, of Slinger. Hunne houding jegens onbekende Vreemdelingen was steeds stout en onbeschoft, en hunne uitdaaging bestond in zich, ten aanzien van den Vijand, op het agterste te slaan: evenwel zijn zij spoedig ter neder gellagen en tot onderwerping gezind (3). Bij de overwinning daar tegen zijn zij wreed en woest, zoo dat zij zelfs de overwonnenen verflinden, hetwelk bij hun, gelijk COOK aanmerkt, niet door gebrek aan dierlijk voedsel kan ont-

(1) COOK D. VI. bl. 236. FORSTER bij COOK D. VI. bl. 407.

(2) COOK D. VI. bl. 235.

(3) COOK D. VI. bl. 237, 199, 197, 225.

ontstaan, daar het hun niet mangelt aan Varkens en Hoenders, maar eeniglijk, — gelijk wij meermaalen opmerkten, — door FORSTER toegeschreeven wordt aan de onbetugelde wraakzucht der wildheid (1).

De vernedering der Vrouwen bij hun tot lastdieren, als het ware, is het hiermede overeenstemmende blijk hunner nog geheel ruwe onbeschaafdheid, waarbij zich hun eigen luie lediggang zoo kenmerkende onderscheidt (2).

Het geheele denkbeeld van ruilhandel scheen hun nog niet gemeenzaam te zijn (3), en in den handel, dien men met hun dreef, be-toonden zij de strenge eerlijkheid van nieuwelingen (4). Dieverij vinden wij ook niet gesteld op de lijst hunner ondeugden, en van onnatuurlijken wellust werden zij onschuldig verdacht, maar ook volkomen vrijgesproken, om dat zij *Engelsche* Jongelingen voor Vrouwen aanzagen, zich geene bevolking, gelijk hun een *Europeesch* schip scheen, zonder

(1) COOK D. VI. bl. 204. FORSTER bij COOK D. VI. bl. 393 en 396.

(2) COOK D. VI. bl. 233, 272, 232.

(3) COOK D. VI. bl. 197.

(4) COOK D. VI. bl. 162, 163.

der Vrouwen kunnende voorstellen en met allen *Europeesch* onderscheid van geslachtskleeding onbekend zijnde (1).

De kuisheid der Vrouwen was op zijn hoogst den Reizigers slechts bedenkelijk. De gastvrijheid der Mans, die alle geschenken hunner Vrienden met wedergeschenken vergold, en daarbij gaarne eene pralende vertooning maakte, maar die tevens hunne beleefdheid en dienstvaardigheid in alle opzichten wilde bewijzen, bood eenmaal den *Engelschen* hunne Dogters aan: maar de Vrouwen, dit bemerkende, vluchtten zeer verschrikt weg, terwijl de Mans de Vreemdelingen bemoeidigden, om ze naar te lopen (2).

De vreemdheid en armoede van hunne Taal, in welke zij met hetzelfde woord de meest verschillende aandoeningen en driften te kennen geven, slechts door toon in uitspraak en door handgebaar onderscheiden (3), heeft allen onderzoek naar hunne godsdienstige en staatkundige begrippen onmogelijk gemaakt. Men merkte echter bij hun zekere morgen- en avond-plegtigheden op, in eene
soort

(1) COOK D. VI. bl. 213, 214.

(2) FORSTER bij COOK D. VI. bl. 403.

(3) FORSTER bij COOK D. VI. bl. 389.

DEN.

tellen en met
van geslacht-
n was op zijn
edenkelijk. De
lle geschenken
eschenken ver-
aalende vertoo-
hunne beleefd-
alle opzichten
den *Engelschen*
Vrouwen, dit
verschrikt weg,
elingen bemoe-
(2).
ede van hunne
elfde woord de
ngen en driften
or toon in uit-
derscheiden (3),
unne godsdien-
pen onmogelijk
r bij hun zekere
den op, in eene
foort

, 214.
VI. bl. 403.
D. VI. bl. 389.

NIEUWE HEBRIDEN. 109

foort van langzaam gezang bestaande, het-
welk in een bosch werdt aangeheven. Ook
meende men, dat de inwoners zekere heilige
plaatzen hadden, waarvan zij de Vreemdelin-
gen zorgvuldig verwijderden (1). Voords
schijnen zij Opperhoofden te hebben, die
echter weinig gezags over de menigte voe-
ren. Over het algemeen boezemt 'er de ou-
derdom en beproefde dapperheid den meesten
eerbied in (2).

Elk Dorp, elk Gezin is onafhankelijk, en
vereenigt zich dan slechts met het nabuurige,
wanneer gemeenschaplijk belang dit vordert.
Het onderscheid van standen schijnt 'er nog
gansch onbekend (3).

Ook onder deze Eilanders is de Befnijdenis
in zwang (4). De Lijken hebben bij hun af-
zonderlijke Hutten, en schijnen, even als te
Otaheite, zorgvuldig en zoo lang mogelijk
bewaard te worden. Men vind ook bij deze
Lijkhutten gevlochten zakken of manden han-
gen met versch gebradene *Yams* en bladeren.

Men

(1) COOK D. VI. bl. 226. 227. FORSTER
bij COOK D. VI. bl. 412.

(2) COOK D. VI. bl. 238, 239.

(3) COOK D. VI. bl. 204.

(4) FORSTER bij COOK D. VI. bl. 411.

Men bewaart 'er de gedachtenis der overleedenen, door zich met lokken van derzelver haar te cieren. (1).

De onderscheiden tongval bij de *Nieuw-Hebriden-eilanders* niet slechts in het algemeen, maar bij die van *Tanna* in het bijzonder, bragt FORSTER op het denkbeeld, dat verscheidene stammen van verschillende Natïën deze Eilanden hebben bevolkt; en de aard dezer Eilanders zoo wel, als de natuurlijke geschiedenis van derzelver grond, maakt het nader onderzoek van dezen groep, in zijne oogen, hoogstbelangrijk voor allen, die niet enkeld goudmijnen, gelijk wel eer, maar uitbreiding van Menschenkunde en Natuurkennis zoeken, hetwelk het meer vereerende doel is der tegenwoordige Ontdekkers (2).

(1) COOK D, VI. bl. 215, 216.

(2) FORSTER bij COOK D. VI. bl. 411, 407.

N.

r overlee-
derzelver

Nieuw-He-
algemeen,
der, bragt
at vershel-
atiën deze
aard dezer
ke geschie-
het nader
jne oogen,
niet enkel
uitbreiding
nis zoeken,
is der te-

I. bl. 411,

NIEUW-

NIEUW-ZEELAND.

ABEL JANSEN TASMAN, onze Landge-
noot, die door zijne ontdekkingen in de
Stille Zuidzee den roem der *Hollandsche*
Zeevaart zoo uitsteekend heeft vereeuwigd,
vond het allereerst *Nieuw-Zeeland* op den 13
van Wintermaand 1642, maar werd door
de Inboorlingen belet voet aan land te zet-
ten. Hij gaf het den naam van *Staatenland*:
naderhand voerde het dien van *Nieuw-Zee-*
land op de Waereldkaart. Van zijnen tijd
af tot het jaar 1770 toe bleef hetzelfde onbe-
kend, uitgezonderd dat gedeelte van de kust,
hetwelk TASMAN van zijn schip gezien
had (1). Men was twijffelachtig, of her-
zelve

(1) COOK'S *Reizen*, D. II. bl. 285, 286.
COOK

zelve een Eiland, dan wel een gedeelte was van het Zuidlijke vaste land (1). Thands is het bescijcht, dat hetzelfde uit twee groote Eilanden bestaat, van elkanderen gescheiden door eene Straat, welke T A S M A N reeds was opgezeld, toen hem het geweld der inwoonders deed terugkeeren (2).

Beide deeze Eilanden, tot nog toe onder den naam van *NieuwZeeland* begreepen, liggen tusschen de 34° en 48° Zuider Breedte, en tusschen de 181° en 194° Westlijke Lengte van den *Greenwichschen* middaglijn. Het Noordelijkste wordt door de Inboorelingen *Eaheinomauwe*, het Zuidlijkste *Tovy* of *Tavai Poenamoo* genaamd: het is echter twijfelachtig gebleeven, of de laatste naam wel het geheele Zuider-eiland en niet maar een gedeelte van hetzelfde aanduidt. De ligging van beiden zijn thands naauwkeurig bepaald door ontelbaare waarnemingen van GREEN, en met

COOK zelf bevond echter in 1777, dat 'er omtrend 1767 een *Europeesch* schip moet geweest zijn, wiens Bevelhebber zelfs eenen Zoon, bij eene *Nieuw-Zeelandfche* Vrouw geteeld, had agtergelaten. D. VIII. bl. 215—218.

(1) MORERY *Diction. Histor.*

(2) COOK D. II. bl. 285, 286.

met alle derzelver Baaijen , Havens , kléene Eilandjens en gansche strekking uitvoerig geteekend in de kaarten van COOK (1), die alzoo niet slechts de eer der bekendmaking van de twee grootste Eilanden der Zuidzee of wel des ganschen Oceaans verworven heeft , maar tevens derzelver Bewooners zoo nauwkeurig heeft beschreeven , dat de lastbrief van het *Fransche* Bewind aan LA PEROUSE de berichten van dezen Reiziger volmaakt voldoende verklaarde in alles , wat men kon verlangen (2). LA BILLARDIERE zegt 'er dezen Reiziger te vergeefs in Lentemaand van 1793 (3). VANCOUVER heeft ze aangedaan in Slachtmaand van 1791 (4). Beiden echter voegen zeer weinig toe bij het geen COOK en zijne Reisgenooten FORSTER en ANDERSON gevonden hebben.

Schoon de uitgestrektheid dezer Eilanden , veertien graaden van den Aardbol beslaande in

(1) COOK D. II. bl. 286. Zie Kaart VI.

(2) *Voyage de LA PEROUSE* T. I. p. 121.

(3) LA BILLARDIERE, *Voyage a la Recherche de LA PEROUSE* T. II. p. 80.

(4) G. VANCOUVER, *Voyage des Decouvertes*. T. I. pag. 93. Paris 1800.

in lengte, een aanmerkelijk verschil van Luchtgesteldheid op derzelver onderscheidene deelen doet verwachten, heerscht 'er in dezelve eene opmerkelijke gelijkheid en gemaatigdheid. COOK besloot uit de Gewassen op het Noordelijkste, dat de Winters 'er zachter moesten zijn dan in *Europa*, terwijl hij 'er den Zomer niet heeter voelde (1). ANDERSON gewigt van het Zuidelijkste, dat hij in den Zomer den *Thermometer* niet hooger dan 66°, in den Winter niet laager dan 48° zag; hetwelk de boomen den ganschen Winter door hun groen deed behouden, tot dat de oude bladeren door de jonge in de Lente werden afgestooten (2).

Het Weder werd 'er door den laatsten over het algemeen goed, maar winderig en regenachtig, bevonden. Zwaare regens schijnen 'er echter niet lang aan te houden, wijl men 'er geene spoooren van breede stroomen vindt, die van het Gebergte zouden afforten (3). VANCOUVER trof 'er den hevigsten storm
aan,

(1) COOK D. II. bl. 289.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 223, 224.

(3) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 224.

aan, dien hij nog immer ontmoet had (1).

De Grond der beide Eilanden is bergachtig, hier en daar tot hooge bergen met stompe kruinen rijzende, wier grondstukken uit Zandsteen bestaan, door dunne aderen van grove Kwarts afgebroken, nu eens in vlakke, dan in schuinsche lagen, en met eene geelachtige aarde, niet ongelijk aan mergel, van éénen tot verscheidene voeten dik bedekt (2). Het Noordelijkste schein aan COOK het vruchtbaarste (3). Overal echter zijn deze bergen, — uitgezonderd eenige weinigen naar den zee kant, die met kleiner Struiken bedekt zijn, — opgaande Boschen van hooge Boomen, met eene kracht groeiende, die boven alle verbeelding gaat, en het prachtigste gezicht opleverende voor de eerbiedige beschouwers van de groote en schoone werken der Natuur (4). Deze Boschen, zoo eerbiedwekkend op eenen afstand, maaken bij derzelver intrede eenen nog geheel eigen indruk door hunne volflagene woestheid, welke het waarschijnlijk maakt, dat zij in hun-

(1) VANCOUVER T. I. p. 97.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 222.

(3) COOK D. II. bl. 288, 289.

(4) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 223.

hunnen oorspronlijken natuurstaat gebleeven zijn van derzelve eerste wording op dezen grond. Op veele plaatsen zijn zij zoo zeer overgroeid door Boschtouw, dat het doorkomen schier onmogelijk is, terwijl van voet tot voet de grond betwist wordt door Doornen en Struiken, waarmede zij doorwasfen zijn. Zomtjids wordt de doortogt geheel afgesneden door half verrotte Boomen, dien de wind heeft omgeworpen of de ouderdom doen vallen, endie door langheid van tijd in eene vette houtaarde zijn overgegaan, waaruit reeds nieuwe geslachten van jonge Boomen, Planten, Varens en Mosfen rijkelyk opschieten. Dikwerf zelf bedekt een bedrieglyke bast het verrotte Hout van zulk een omgevallen itam, en die het waagde 'er op te treden, viel 'er gemeenlyk tot den middel in (1). De Grond zelf in deze Boschen bestaat uit eene diepe zwarte aarde, gevormd van Gewasfen, die vergaan zijn, en zoo los, dat zij onder elken voetstap wegzinkt (2).

In Delfstoffen schijnt deze Grond niet rijk. Het Yzerzand, in eene der Baaijen gevonden, doet

(1) FORSTER bij COOK D. IV. bl. 278.

(2) COOK D. IV. bl. 141.

doet 'er Yzererts vermoeden (1). Belangrijker is 'er de groene Jaspis of Serpentijnsteen, die eigenlijk de Nierensteen schijnt te zijn. Maar het Delfstofkundige onderzoek geschiedde 'er slechts gebrekkig door de Reizigers (2).

Meer letteden dezen op het Geboomte, welks hoogte en dikte van stam, vereenigd met hardheid van hout, hun de beste masten en andere scheepsbouwstoffen beloofden (3). Het Gebergte draagt voornaamlijk tweeërleije soort van Boomen: van de eene gebruikten de *Engelschen* de bladeren, om 'er bier van te brouwen (4). Beiden waren zij al te zwaar van hout tot gewoon rondhout. Veel grooter is de verscheidenheid in de vlakten, onder welken men ook Vruchtboomen vindt; terwijl aan de Kusten en op de nabuurige Eilandjens het beste hout groeit voor Scheepstimmerman, Huis-timmerman en Kabinet-werker. Men vindt zelfs veele specerijachtige Boo-

(1) COOK D. II. bl. 298.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 236, 237, en G. FORSTER aldaar.

(3) COOK D. II. bl. 294, 295.

(4) *Dracodium Cupressinum* door SOLANDER genoemd. COOK D. VIII. bl. 225.

Boomen en Heesters, meest van het Mijrthen-geslacht, maar met geene eetbaare vrucht (1).

Schoon de gansche grond dezer Eilanden schier met welig groen bedekt is, en de Natuurbeminnaars een groot aantal van, of geheel nieuwe, of ten minsten gansch vreemde, soorten van Planten gevonden hebben, schijnen 'er echter maar zeer weinigen tot voedsel geschikt te zijn. Opmerkelijk boven allen is hun de Vlas- of Hennip-plant geweest, wier fraai en zijdeachtig Vlas allen ander Vlas ver schijnt te overtreffen (2).

Tams, zoete Aardappelen en Kokosnooten beslaan 'er gansche Velden. Ook worden 'er Kalebasfen aangekweekt ten gebruik van derzelve schillen, en de Papier-moerbeziënboom ter doekbereiding, waartoe hij hier echter zeer geringe stof oplevert (3).

Opmerkelijk steekt hier wederom de armoede

(1) COOK D. IV. bl. 140, 141. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 225, 226. COOK D. II. bl. 295.

(2) COOK D. II. bl. 295—298. D. IV. bl. 142. Pl. XXX*. De *Phormium Tenax*. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 229.

(3) COOK D. II. bl. 296, 297.

moede in het Dierenrijk tegen den rijkdom der Planten af. Honden en Rotten zijn de eenige huisdieren, waarvan de laatste schaars voorkomen, de eersten ten voedzel gehouden worden (1). Men zag 'er echter eenmaal nog een ander viervoedig, maar onbekend gebleeven, Dier, het geen 'er door het even onbekend gebleeven schip, kort voor COOK's komst, scheen gebragt te zijn (2). Volgens het verhaal der Inboorelingen zijn 'er in de Boschen ook Slangen en Hagedissen van ontzaglijke grootte, de laatste vooral van zulk eene grootte en leefwijze, dat derzelver beschrijving aan Krokodillen doet denken, en derzelver verblijf den inval verwekt, of men hier ook die Dierensoort zou wedergevonden hebben, wier kaaken men bij *Maastricht* en elders in den grond ontmoet heeft (3).

Het Gevogelte is zoo veel talrijker in soort en menigvuldiger. Ook heeft hetzelfde in de bekende soorten zeer veele, geheel vreemde, verscheidenheden, en vermeerdert het

(1) COOK D. II. bl. 289.

(2) COOK D. IV. bl. 145. D. VIII. bl. 248.

(3) COOK D. VIII. bl. 219, en de Geleerde *Nederduitsche Vertaaler* aldaar.

het tevens derzelve lijst met eenige nieuwe. Moeilijk valt het den Jager, het Gevogelte te agtervolgen in het digtbewasfen hout: maar, slechts stil zittende, kan hij op éenen dag voor zes of agt anderen genoeg schieten. Eén Vogel werd door COOK's bootsvolk de *Sparvogel* genoemd, om dat hij, schoon de eenigste schier die zingt, echter de Bosfchen met zulk een afwisselend gezang vervult, dat men, in zijne nabijheid, door veele andere foorten van gevederde Zangers omringd schijnt (1).

De veelvuldige Baaljen en Havens der Kust zijn rijk van veelerleijen en zeer smaaklijken Visch. Elke Kreek krioelt 'er van, en schoon zeer veelen den *Europeërs* bekend en gemeenzaam waren, vond hun vernuft veelvuldige gelegenheid, om nieuwe naamen voor geheel vreemde foorten uit te denken. Dikwijls zag men geheele strecken in Zee voor de Kust zwart van Visch, even als wanneer een ligt koeltjen het effen vlak des waters in
kleene

(1) COOK D. II. bl. 290, 291. D. IV. bl. 102, 143. FORSTER bij COOK D. IV. bl. 277, 279. ANDERSON bij COOK D. IX. bl. 230, 232. — De naam van *Mocking-bird* of *Spotvogel* wordt reeds eiders door eenen anderen Vogel gevoerd. — De *Vertaaler* aldaar.

kleene kabbeling brengt; en doorgaands was de angel alleen toereikende, om alle manschap aan boord rijkelijk te vergasten (1). De klippen der Kusten zelve zijn overvloedig voorzien van uitmuntende Schulpvischen (2): terwijl men Walvischen, Robben, Zeeleeuwen en Zeehonden of Zeebeeren in de diepte nabij de Kust dezer Eilanden gezien en ook bij de inwoners vercierfelen en werktuigen heeft gevonden, van tanden en beenderen dezer Dieren vervaardigd, schoon men geene werktuigen onder hen bespeurd heeft, waarmede zij dezelve meester worden (3).

Het heir der Bloedlooze Dieren, elders zoo talrijk en geducht, is hier integendeel zeer gering en onschaaftelijk. De kleene zwarte Zandvlieg alleen is hier zoo lastig, als de Muskiet elders. Haare beet veroorzaakt zwelling, die

(1) COOK D. II. bl. 220, 292—295. D. IV. bl. 102. FORSTER bij COOK D. IV. bl. 265, 268, 277. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 234. LA BILLARD. T. II. p. 85. VAN COUVER T. I. p. 92.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 235, 236.

(3) COOK D. II. bl. 290. FORSTER bij COOK D. IV. bl. 271, 272.

ondragelijk jeukt, en, door het krabben, zweeren als kinderpokken veroorzaakt. (1).

Hoogstbelangrijk is het voorkomen der redenlijke Bewooners van dezen, nog zoo geheel onopgeruimden, grond, onder eene, zoo gematigde, luchtfreek, en te midden van genoegzaam voedsel uit het Plantenfrijk en zoo overvloedigen levensvoorraad uit de Zee en uit de Lucht.

COOK hield de *Nieuw-Zeelanders* over het algemeen zoo groot van gestalte als de grootste *Europeërs* (2); ook FORSTER noemt hun kloek van lengte (3): maar ANDERSON verzekert, dat zij de gewoone lengte der *Europeërs* niet overtreffen, en over het algemeen niet zoo welgemaakt zijn (4); LA BILLARDIERE vond ze echter mede zeer groot van gestalte (5). Allen stemmen volkomener overeen, in hun ligchaam sterk, grof, zwaar gespierd, maar niet zwaarlijvig te

(1) COOK D. II. bl. 292. D. IV. bl. 146.
ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 236.

(2) COOK D. II. bl. 301.

(3) FORSTER *Bemerkungen auf seiner Reise*, I. 212.

(4) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 236.

(5) LA BILLARD. T. II. p. 86.

AND.

het krabben,
oorzaakt. (1).
orkomen der re-
n, nog zoo ge-
nder eene, zoo
midden van ge-
ntenrijk en zoo
l uit de Zee en

Zeelanders over
gestalte als de
ORSTER noemt
maar ANDER-
gewoone lengte
, en over het
kt zijn (4); LA
chter mede zeer
en stemmen vol-
ligchaam sterk,
niet zwaarlijvig
te

D. IV. bl. 146.
bl. 236.

auf seiner Reise,

D. VIII. bl. 236.
86.

NIEUW-ZEELAND. 123

te noemen (1); terwijl het onvolmaakte in
hunne ledemaaten door ANDERSON zelven
wordt toegeschreeven aan hunne gewoonte,
om op de hurken te zitten, en aan de onef-
fenheid van den grond, die hun den geheel
opgerichten stand moeilijker maakt (2); ge-
lijk ook FORSTER hunne kromme beenen
en onwelstandige knieën aan hunne wijze van
zitten, vooral in hunne *Canoos*, toeschrijft (3).

Wakkerheid, werkzaamheid en behendig-
heid drukt hunne gansche Houding uit, in
welke op den eersten aanblik niets te bespeu-
ren is van dat vadzige en luije, hetwelk
men bij zoo veele andere Zuidzee-eilanders
heeft opgemerkt (4).

Hunne Kleur is verschillende, van vrij don-
ker zwart tot geelachtig of olijkleurig, ter-
wijl zommigen naar *Europeërs* gelijken, en
veelen niet zoo donker van tint zijn, als
een *Spaansch* matroos (5).

De

(1) COOK D. II. bl. 301. LA BILLARD. T.
II. p. 86.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 237,
238.

(3) FORSTER *Bemerkungen* f. 212.

(4) COOK D. II. bl. 301.

(5) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 238.
COOK D. II. bl. 301.

De Gelaatstrekken dezer menschen worden goed genoemd: maar hunne aangezichten zijn, over het algemeen, rond, hunne lippen groot, gelijk ook hunne neuzen aan het eind, schoon de eersten niet ongemeen dik, noch de laatsten plat zijn. Een zuiver geboogen ware Arendsneus werd echter onder hun niet gevonden (1).

Het Haar is meestal zwart, sterk en sluk. Bij zommigen is het krullend of bruin van kleur. Bij allen zijn de Tandens uitmuntend geregeld en wit als ijvoor (2).

De Oogen dezer Eilanders zijn groot en door de gewoonte zeer bewegelijk. Hunne jonge luiden hebben gemeenlijk een vrijmoedig en openhartig Gelaat. De volwasfenen zien ernstiger, en zijn meer wantrouwende of agterhoudende voor Vreemdelingen (3).

De Vrouwen onderscheiden zich door geen tederheid van gestel, noch door meerdere zachtheid van trekken; zij zijn slechts kleiner, dan de Mans, en hebben alzoo zeer ge-

(1) COOK D. II. bl. 302. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 238.

(2) COOK D. II. bl. 302. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 238.

(3) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 238.

geringe bekoorlijkheden. Haare stem alleen heeft meer welluidendheid, en munt zelfs in aangenaamheid uit (1).

De Bevolking van de beide Eilanden is niet groot, hetwelk aan de onrust der levenswijze is te wijten, daar men anders overal de Gezondheid ontmoet en dikwijls oude Menschen aantreft. Nergens zag men mismaaktheid of huidgebrek. Het geen men bij zommigen eerst voor zekere melaatsheid hield, was het agtergebleeven zout uit het opgedroogde zeewater, in hetwelk zij hadden gezwommen. De spoedige en gemakkelijke genezing hunner wonden getuigt even zeer van hunne Gezondheid (2). De *Venusziekte* alleen is de rampzalige kwaal, die deze Menschen teistert zinds hunne laatste gemeenschap met de *Europeërs*. Een *Nieuw-zeelander* zelf heeft verzekerd, hetwelk men zoo gaarne zou hebben willen twijfelachtig houden, dat het schip, 't welk even voor COOK'S eerste komst bij hun landde, hun die schriklijke ziekte heeft aan-

(1) COOK D. II. bl. 301. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 239.

(2) COOK D. II. bl. 302, 323—325.

aangebragt, en DU CLESMEUR, die het dagverhaal vervolgde van MARION, die 'er in 1772 met agtentwintig van zijn Scheepsvolk werd omgebragt, schaamt zich niet te erkennen, dat verscheidene zijner besmette Matroozen omgang met de Meisjens van het land hielden (1). Die ziekte is 'er nu maar al te gemeen. Zij schijnen dezelve echter niet zeer te achten. Ook zeggen zij, dat haare uitwerkzels thands min verderflijk zijn, dan bij den aanvang. Een zeker stoombad van kruiden, welken zij op heete steenen leggen, is hunne geneeswijze (2). COOK zelf zag eenmaal eene Vrouw boven zulk een stoombad van groene Cellerij zitten, schoon hem toen wel de ongesteldheid dier Vrouw, maar niet de aard haarer ziekte, in het oog viel (3).

Gelijk de Luchtgesteldheid op beide deze Eilanden, hoe uitgestrekt ook, gelijksoortig is, alzoo komen ook de Menschen op
bei-

(1) FORSTER bij COOK D. VI. bl. 315—322. en J. D. PASTEUR aldaar; vergeleeken met COOK D. VIII. bl. 216, 217, en denzelfden *Nederduitschen* Vertaaler aldaar.

(2) COOK D. VIII. bl. 217.

(3) COOK D. VII. bl. 88.

beiden overal zeer gelijk voor, sprekende allen dezelfde Taal en ten naastenbij dezelfde Gewoonten hebbende (1).

Volkomene gelijkheid van Kleeding der beide Kunnen bevordert bij hun tevens niet weinig de reeds opgemerkte geringe verscheidenheid in het uiterlijke voorkomen van den Man en de Vrouw.

Op het eerste gezicht is deze Kleeding zeer ruw. Zij bestaat in een langwerpige doek, omtrent vijf voeten lang en vier voeten breed, gemaakt van het zijdachtige vlas. Deszelfs bereiding schijnt hun voornaamste handwerk te zijn. Hetzelve wordt geknoopt en dikwijls verciert met strikken van hondenvel, of aan de hoeken met verschillende kleuren en patroonen geschakeerd. Twee hoeken van dit kleed worden over den schouder gehaald en op de borst vastgemaakt: het overige wordt om den buik met een mattengordel te zamen gebonden. Over dit onderkleed dragen veelen matten, die tot op de hielen reiken, maar de meesten een tweede doek van die zelfde plant bereid, het welk zij met een koord om den hals vast maaken,

en

(1) COOK D. IV. bl. 149.

en tot het midden van de dijen los laten nederhangen. De vervaardiging van deze stof uit de bladeren der Vlasplant in drie of vier reepen gespleeten en doorgaands aan elkanderen geknoopt, maakt dezelve meer tot zeker netwerk dan doek, en geeft, daar alle de uiteinden der reepen buitenwaards onafgesneden afhangen, even als onze ruige vloermatten, aan den nedergezeten *Nieuw-zeelander* op zekeren afstand het voorkomen van eene stroohut, gelijk COOK het uitdrukt, of van eenen grooten graauwen steen, gelijk ANDERSON het vergelijkt, welken hun bovenuitstekend hoofd alleen opmerkelijk en kennelijk maakt (1). Somtjids bedekken zij het onderkleed met groote Vogelvederen, die in hetzelfde ingeweeven schijnen, of ook met hondenvellen, doch als dan schijnt het zelve tevens voor opperkleed te dienen, en dus alleen gedragen te worden (2): ook schijnt dezelve dan tevens de kleeding der hoogste pracht te zijn, en is meestal nog maar met reepen van

(1) COOK D. II. bl. 313—316. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 239.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 239.

lijen los laten
ing van deze
plant in drie
n doorgaands
maakt dezelve
ek, en geeft,
eepen buiten-
, even als on-
nedergezeten
n afstand het
gelijk COOK
rooten graau-
N het verge-
end hoofd al-
k maakt (1).
nderkleed met
hetzelve inge-
hondenvellen,
e tevens voor
alleen gedra-
chijnt dezelve
hoogste pracht
ar met reepen
van

316. ANDER-
. VIII. bl. 239.

van hondenvel belegd, die echter door der-
zelve verschillende kleuren geen ongevallig
aanzien aan het geheel geven. Een dier klee-
deren heeft men geheel met roode Pape-
gaaijen-vederen bedekt gezien (1).

Het prachtigste gewaad wordt door de Mans
gedragen. De Vrouwen, — welk eene
zeldzaamheid! — maaken 'er minder werk
van haare Kleederen. Het hoofdtooizel van
beiden verschilt 'er alzoo ook in de omge-
keerde reden van allen *Europeeschen* kap-
zel. De Mans steken ten pronk vederen
in het haar, of kammen van been of hout
met paarlemoer of het binnenste van een
blad verciert; en binden hetzelve in ééne
knot op het hoofd te zamen: de Vrouwen
daartegen dragen het slechts kort afgesnee-
den, of los over haare schouderen zwi-
rende, zonder het veel op te binden of te
cieren (2).

Beide Kunnen doorbooren de ooren, en
rekken derzelve gaten zoo zeer uit, dat men
'er ten minsten den vinger kan doorsteken.

Doek,

(1) COOK D. II. bl. 316.

(2) COOK D. II. bl. 316, 320. ANDER-
SON bij COOK D. VIII. bl. 240.

Doek, vederen, beenderen van groote Vogels, houten stokjens; de spijkers, dien zij magtig worden, ja al, wat in dezelve slechts kan gestoken worden, strekken 'er ten cieraad van. Het dons van de Albatros, zoo wit als sneeuw, en voor en agter in een bos, als eene vuist, uitkomende, wordt door veele Vrouwen met meer bevalligheid gedragen (1). Behalven dit veelvuldig oorcieraad, door het gat zelve gestoken, hangt 'er bij hun met touwtjens aan de ooren nog zeer veel, het geen door teder aandekken dierbaar, of door zeldzaamheid merkwaardig is, als de Nagels en Tanden van overleedene Naastbestaanden, en de belangrijkste geschenken van Vreemdelingen. De Vrouwen dragen ook arm- en been-ringen, van de beenderen van Vogelen, van Schulpfen of van andere zaaken, welken zij aan eenen draad kunnen rijgen. De Mans daartegen voeren dikwijls een stuk groene Talk of Walvischbeen, in de gedaante van eene menschentong gesneden, en met de ruwe gedaante van een aangezicht vercierd, aan

(1) COOK D. II. bl. 317, 318. ANDERSON bij COOK D. VIII bl. 240.

van groote Vo-
 lkers, dien zij
 at in dezelve
 , strekken 'er
 n de Albatros,
 en agter in een
 omende, wordt
 er bevalligheid
 veelvuldig oor-
 estoken, hangt
 aan de ooren
 r teder aandea-
 zaamheid merk-
 en Tandea van
 en de belang-
 ndelingen. De
 en been-rin-
 Vogelen, van
 en, welken zij
 en. De Mans
 en stuk groene
 e gedaante van
 n, en met de
 ezicht verciert,
 aan

NIEUW-ZEELAND. 131

aan een koord om den hals, op wel-
 ciersel zij eenen hoogen prijs stellen. Bij
 eenen enkelden vond men het midden-
 schot van den neus doorboord, en eene
 veder door het gat gestoken (1). Ook de
 Vrouwen dragen somtijds hals cieraaden van
 Haajen-tanden, Vogel-beenderen en Schul-
 pen; enkelden hebben ook kleene driehoekige
 schortjens met papegajen-veders of
 stukjens paarlemoer verciert, en voorzien
 van dubbele of driedubbele koorden, om ze
 aan den middel vast te maaken (2). Bij zom-
 migen ziet men ook mutzen van Vogelvede-
 ren, maar waarschijnlijk alleen ten cieraad,
 wijl zij zich nimmer dekken (3).

Mans en Vrouwen beiden besmeeren
 het hoofd en aangezicht veelal met eene
 roode

(1) COOK D. II. bl. 317, 318. Daar zij den
 Vijand uitdaagen door het nitsfeken der tong, is
 mischien zulk een cieraad bij hun als een riddertee-
 ken van beproefde dapperheid, of als de ringkraag
 van eenen Krijgsbevelhebber. LA BILLARDIERE
 zag 'er, die een gedeelte van het armbeen eenes
 menschen op hunne borst als zulk een zegeteeken
 droegen. — T. II. p. 86.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 241.

(3) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 241.

roode verw , uit eenen ijzerachtigen Oker met vet gemengd , of wel het gansche lichaam met droogen rooden Oker , terwijl de met olie geverwde altijd nat blijven en bij de minste aanraaking zoo ligt afgeven , dat zelfs geene kusch onverklapt blijft , die de min keurige matroos aan deze glinsterende Schoonen ontroofst (1).

Beide de Kunnen hebben voords het lichaam geteekend met zwarte vlekken , hier *Amoco* genoemd , maar van den zelfden aard , als de *Tatowering* elders. Ook hier zijn de Vrouwen min beprikt dan de Mannen. Meestal teekenen zij alleen haare lippen: slechts zeldzaam zijn bij haar deze zwarte vlekken op andere deelen. De Mans daartegen schijnen jaarlijks iet nieuws toe te voegen bij de vroegere bepriking , zoo dat deze *Amoco* den ouden van dagen schier van het hoofd tot de voeten bedekt. Behalven de *Amoco* hebben zij nog geheel andere figuren in hunne huid , wier bewerking den Reizigers raadzachtig is gebleeven. Dezelfen bestaan in keurig getrokkenene krullijnen van omtrend eene

(1) COOK D. II. bl. 310—313. ANDERSON bij COOK D. VIII bl. 240.

eene lijn diepte en breedte, in de huid gefneeden, even gelijk men naamen snijdt in den bast van jeugdige boomen. Deze krullijnen, op het aangezicht wezenlijk schoone lettertrekken, op het lichaam meer bladwerk vertoonende, en overal door zwarte randen in de huid afstekende, schijnen proefstukken te zijn der vinding, der bekwaamheid en der hardvochtigheid tevens der *Nieuw-Zeelanders*, daar zij altijd verscheiden zijn, overal echter de nauwkeurigste gelijkheid tuschen de rechter- en linker-zijde bewaaren, jaarlijks met nieuwe vermeerderd worden, en, na den eersten rechtmaatigen afkeer der *Europeërs* van zulk eene geweldandige gelaatschennis, het oog der Reizigers in verwondering opgetogen houden. De billen alleen, dat geliefde veld der *Tatoeering* bij de *Otakeiters*, zijn meestal de eenige vrijplaatzen der Natuur bij de *Nieuw-Zeelanders*, bij wien men overigens in de keus der hoofdpertijen eenen verschillenden smaak der onderscheidene Bewooners dezer Eilanden meent te hebben opgemerkt (1).

Bij

(1) COOK D. II. bl. 34, 312. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 240.

Bij de zorgvuldigste waakzaamheid der Vrouwen, om zich nimmer naakt te laten zien, steekt de achteloosheid der Mans ten dezen aanzien zeer ongunstig af; maar is tevens derzelver bijzondere zorg opmerkzaam, om bedekt te houden, het geen elders de Besnijdenis opzetlijk ontbloot, waartoe zij zich zelfs bedienen van de geweldige overhaaling en samenbinding met een koord, hetwelk hun daartoe altijd om den middel hangt (1). De Baarden worden gemeenlijk kort gedragen (2).

De reinheid op het ligchaam en de kleederen is niet zeer groot bij deze Eilanders, en het veelvuldige besmeerzel van huid en hoofd veroorzaakt bij hun doorgaans eene ranzige *Hottentotsche* lucht, en tevens veel meer Ongedierte, dan hun zorgvuldige gebruik der kam of hunne eigene afschuwelijke gulsigheid verwinnen of verslinden kan (3).

Even walglijk in het oog der *Europeërs* verzwolgen zij eene groote hoeveelheid stinkend traan, of oud Zeehonden-ver, en ledig-

(1) COOK D. II. bl. 314.

(2) COOK D. II. bl. 310.

(3) COOK D. II. bl. 309, 310. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 245.

merkszaamheid der
 maakt te laten
 der Mans ten
 ; maar is tevens
 merkszaam, om
 anders de Besnij-
 daartoe zij zich
 ge overhaaling
 d, hetwelk hun
 hangt (1). De
 rt gedragen (2).
 am en de klee-
 ze Eilanders,
 l van huid en
 doorgaans eene
 en tevens veel
 vuldige gebruik
 huwelijke gul-
 n kan (3).
 der *Europeërs*
 bevelheid stin-
 n-vet; en le-
 dig-

digden aan boord der Schepen niet slechts de lampen, maar zwolgen ook het katoen en de brandende pit even gulzig naar binnen. Zoo ook verslonden zij het brood der schepelingen, schoon vermolmd en verrot, maar wierpen ook weder met blijkbaare walging veelereleijzen voedsel weg, na het slechts gerooken te hebben, schoon zij het de Reizigers gaarne zagen eten (1).

Hun gewoone voedsel bestaat in onderscheidene Varenwortels, dien zij braaden en als Sago-podding opdiefschen, of dien zij droogen en murw kloppen, om ze alzoo als brood te gebruiken. Gedroogde, gebakken of gebraden Visch is daarbij hun gewoone toefpijs. Pinguins en Albatrosfen verlekken zomtijds hunnen disch, waarop de Honden het keurigst hoofdgerecht uitmaaken, wordende daartoe door hun zorgvuldig aangefokt. Water is bij hunnen maaltijd de algemeene en eenige drank: maar hetzelfde tot het koken der Spijzen te gebruiken, is nog een diep geheim voor hunne tafelkennis (2).

De

(1) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 245, 246.

(2) COOK D. II. bl. 290, 321, 323. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 244, 245.

De Wooningen dezer Eilanders zijn zoo lomp en onrein, dat COOK ze wel zoo groot, maar niet zoo goed, als *Engelsche* hondenhokken, verklaarde, en FORSTER ze stinkende rookhokken noemde, in welken hij het geenen oogenblik verduuren kon, schoon andere officiers en matroozen 'er gaarne de liefkoozingen der Vrouwen gingen genieten (1). De besten van allen waren dertig voeten lang, vijftien breed en zes hoog, en even als onze Boeren-schuuren gebouwd, met een klein vierkant gat tot eene deur, en een ander ter wegtrekking van den rook. Het gebouw zelf is stevig genoeg verbonden en verleent eene volkomene schuilplaats tegen wind en regen. Hetzelve wordt echter zeer spoedig opgeslagen en dikwijls schijnen zij van woonplaats te veranderen, terwijl zij doorgaands zich gehuchtsgewijze nederflaan. Men ziet in deze Wooningen geen ander Huisraad, dan kleene Spijkskorfjens, Kalebasen, waarin zij hun zoete water hebben, Hammers, waarmede zij den gedroogden Varenwortel kloppen, zakken met Vischhoeken, hunne

(1) COOK D. II. bl. 319. FORSTER bij COOK D. VII. bl. 377.

landers zijn zoo
 ook ze wel zoo
 als *Engelfche* hon-
 n FORSTER ze
 le, in welken hij
 uren kon, schoon
 en 'er gaarne de
 n gingen genie-
 llen waren dertig
 en zes hoog, en
 uren gebouwd,
 tot eene deur,
 g van den rook.
 enoeg verbonden
 e schuilplaats te-
 elve wordt echter
 dikwijls schijnen
 deren, terwijl zij
 wijze nederlaan.
 ngen geen ander
 orsfens, Kalebas-
 ater hebben, Ha-
 edroogden Varen-
 et Vischhoeken,
 hunne

FORSTER bij

hunne Wapenen en Kleederen, Stroo langs den muur gespreid ten bedleger, en Banken onder het afdak ter zamenkouting (1).

Hoe zorgvuldig hunne Wooningen Wind en Regen buiten sluiten, en hoe warm de- zelve altijd moeten zijn, echter verduuren de *Nieuw-Zeelanders* bij hunne vischerij of wortelzoeking zeer onverschillig allerlei we- der, en slapen met Vrouw en Kinders dik- wijls onder de struiken, zomtijds agter een klein Windscherm, maar altijd met hunne Wapens nabij (2). Bij de afschuwelijke morzigheid hunner gansche leefwijze steekt niet min opmerkelijk af hunne zorgvuldig- heid niet slechts, om alle Vuilnis op eigen- lijke mesthoopen te brengen, maar bovenal hunne gewoonte, om met drie of vier buu- ren een afzonderlijk gebouwd Gemak gemeen te hebben (3).

De Scheepsbouw der *Nieuw-Zeelanders* is veel belangrijker dan de Huisbouw. Hun- ne Vaartuigen zijn van Planken te zamen ge- voegd, door sterke teenen aan een gehecht,
 over

(1) COOK D. II. bl. 318—320. ANDER-
 SON bij COOK D. VIII. bl. 342, 343, 117, 188.

(2) COOK D. II. bl. 321.

(3) COOK D. II. bl. 99.

over wier naaden zij eene smalle strook houts binden, om het lekken te voorkomén. Zommigen zijn vijftig voeten lang en breed genoeg, om zonder uitlegger te varen, dien de kleinere behoeven, van welken zij 'er ook twee aan elkanderen tot eene dubbelde *Canoo* verbinden. Zij kunnen van vijf tot dertig en meer menschen voeren, en zijn van kunstig uitgehakte en geschilderde stevens voorzien, in wier krullen zich doorgaands een grijnzend menschengezicht vertoont. Zij weten door eene menigte roeispaanen, op de maat bewoogen, eene zeer snelle vaart aan hunne *Canoos* te geven, maar zijn minder bedreeven in het zeilen, zoo dat de voordewind alleen hun het driehoekige zeil van net- of mat-werk, hetwelk met de langste zijde naar boven staat, en waarvan zij 'er twee tevens voeren, doet aanslaan (1).

De Vischerij, waartoe deze Vaartuigen zo wel, als tot den Oorlog moeten dienen, wordt bij hun zoo zeer in het groot gedreeven, dat zij wel Hoeken aan hunne snoeren
ge-

(1) COOK D. II. bl. 326—328. FORSTER bij COOK D. IV. bl. 265. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 343, 243.

stroom houts
 omen. Zom-
 en breed ge-
 varen, dien
 en zij 'er ook
 dubbelde Ca-
 vijf tot der-
 en zijn van
 derde stevens
 h doorgaands
 vertoont. Zij
 ispaanen, op
 r snelle vaart
 ar zijn minder
 de voordewind
 il van net- of
 gste zijde naar
 r twee tevens

ze Vaartuigen
 moeten dienen,
 groot gedree-
 kunne snoeren
 ge-

28. FORSTER
 ANDERSON bij

gebruiken van Beenen of Schulpen, maar ook Netten hebben van zoo ontzaglijke grootte, dat dezelve de gemeene eigendom schijnen te zijn van een gansch Gehucht (1). Afzonderlijk vischt men 'er ook met het Kruisnet (2).

Bijzonder munt bij hun de Landbouw uit. De pas bezaaide grond ligt effen, als de beste *Europeesche* tuin. De wortels zijn langs lijnen en in het verband gepoot. Eene lange dunne staak, aan het eind gepunt en van een dwarshout voorzien, om met den voet dieper ingedrukt te kunnen worden, strekt toe Ploeg en Spade. De ligtheid van den aard dient hun bij het gebrekige van dit werktuig, en het zandige van dezelve schijnen zij te vergoeden door de mest, waartoe zij waarschijnlijk hunne vuilnis zoo zorgvuldig bij een brengen, en waar aan mischien meer, dan aan zindelijkheid of betamelijkheid, hunne gezamenlijke gemakplaatzen zijn toe te schrijven (3). Hunne Thuiden zijn voorts omheind door zoo naauw te zamen gevoegd Riet, dat geen Muis zelf cenen

(1) COOK D. II. bl. 330.

(2) COOK D. II. bl. 220.

(3) COOK D. II. bl. 331, 99.

eenen doortogt zou vinden. Zij zijn van een of twee tot tien akkers groot. De zoete Pataten staan 'er op kleene bergjens, de Kokos op het vlakke land, de Kalebasfen in kuilen of greppels. De Landbouw echter, zo wel als het Weeven en andere vreedzaame Kunsten, worden het meest en volmaaktst gevonden in het Noorder gedeelte van *Nieuw-Zeeiland*. Van dezelve, zegt COOK, is weinig schijn in het Zuiden (1), hetwelk eenigzins verstaanbaar maakt het tegenstrijdige bericht van ANDERSON, dat hem geen het minste teeken van Landbouw was voorgekomen (2).

Hunne Doekbreiding is niet zoo uitstekende boven die van andere Zuidzee-eilanders, als hun Landbouw. Hunne grofste Stof gelijkt naar ons Pak- of Zeil-doek. Hunne fijnste is bloksgewijze geweeven van dunner vezelen der Vlasplant, waarvan zij de scheering over eene raam spannen, zoo groot als het doek moet worden, en den inslag met de hand vlechten. De bewerking der randen van verschillende teekening, eenigzins naar

(1) COOK D. II. bl. 97, 331.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 245.

naar tapijtwerk gelijkende, maakt echter hun borduurzel, bij gebrék van eigenlijke naalden, bewonderenswaardig (1). En hier is het nu weder, dat ANDERSON hun zoo groote schranderheid in vinding en uitvoering toeschrijft, als eenige onbeschaafde Natie onder dergelijke omstandigheden laat blijken. Inzonderheid muntede ook in zijn oog het snijdwerk aan hunne Wapenen, aan de steven hunner Schepen en overal elders uit door teekening zoo wel, als zuiverheid van uitvoering, waarbij een Schulp of Vuursteen tot mes, een Haajentand tot boor, en de harde Serpentijnsteen tot bijl en beitel moeten dienen (2).

Van Wapenen hebben zij geene groote verscheidenheid: allen echter zijn zij maar al te zeer geschikt, om hunne wederpartij te dooden. Dezelven zijn Speeren, van hardhout gemaakt en tot dertig voeten lang, Werpspiezen, Oorlogsbijlen, veelerleije soort van Knodzen van den groenen Jaspis of van het been van eenig Zeedier vervaardigd. Slingers en Boogen schijnen hun onbekend. Ook ziet men

geene

(1) COOK D. II. bl. 314, 315.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 246, 247.

geene wapenen van verdediging: doch daartegen meent men bij hun volslagene Sterkten en Schanswerken, tot geregelde tegenweer aangelegd, te hebben gevonden op den kruin en in het hangen der Bergen, voorzien van levensvoorraad en van wapentuig, en zoms van grasten omtrokken, ja zelfs van buitenwerken voorzien, zoo dat derzelve beschouwing de aandacht der Krijgkundigen geenzins onwaardig, en derzelve vinding bij een zeer onbeschaafd Volk ten uitersten verbaazend is (1).

Het Krijgsbedrijf vervangt bij hun ook alle Kunstwerk zoo volkomen, dat zij eigenlijk voor den Oorlog schijnen te leven. Eene moordzuchtige vijandschap beheerscht de onderscheidene benden, die deze Eilanden bewoonen. Wat hier van de oorzaak moge geweest zijn, de eene bende vreest altijd de vijandschap der andere, en wordt door eigene wraakzucht aangevuurd tegen de overigen. Wraak en wederwraak beloeren elkanderen onophoudelijk met een geduld, hetwelk jaaren duurt, en woeden wederzijds

(1) COOK D. II. bl. 108, 142—149, 337, 338. Pl. XIV.

g: doch daar-
 slagene Sterk-
 regelde tegen-
 gevonden op
 der Bergen,
 en van wapen-
 omtrokken, ja
 zien, zoo dat
 cht der Krijgs-
 , en derzelver
 naaf Volk ten

bij hun ook alle
 at zij eigenlijk
 leeven: Eene
 heerscht de on-
 e Eilanden be-
 oorzaak moge
 vreesst altijd de
 wordt door ei-
 tegen de ove-
 k beloeren el-
 t een geduld,
 woeden weder-
 zijds

zijds met doodlijke vernieling. Gaarne be-
 kruipen zij hunne wederpartij in den nacht,
 daar zij meer krijgshaftig dan kloekmoedig
 zijn, en spaaren Vrouwen noch Kinderen,
 wanneer het hun gelukt, de vijandlijke ben-
 de te verrasfchen. De zorgvuldige waak-
 zaamheid en gewapende wakkerheid maaken
 echter deze gelegenheden zeldzaam. Meer-
 maalen komt het tot een openbaar gevecht,
 hetwelk zoo wel te water, als te land,
 gevoerd wordt. De Opperhoofden dra-
 gen daarbij eenen staf van onderscheiding.
 Voor den aanvang heffen zij eenen krijgszang
 aan, die de driften tot volslagene woede
 opwekt. Dezelfen drukken zij uit door de
 schriklijkste verdraaijing der oogen, de af-
 schuwelijkste tonguitsteking en de kwaadaar-
 digste uitdaaging. Daarna kiest elk zich zij-
 nen man, dien hij eerst met de Lans tracht
 te treffen, en daarna met zijne *Patoo-patoo* of
 Knods den schedel te klooven, gevende nim-
 mer eenig kwartier, en slaande eindlijk, na
 behaalde overwinning, de gulzige tanden in
 het, met eene Zaag verdeelde en op het vuur
 gebraden, lijk; in welke woedende wreed-
 heid zich de dolle wraakzucht even genoeg-
 lijk

lijk op Vrouwen en op Kinders, als op derzelve Mans en Vaders, onthaalt (1).

„ Men zou ligt onderstellen , zegt ANDERSON, dat een Volk , hetwelk tot zulk eene groote, wreedheid in staat is, ontbloot moet zijn van allen menschelijk gevoel, zelfs onder elkanderen , en echter zien wij hun het verlies van Vrienden beweenen met eene sterkte van uitdrukking, die de tederste herinnering aan dezelve te kennen geeft (2).” Zoo zag COOK eens eene Vrouw op den grond zitten, met de treurigste stem onverstaanbare woorden jammerende, terwijl haar

(1) COOK D. II. bl. 105, 106, 108, 307, 332—335. D. VIII. bl. 210, 211. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 248, 250. LA BILLARD. T. II. p. 86. COOK schreef eenmaal dit menscheneten der *Nieuw-Zeelanders* aan hun voedzelgebrek toe — D. II. bl. 304—306. Maar bij verwierp zelf dit ongegrond begrip, drie jaaren laater. — D. V. bl. 153. — Over die gewoonte door hem onderhouden, betulgden zij, slechts te handelen, gelijk zij *verwachteden* behandeld te worden. Hoe veel verschilt dit van den regel, dien zij nog niet begrijpen konden, van eenen anderen te behandelen, gelijk zij zouden *wenschen* behandeld te worden!

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 250.

haar de traanen onophoudenlijk van de wangen biggelden, en zij zich op het eind van elke rede met eene Schulp zoo deerlijk over armen, borst en aangezicht kerfde, dat zij schier geheel van bloed bedekt was: welk alles het rouwbedrijf was over eenen Naastbestaanden (1). Zoo ontmoetede hij nog eene andere Vrouw, wier armen, beenen en dijen op verscheidene plaatzen in veelvuldige sneeden de kenteekenen droeg van haaren bitteren rouw over eenen kortlings overwonnen en verslonden Echtgenoot (2). En het zijn de Mans zoo wel, als de Vrouwen, die in zulken rouw hun bloed gaarne laten zamenvloeijen met hunne traanen (3). Even hartlijk verblijden zij zich over de wederkomst hunner Vrienden, ook als zij slechts korten tijd afwezig zijn geweest, daar zij bij zulke wederontmoeting niet zelden schreijen van blijdschap (4).

Geen Volk heeft tevens haastiger gevoel van eene aangedaane belediging (5), en is ge-

(1) COOK D. II. bl. 137.

(2) COOK D. II. bl. 217.

(3) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 250, 251.

(4) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 251.

(5) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 247.

gereeder , om 'er wraak over te nemen : eene wraak zoo woedend , als hunne vriendschap teder , zoo moordzuchtig , als hun rouw anders over afderven bitter is.

Woede en liefde , blijdschap en rouw vinden ook bij hun de opmerklijkste zamenstemmende toonen in hunne kriegsgezangen , treurliederen en vrolijke zangwijzen. Over het geheel heeft men het hier verder in de Toonkunst gebragt , dan op de *Societits- of Vrienden-eilanden*. De Oorlogszang wordt vergezeld van eenen Oorlogsdans , die in eene groote verscheidenheid van heftige bewegingen en leelijke verdraaijingen der ledemaaten bestaat , waarbij de tong tot eene ongelooflijke lengte uitgestooken , de oogen verdraaid en de oogleden zoo geweldig vertrokken worden , dat men het wit zoo wel onder en boven , als ter zijde van den oogappel , tevens ziet , terwijl zij ten gelijken tijd hunne Speeren , Werp-spiezen en *Patoos-patoos* om zich heenen slingeren. De snelheid , kracht en maat , welke zij bij dezen Krijgsdansen doen blijken , wekken verwondering genoeg , om 'er voor eenen oogenblik het schriklijke en afschuwelijke grijnzen der Danzers bij te vergeten , die tevens een woest en wild gezang doen hoo-
ren,

ND.

er te nemen:
hunne vriend-
htig, als hun
ter is.
en rouw vinden
amenstemmende
, treurliederen
het geheel heeft
kunst gebragt,
nden-eilanden.
zeld van eenen
ore verscheiden-
en leelijke ver-
estaat, waarbij
e lengte uitge-
en de oogleden
orden, dat men
boven, als ter
ens ziet, terwijl
peeren, Werp-
zich heenen slin-
en maat, welke
blijken, wekken
er voor eenen
en afschuwelijke
vergeten, die te-
zang doen hoo-
ren,

NIEUW-ZEELAND. 147

ren, hetwelk echter niet onaangenaam ge-
noemd kan worden, en telkens in eene diepe
zucht eindigt, welke allen te gelijk doen
hooren.

De Gezangen, welken de Vrouwen zin-
gen, zijn altijd zacht en teder, en beval-
len ongemeen door den lieflijken toon, die
hier aan de Vrouwenstemmen eigen is.

De Speeltuigen der *Nieuw-Zeelanders* daar
tegen mogen naauwlijks dien naam dragen.
Zekere Toethoorn en een kleen Fluitjen,
naar eenen kegel gelijkende, waar mede onze
Kinders speelen, zijn hunne eenige Speeltui-
gen, bij welken zij echter niet zingen, noch
wier geluid zij ook aan maat of toon schijnen
te onderwerpen (1).

De toonkundige BURNÉY heeft ons in
staat gesteld, om zelve over de muziek der
Nieuw-Zeelanders te oordeelen, door ons
de volgende zangwijze te geven, zoo als hij
die bij hun met twee stemmen heeft hooren
zingen.

De-

(1) COOK D. II. bl. 335, 336. Het Fluitjen
schijnt eenige overeenkomst te hebben met dat der
Nieuw-Caledoniërs. Zie boven bl. 68.

Dezelfde BURNBY merkte eenen treurzang op, dien de Inwooners van eene streek op het Noorder Eiland voor de vulst maakten, op het vernemen van den dood eenes *Oraheiteers*, dien zij zeer lief gekreegen hadden.

Aghce, Matte, avhay Tu-pa-ya.

Bij het vallen in den *oktaaf* had een aflopen der stem plaats, even als wanneer men den vinger bij eene snaar laat afglijden. De zin der woorden is eenvoudig: *vertrokken, dood, ach! TUPIA; of hij verliet ons en stierf, de arme TUPIA* (1)!

Gelijk deze uitstekende geschiktheid voor de Toonkunst, op wier oefening ANDERSON zegt, dat zij onmaatig verzot zijn, en waar-

(1) FORSTER bij COOK D. VII. bl. 37⁸—38°.

waaraan zij veel van hunnen tijd besteedden (1), den menschkundigen FORSTER deed besluiten, dat het hart der *Nieuw-Zeelanders* voor goede en zachte gewaarwordingen moet vatbaar zijn, ondanks de hevigheid hunner hartstogten, die toch niet altijd noch alleen tot schadelijke of wreede buitenspoorigheden vervoeren (3): zoo nemen wij gaarne dien overgang waar, om het karakter van deze Menschen voor te dragen, waarvan ons, na het verhaal hunner wreedheid, anders niet veel goeds als aannemelijk zou voorgekomen zijn.

De *Nieuw-Zeelanders* zijn godsdienstig naar hunne begrippen. Zij eerbiedigen den invloed van hoogere Wezens, van welken een het Opperste is, aan wien de overigen ondergeschikt zijn. Hunne begrippen over de wording der Waereld en der Menschen komen nagenoeg met die der *Otaheiteurs* overeen. TUPIA hield zomtijds lange redenen met hun over deze onderwerpen, en werd altijd door eene gansche menigte in eerbiedige

(1) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 251, 252.

(2) FORSTER bij COOK D. VII. bl. 300.

dige en zeer aandachtige stilte aangehoord. De zegen over den Oogst wordt bij hun afgebeden door het offer van eenige Varenwortels, dien zij in een korfjen aan hun Ploeggereedfchap hangen nabij hunnen akker. Eigenlijke godsdienstige Gefichten fchijnen hier niet aanwezig, maar de nauwgezetheid op de vereering van den Onzichtbaaren bleek in eenen Jongeling, wiens haar was afgefneeden, hetwelk iets heiligs bij hun fchijnt, en die zich van allen voedzel op zijnen vastendag onthield, ondanks alle pooging, welke men deed, om hem te verleiden, door het aanbod zijner meest geliefde kost tot aan den mond, waarvan hij ten allerlaaftten slechts een weinig at. Schoon zij ook nimmer ter gezamenlijke Godsdienst-oefening bij een komen, hebben zij Priesters, die de Goden bidden om voorfpoed hunner tijdelijke zaaken, in den Krijg, de Visfcherij, of dergelijken (1).

Hoe vijandig het leeven der *Nieuw-Zeelanders* ook zij, ontvangen zij echter den reizenden Vreemdeling onder hun, die geene kwaade

(1) COOK D. II. bl. 341, 342. D. VIII. bl. 212, 213, 342.

e aangehoord.
wordt bij hun
eenige Varen-
rfsen aan hun
hunnakker.
eflichten schij-
naar de naauw-
van den On-
ngeling, wiens
elk iets heiligs
an allen voedzel
, ondanks alle
om hem te ver-
er meest gelief-
waarvan hij ten
ig at. Schoon
jke Godsdienst-
ebben zij Pries-
om voorspoed
den Krijg, de
)

er *Nieuw-Zee-*
zij echter den
hun, die geene
kwaade

342. D. VIII.

kwaade oogmerken toont, gastvrij en gul:
maar verwachten niet, dat zijn verblijf ooit
langer duuren zal, dan zijne zaaken vorde-
ren. De koophandel in groene Talk, bij
hun *Poenammoo* genoemd, waarvan zij meest
al hun gereedschap en wapentuig vervaardi-
gen, en die slechts op ééne plaats bij het
Zuider Eiland gevonden wordt, geeft aan-
leiding tot deze gastvrijheid, welke toch ook
eenmaal zachter zeden belooft (1).

Jegens *Europeërs* betoonden zij eerst een
wantrouwen, hetwelk dezen zelve moesten
billijken; voords eene vijandlijkheid, die bij
eene gewapende landing van een geheel
vreemd Volk rechtmatig kan genoemd wor-
den; maar daarna ook eene ongeveinsde hart-
lijkheid (2), welke nu gaarne met allerlei
geschenken voorkwam (3), en de Vreemde-
lingen zelfs in zekere staatse en met den bes-
ten pronk opwachtete (4), zoo lang maar
het eerste wantrouwen niet gebillijkt, of
hunne

(1) COOK D. VIII. bl. 213.

(2) COOK D. II. bl. 308. D. IV. bl. 106,
110, 113, 115, 120. ANDERSON bij COOK
D. VIII. bl. 238, 248. LA BILLARD. T. II. p. 83.

(3) COOK D. II. bl. 308.

(4) COOK D. IV. bl. 112.

hunne woede door eenig geweld getergd wierd (1). Was daartegen de gemaakte vriendschap ongeschonden gebleeven, dan zagen zij dezelve *Europeërs*, na een afzijn van verscheidene jaaren, met de uiterste blijdschap wederkeeren, omhelsden ze eens en andermaal, en sprongen en huppelden daarbij in het rond als van blijdschap uitgelatene Kinders (2).

Hunne Vrienden zagen wij hun reeds be- weenen en hunne Vijanden bestrijden. De be- handeling hunner Vrouwen en Kinders vordert thands onze opmerking. De Vrouwen zijn op deze Eilanden zeer vroeg huwbaar, en vinden in het Huwelijk alleen dien bijstand en bescherming, waarvan zij buiten hetzelfde al- hier geheel verlaten schijnen. — Niet zelden zijn twee of drie Vrouwen 'er de Echtge- nooten van éénen Man (3). Mans en Vrou-
wen

(1) Dit ondervondt DE SURVILLE in 1769. Zie den *Vertaaler* van COOK D. IV. bl. 319. — Ook ondervondt dit MARION in 1772. Zie FORSTER bij COOK D. VII. bl. 370. — En BURNEY zelf. Zie COOK D. VIII. bl. 226—235. Vergel. met D. VIII. bl. 195—197. en 204—208.

(2) Zij huppelden als *Gekken* schrijft COOK, wien dit zelve gebeurde. — D. VII. bl. 76.

(3) COOK D. VIII. bl. 214.

wen eten te zamen en schijnen den arbeid matiglijk te verdeelen (1); terwijl de eerste zoo zorgvuldig zijn op de eer der laatste, dat zij, hoe uitgelaaten van vreugde ook bij COOK's terugkomst, echter hunne Vrouwen zorgvuldig agterhielden (2). De Kinderen genieten van beiden eene daadlijke opvoeding, zoo dat men Jongens en Meisjens van negen of tien jaaren reeds bedreeven ziet in alle de handelingen der Ouders (3), en in alle hunne Godsdienstige begrippen (4).

Zachtheid en bedaardheid kenmerken de handelwijze van Mans en Vrouwen beiden, zoo lang derzelver hartstogten buiten werking zijn (5). Hunne zedigheid, ingetogenheid en welvoeglijkheid in daaden en gesprekken, zelfs

(1) COOK D. II. bl. 340, 341.

(2) COOK D. VII. bl. 76.

(3) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 251.

(4) COOK D. VIII. bl. 212. Twee enkelde gevallen, door COOK opgemerkt, wegens het afscheid eener Weduwe van haaren Zoon, die de reize naar *Europa* ondernam, en wegens een afgezonderd huizegezin, waarin Ouders en Kinderen te zamen vochten, mogen in geen algemeen gevolg voor of tegen de *Nieuw-Zeelandische* kinderbetrekking getrokken worden. Men vindt ze bij COOK D. VIII. bl. 208, 209. en D. IV. bl. 173.

(5) COOK D. II. bl. 302.

zelfs omtrend onverschillige zaaken, staan met die der beschaafde *Europeërs*, volgens COOK, gelijk (1). De eerbaare schaamte der Vrouwen is 'er edel. DIANA en haare *Nymphen* kunnen niet meer verlegenheid hebben doen blijken op het zien van ACTEON, dan eenigen dezer Vrouwen, bij het vischen van Kreeften door COOK's bootsvolk verrascht. Zommigen verftaken zich, — zegt de Reiziger, die zelf deze vergelijking maakt, — agter de Klippen, anderen hurkten neder in Zee, tot zij zich eenen Gordel en Schort hadden gemaakt van de Zeeplanten, welken zij vonden, en — zelfs met dezen sluijer kon haare zedigheid het onbescheiden oog der Mans nauwliks verduuren (2). De eer der Vrouwen was 'er voor de *Europeërs* ook niet verwinlijk, dan op voorwaarden, zoo welvoeglijk en onschuldig, naar hunne denkbeelden, als het huwelijk. Men gaf den aanzoeker te verstaan, dat de toestemming der Vrienden vereischt wierd, die wel doorgaands voor een geschenk verkrijg-

(1) COOK D. II. bl. 308.

(2) COOK D. II. bl. 317. D. IV. bl. 113, 114.

krijgbaar was, maar die voor eene daadelijke huwelijksluiting gehouden werd. „Alle de „jonge Dogters,” — dit was eenmaal het letterlijke antwoord — „zullen zich verceed „reekenen door uw aanzoek, maar eerst moet „gij mij een voeglijk geschenk doen en dan „moet gij bij ons aan land komen slapen, „want het daglicht moet geenzins getui- „gen zijn van het geen tusschen ulieden zal „voorvallen (1).” Voorwaarden, welken zich officiers en matroozen meermaalen lieten welgevallen, schoon de laatsten zelve naderhand afkeerig werden van de afschuwelijke morzigheid hunner Echtgenooten (2).

De begeerlijkheid der *Nieuw-Zeelanders* naar al het nieuwe en hoogstbelangrijke, hetwelk zij aan boord bij de *Europeërs* vonden, maakte hun diefachtig, voor (3) zoo ver zij in geen eigenlijken handel kwamen: maar tot denzelven toegelaten, bevond LA BILLARDIERE hun angstvallig eer-

(1) COOK D. II. bl. 308, 309.

(2) FORSTER bij COOK D. VII. bl. 377. COOK D. VIII. bl. 190.

(3) COOK D. IV. bl. 135. D. VII. bl. 224. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 248.

ND.

zaaken, staan
Europeërs, vol-
 De eerbaare
 del. DIANA
 t meer verle-
 op het zien van
 Vrouwen, bij
 door COOK's
 igen verftaken
 e zelf deze ver-
 Klippen, ande-
 t zij zich eenen
 gemaakt van de
 en, en — zelfs
 edigheid het on-
 uwlijks verduu-
 en was 'er voor
 vinlijk, dan op
 k en onschuldig,
 ls het huwelijk.
 verftaan, dat de
 vereischt wierd,
 en geschenk ver-
 krijg-

D. IV. bl. 113.

eerlijk (1). ANDERSON beschrijft ze als wantrouwende in den handel en uitgelaten van vreugde, wanneer zij eenen goeden koop meenen gedaan te hebben: maar wie ziet hier die zelfde werking der Natuur niet, die elders den Liefhebber van zeldzaamheden der Natuur of Kunst zoo dikwijls in de zwaarste verzoeking van dieverij brengt, wanneer men hem de eene of andere zeldzaamheid niet wil afstaan, en die hem uitgelaten van blijdschap maakt, wanneer hij den min kundigen dezelfde voor een prijsjen heeft uit de handen gekreegen, of eene soortgelijke beuzeling bij ruiling in de hand gestopt, hoe angstvallig eerlijk hij anders ook mag wezen, om het eens gemaakte beding alzins naar te komen?

Bij de geringe prikkeling hunner begeerlijkheid onderling en bij deze angstvallige eerlijkheid tevens in den eigenlijken ruilhandel, wordt het gebrek aan burgerlijke rechts-oefening weinig onder hun gevoeld. Integendeel hebben zij veele bezittingen gemeen (2) en bouwen zij doorgaands gemeenschap-

(1) LA BILLARD. T. II. pag. 84.

(2) COOK D. II. bl. 344.

beschrijft ze als
 en uitgelaten
 eenen goeden
 ben: maar wie
 er Natuur niet,
 zeldzaamheden
 ls in de zwaarste
 , wanneer men
 amheid niet wil
 n van blijfchap
 in kundigen de-
 ft uit de handen
 jke beuzeling bij
 hoe angstvallig
 wezen, om het
 naar te komen?
 hunner begeer-
 deze angstvallige
 genlijken ruilhan-
 burgerlijke rechts-
 a gevoeld. Inte-
 bezittingen ge-
 orgaands gemeen-
 fchap-

fchaplijk (1), zijnde de onderlinge vijand-
 lijkheden der horden of benden dezer Volke-
 ren de oorzaken der zoo naauwe verbindnis-
 fen van elke bende op zich zelve (2). Aan
 het hoofd van ieder fchijnt een enkeld Op-
 perhoofd of Koning te staan, die echter veele
 Ondergezaghebbers beneden zich heeft. Op
 zommige plaatzen fcheen de hoogfte ouder-
 dom te beflifchen voor het hoogfte gezag: op
 andere meende men eene erfopvolging te
 bemerken. Daartegen fcheen 'er ook wel eens
 weder geen aanblijvend Oppergezag te zijn,
 maar fteide, slechts in geval van openbaare
 vijandlijkheden, de dapperfte en fchranderfte
 zich aan het hoofd (3). — Hoe dus hunne
 bijzondere gefchillen beflifcht worden is on-
 zeker: maar men zag 'er weinigen, en zij wa-
 ren van gering belang, daar zij meest met een
 bloot gefchreeuw en getier der partijen af-
 liepen (4). Het eenige voorbeeld van rechts-
 oefening gaf een Opperhoofd, die eenen On-
 dergezagvoerer, aan dieverij fchuldig en daar
 over aangeklaagd, met verfcheidene flagen
 en

(1) COOK D. VIII. bl. 188.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 241.

(3) COOK D. II. bl. 339, 340.

(4) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 243.

en schoppen tuchtigde, zonder dat deze zich op eenigerlei wijze daar tegen te weerfelde (1).

De in het oog vallende bijzondere gebruikelijkheden der *Nieuw-Zeelanders* zijn de neusgroet bij onderlinge vriendschappelijke ontmoetingen, even als bij de *Vrienden-eilanders* (2), en de besmeering met olij der genen, wien men hooge eer wil aandoen, hetwelk met den vinger op het hoofd des eerwaardigen perzoons geschiedt, en alzoo eenige overeenkomst met de aloude oliezalving heeft (3).

Deze Menschen, zoo hoogstbelangrijke voorwerpen voor den Menschenkenner, als derzelver beide Eilanden ter verversching en vertimmering voor de Zeeluiden (4), stelt ons de nevensgaande afbeelding zoo eigenaardig voor, dat dezelve vrijelijk mag worden overgelaten aan de herinnering en vergelijking van al, wat wegens hun voorkomen gezegd is, en wij hier alleen bijvoegen, dat de Man en zittende Vrouw ontleend zijn uit PARC-

KEN-

(1) COOK D. II. bl. 339, 340.

(2) COOK D. V. bl. 114. Zie boven bl. 48.

(3) FORSTER bij COOK D. IV. bl. 274.

(4) VANCOUVER T. I. p. 89.

KENSON's afbeeldingen (1); dat de andere Vrouw bij LA BILLARDIERE is te vinden (2); terwijl de voorstelling ons den Man in krijgsgewaad vertoont (3), zijne eene Vrouw bevelende, een Korf met Spijs in de nabij gelegen Oorlogsboot (4) te brengen, daar zijne andere Vrouw zijn vertrek gelaten aanziet (5).

(1) PARCKENSON Pl. XVI. en XXIII. N°. 3.

(2) LA BILLARD. Pl. XXV. Haare kleeding is overgenomen uit PARCKENSON Pl. XVI. en XIX. De Vederen, welken zij op het hoofd heeft, om dat zij met dezelve bij LA BILLARDIERE voorkomt, zijn opmerkelijk, wjl COOK eenmaal verzekerd heeft, dat de Vrouwen nimmer zulk een cleraad dragen, noch ook ooit het haar boven het hoofd te zamen binden — D. II. bl. 316. — Misschien is ook hier de tool onderworpen aan verandering van smaak, daar toch bij COOK zelven naderhand eene gepluimde Vrouw schijnt voor te komen op den voorgrond van Plaat LXXVI**. Zulk eene onderstelling ten minsten is 'er ter vereeniging der beide Reizigers noodig.

(3) PARCKENSON Pl. XV.

(4) PARCKENSON Pl. XVIII.

(5) COOK Pl. XXII*.

❀

PELEW-EILANDEN.

De *Palos-* of *Pelew-eilanden* liggen als eene keeten bijeen in de Noordlijke Stille Zee, tusfchen 5 en 9° Noorder Breedte, en 130 en 136° Oostlijke Lengte van den *Greenwichfchen* middaglijn (1).

Zij werden in 1783 toevallig ontdekt en naauwkeurig bekend gemaakt door HENRY WILSON, Kaptein van de Packetboot de *Antelope*, in dienst der *Engelfche Oostindifche* Handelmaatschappij. Dezelve was met twintig matroozen, zestien *Chineezen*, drie Heelmeesters en cenen *Maleyer*, door storm en fchipbreuk op dezelve vervallen, welke man-

(1) *Befchrijving van de Pelew-eilanden door G. KEATE. Te Rotterdam 1789. bl. 289.*

manschap zich genoegzaam weerloos bevond in de magt dezer Eilanders, en nog erger lot vreesde, dan dezelve op Zee ontworsteld was; maar een zoo gul, oprecht en gastvrij onthaal ontmoetede, dat de berichten daar van en tevens van den aard en zeden dezer menschen *Engeland* niet alleen, maar geheel *Europa*, bekoord hebben (1). Bijnaam waren deze Eilanden vroeger bekend, daar de *Spanjaarden* ze omstreeks het einde der zeventiende Eeuw reeds aangedaan en *Palos-eilanden* genoemd hadden, naar derzelver hoogopgaande Palmboomen waarschijnlijk; en in 1721 dreef eene Boot, in eene der *Carolina's* te huis behoorende, naar een der *Mariannes* en bragt van daar eenige berichten wegens deze Eilanden mede, maar die alzins strijdig zijn bevonden met de ontdekkingen van HENRY WILSON (2). In 1797 zijn zij aangedaan door JAMES WILSON op zijne Zendelings-reize, maar ook niet meer dan aangedaan van wegens de stormen, die 'er hem beliepen (3); en aan de manschap

(1) KEATE bl. 1—267.

(2) KEATE *Inleid.* bl. 13—15.(3) J. WILSON *Zendelings-Reize* D. II. bl. 69—72.

schap van zijnen Naamgenoot en Voorganger bleek het volkomen, dat deze Eilanders nooit te vooren blanke menschen hadden gezien (1).

De Kusten dezer Eilanden, die allen lang en smal mogen heeten, zijn aan de Westzijde door eene Koraalbank omgeven, die zich op zommige plaatzen wel vier of vijf *Engelsche* zeemijlen ver van den oever uitstrekt (2). De Luchtfreek werd 'er doorgaands onstulmig bevonden, zoo wel in den Zomer door de Schipbreukelingen, als in den Winter door de Zendelingen (3). De Grond is 'er gras- en bosch-rijk, en levert zeer voortreflijk Hout (4).

Onder de Gewassen telt men 'er de *Pataten*, *Tams*, Betelnooten, Kokosnooten, Zuikerriet, Bamboes, Kurkuma, Oranjeappels, Limoenen, eene soort van Paradijsappel en veelerleije Kruiden. Ook brengt de grond den geelen en den rooden Oker voort (5):
maar

(1) KEATE bl. 27.

(2) KEATE bl. 289, 92.

(3) KEATE door het geheele Dagverhaal. J. WILSON D. II. bl. 71.

(4) KEATE bl. 304, 289, 300.

(5) KEATE bl. 46, 300, 301, 257, 195.

DEN.

en Voorganger
Eilanders nooit
den gezien (1).
die allen lang
aan de West-
omgeven, die
vel vier of vijf
den oever uit-
werd 'er door-
zoo wel in den
lingen, als in
lingen (3). De
rijk, en levert

en 'er de *Patat-*
kosnooten, *Zul-*
, Oranjeappels,
Paradijsappel en
brengt de grond
Dker voord (5):
maar

le Dagverhaal. J.

300.
, 301, 257,

PELEW-EILANDEN. 163

maar eigenlijk Graam wordt 'er nergens ont-
moet (1).

Grijze Boschrotten en Katten zijn 'er de
eenige viervoetige Dieren, waarvan de laat-
sten nog maar zeldzaam zijn (2).

Hoenders en Duiven worden zorgvuldig
aangekweekt, vooral de laatsten, op welken
de Eilanders hoogen prijs voor hunnen disch
stellen. Overigens zijn de Boschen bevolkt
met zeer schoone en lieflijk zingende Vo-
gels (3), maar ook met zekeren tweeflachs-
tigen Vogel, door de Schipbreukelingen *de*
zeggende Vos genoemd, en door de Eilan-
ders als eene lekkernij gezogt, die voorzeker
tot het geslacht der Vledermuizen behoort,
sehoon vijf of zesmaal grooter dan de onze (4).

De Kusten dezer Eilanden zijn zeer Visch-
rijk, en de Koraalklippen geven 'er ver-
blijf aan eene groote verscheidenheid van
Schulpvischen. Voords is 'er de grond
overal voorzien van Beeken, Wellen en Vij-
vers van zoet water, maar men treft 'er gee-

30

(1) KEATE bl. 301.

(2) KEATE bl. 30, 301.

(3) KEATE bl. 301, 107, 302, 303.

(4) KEATE bl. 302, 303.

ne eigenlijke Rivieren aan. Alle de Eilanden, uit Zee gezien, hebben het voorkomen van een hoog bergachtig land, hetwelk met Geboomte overdekt is (1).

De redelijke bewooners dezer Eilanden zijn doorgaands van eene middelmaatige, of wel meer dan middelmaatige Gestalte (2). Derzelve Kleur wordt donkere koperkleur (3), aan het zwart grenzende (4), genoemd; maar, — het geen hoogstopmerkelijk is, — tevens gezegd, eenen nog hooger en blos van schaamte te kunnen aannemen (5). De Gestalte dezer menschen heet welgespierd en welgeëvenredigd (6). Naar het oordeel van J. WILSON was dezelve echter minder in schoonheid, dan die van de *Marquisen*, *Sociëts*- of *Vrienden-eilanders*, als verre te kortfchietende in welgemaaktheid bij de

twée

(1) KEATE bl. 303, 304.

(2) KEATE bl. 26, 318.

(3) KEATE bl. 26.

(4) KEATE bl. 318.

(5) Dit was het geval van eenen Jongeling, die de reis naar *Engeland* ondernomen heeft, en aldaar aan de Kinderziekte is gestorven. — KEATE bl. 354.

(6) KEATE bl. 26, 318.

NDEN.

Alle de Eilan-
den hebben het voorko-
mstig land, hetwelk
(1).
Dezes dezer Eilanden
middelmattige, of
tante Gestalte (2).
ere koperkleur (3),
(4), genoemd:
opmerkelijk is, —
og hooger en bloe-
menemen (5). De
heet welgespied:
Naar het oordeel
ve echter minder
n de *Marquisen*,
anders, als verre
emaaktheid bij de
twice

an eenen jongeling,
nomen heeft, en al-
estorven. — KEATE

PELEW-EILANDEN. 165

twee eerstgenoemden, en in welgespiedheid
heid bij de laatste (1). De Tanden zijn bij
hun zwart, hetwelk men eerst aan hun ge-
duurig Betelkauen toeschreef, tot dat
men bevond, dat zij dezelve daadlijk had-
den geverfd (2). Zij hebben allen zwart,
maar lang en meer krullende dan kroes, Haar,
doch trekken zich den Baard zorgvuldig uit,
en dulden, bij beide Sexen, nergens eenig
haar dan op het hoofd (3).

Overal, waar de Schipbreukelingen de *Pe-
lew-eilanden* bezogten, kwam de volkrijk-
heid hun groot genoeg voor: maar zij wa-
ren tot derzelver juiste berekening niet in
staat (4). Ook den Zendeling-reiziger kwa-
men de Inwooners met tweehonderd Mannen
aan het Strand begroeten (5).

De Mans gaan op deze Eilanden geheel
naakt, zonder eenig denkbeeld van schaamte
daar over aan de *Europeërs* te doen blijken (6).

De

- (1) J. WILSON D. II. bl. 73.
(2) KEATE bl. 26, 320.
(3) KEATE bl. 26, 318, 28.
(4) KEATE bl. 308.
(5) J. WILSON D. II. bl. 73.
(6) KEATE bl. 26, 55, 318. J. WILSON
D. II. bl. 74.

De Vrouwen dekken zich slechts van voeten en van agter met twee kleene Schorten, of liever dikke Franjens, omtrend tien duimen lang en zeven breed, gemaakt van den bolster van Kokosnooten, in smalle reepen gesneden en met verschillende verf gekleurd, welken zij gewoonlijk met een linnen band om den middel vast maaken, dien de voortaansten met kraalen van Kornalijnsteen versieren (1).

In plaats van eenige kleeding, welke bij de Vrouwen mischien meer ter verwarming, dan wel ter verberging der schaamte wordt gedragen, zijn de Mans zorgvuldiger, om zich van de enkels tot aan het midden der dijen, of ook zomtjids tot aan den navel te verwen met eene donkerer kleur, dan hunne huid(2), en verkiezen beide de geslachten zich in de huid selve verscheidene versierselen toe te voegen, welken elders de opschik naar welgevallen in de kleeding aanneemt en aflegt. Dit cieraad bestaat in beprkking en kerving, even als bij de *Nieuw-Zeelanders* en anderen, maar op eene eigene manier. *Melgo-
shed*

(1) KEATE bl. 318, 319.

(2) KEATE bl. 26, 209.

PELEW-EILANDEN. 187

shed is het woord, waarmede zij deze kunstbewerking noemen, die op zekeren bepaalden ouderdom in de jeugd aan beide de geslachten geschiedt, maar in welken opschik men alhier alzins gemaatigder, dan wel elders, schijnt (1).

De Mans dragen het haar in eene lange losse krul om het hoofd geslingerd. Zommige Vrouwen, welke het zeer lang hebben, laten het los over den rug hangen (2). De Mans hebben het linker, de Vrouwen beide de ooren, en beide de Geslachten nog bovendien het middenschot van den neus doorboord, waarin zij gaarne eenen welriekenden bloem of bloezem dragen, terwijl eenig ander loof of een ring van Schildpad of iet ander fraais de ooren ciert (3).

Vingerringen zijn bij deze menschen in algemeen en hooggeacht gebruik (4). De Mans dragen bovendien nog zekeren polsring van been vervaardigd, door welks opening de linkerhand met het uiterste geweld wordt heengetrokken, en welk cieraad meer strekt

(1) KEATE bl. 319.

(2) KEATE bl. 318.

(3) KEATE bl. 319.

(4) KEATE bl. 57.

ter onderscheiding van eenen hooger en ter aankweeking van onverwinnelijken moed, dan wel ten ijdel en pronk. H. WILSON zelf ontving zulk eene vereering met bijgevoegde vermaaning, om het te bewaaren als een blijk van rang en waardigheid; hetwelk hij niet moest dulden, dat hem immer afgenomen wierd, dan met zijnen dood(1). Deze *Beenderen* zelve waren nog van verschillende soort, en kenmerkten alzoo eenen hooger en of laageren rang, tot wier bevordering de Koning alleen het recht bezat (2).

De Wooningen dezer Eilanders zijn volkomener van aanleg en timmering, dan die van anderen in de Stille Zee. Zij staan omtrend drie voeten boven den grond op groote Steenen, die ten voet verstreken der grondbalken, waarop andere balken rechtstandig opgericht en door dwarsbinten volkomen in den haak, met gat en pen, gelijk men het den Timmerman hoort noemen, zijn verbonden. Bamboes en Palmblad maaken tusschen deze openingen den welsluitende en warmen
zijd-

(1) KEATE bl. 63, 235, 236.

(2) KEATE bl. 297.

hoogerer rang
verwinnelijken
onk. H. WIL-
vereering met
het te bewaa-
waardigheid;
dat hem im-
zijn dood(1).
nog van ver-
en alzo eene
tot wier be-
het recht be-

anders zijn vol-
ering, dan die
Zij staan om-
grond op groote
ken der grond-
ken rechtstandig
en volkomen in
gelijk men het
n, zijn verbon-
naaken tusche
ende en warmen
zijde

PELEW-EILANDEN. 169

zijdmuur. De vloer bestaat uit dikke plan-
ken, twee of drie duimen van elkanderen
gelegd, of wel uit gespleeten Bamboes,
door het gaan zeer glad geworden. Het
Dak is hoog en digt met Bamboes en Palm-
blad gedekt. Het gansche Gebouw heeft
zeer veel van onze gewoone Turfschuu-
ren, en bestaat van binnen mede uit slechts
eene onverdeelde ruimte. Meestal is de
stookplaats in het midden: in de groot-
ste huizen stookt men aan de beide ein-
den. Het vuur dient 'er slechts ter spijs-
bereiding, ter verlichting in den nacht en
ter verdrijving van *Insecten*. De deuren
zijn de vengsters tevens, welke met gevlochten
Bamboes tegen togt en regen worden
geslooten. Zeventig of tagtig voeten ruim-
te hebben de grootste Gebouwen, die ten
openbaaren gebruike dienen (1).

Het Huisraad in de overigen bestaat in
eene groote houten kom en verscheide-
ne korven en mandjens, wyl ieder zijn ei-
gen korf heeft. Ook hebben zij vaten van
Aardewerk voor hunne kookerij, welken
zij met de uiterste omzichtigheid heet doen

WOR-

(1) KEATE bl. 309—311.

worden. Weegbreebladeren, tot matten gevlochten, strekken hun tot matras en deken bij den nacht. De bolster van de Kokosmoot, in bosfen te zamen gebonden, dient hun ten vloerbezem (1). Eene tafel met opstaanden rand en niet hooger, dan eene zitbank elders, is hunne disch, rondom welken zij op den grond nederzitten, om des morgens ten agt uuren het ontbijt, op den middag den maaltijd, en kort na den ondergang der Zon de avondpijs te gebruiken (2). Zij staan echter reeds met den dag op, en begeven zich terstond in een bad van versch water, hetwelk Mans en Vrouwen afzonderlijk gebruiken (3).

Hunne Vaartuigen overtreffen al mede die van andere Eilanders der Stille Zee in netheid en fraaiheid van bewerking, zijnde van binnen en van buiten rood geverfd, op verschillende wijzen met Schulpen ingelegd, en zomtijds met snoeren van Schulpen om de voor- en agter-steen behangen. Zij voeren van vijf tot dertig mannen, maar zijn onbestand voor eene hooge zee. Matten die

(1) KEATE bl. 305, 311—314.

(2) KEATE bl. 44, 307.

(3) KEATE bl. 307.

, tot matten ge-
matras en deken
van de Kokos-
gebonden, dient
ene tafel met op-
er, dan eene zit-
n, rondom wel-
erzitten, om des
ontbijt, op den
ort na den onder-
te gebruiken (2).
den dag op, en
en bad van versch
rouwen afzonder-
reffen al mede die
Stille Zee in net-
erking, zijnde van
geverfd, op ver-
chulpen ingelegd,
van Schulpen om
ehangen. Zij voe-
mannen, maar zijn
oge zee. Matten
die

1—314.

PELEW-EILANDEN. 171

diene hun als zeilen: maar hunne vaardige
behandeling der riemen boven al doet de
Canoos als pijlen over het water schieten (1),
wanneer het hun om snellen voortgang is
te doen, of hun het water in bogten over
het hoofd gaan, wanneer zij in langzaamen
gang eene praalvertooning willen maaken (2).
Eindelijk hebben zij wel aangelegde en netge-
dekte schuitenhuzen (3).

De Landbouw heeft bij deze Eilanders al
mede zulke vordering gemaakt, dat zij niet
slechts wel geregelde Plantagiën hebben, dien
zij zorgvuldig zuiver houden van het onkruid,
herwelk de moerasige grond veelvuldig
voordbrengt, maar zich tevens op het snoei-
jen hunner Boomen verstaan. Het laatste
verrichten de Mans: het eerste is der Vrou-
wen werk (4).

Dezen zijn voorts den tijd, dien haar de
verzorging der Kinders en de Spijsbereiding
overlaat, onledig aan het vlechten van mat-
ten en korven, terwijl de Mans Kokosnoo-
ten opzamelen of aan hun Wapentuig arbei-
den,

(1) KEATE bl. 316—318.

(2) KEATE bl. 53.

(3) KEATE bl. 116.

(4) KEATE bl. 419.

den, wanneer zij niet ter Vischvangst zijn (1). Meestal lokken zij den Visch, door het uitwerpen van aas, in menigte bijeen naar eene plaats, alwaar het water zeer laag is, en heffen dan gezamenlijk met een geheel gezelschap een zoo geweldig geschreeuw aan, dat de Visch verschrikt en door het kloppen hunner riemen uit het water gedreeven, van zelfs op de matten springt, waarmede zij daartoe vooraf hunne *Canoos* overdekten (2). Vischhoeken, garen, touw en netten, kunstiglijk van kokosbolster gemaakt, dienen hun echter mede in de Vischerij (3); en in het duiken naar Schulpvischen gaan zij dikwijls zes of zeven vademen diep, en vereenigen zomtjids onder water hunne kracht, om eene zeer groote prooi behouden boven te brengen (4).

Het Kunstwerk der Eilanders bepaalt zich meestal tot het schild van den Schildpad, waarvan zij niet slechts armingen en oorringen tot pracht der voornaamste Vrouwen ver-

(1) KEATE bl. 119.

(2) KEATE bl. 207, 208.

(3) KEATE bl. 312.

(4) KEATE bl. 303, 304.

ischvangt zijn (1).
 ch, door het uit-
 bijeen naar eene
 r laag is, en hef-
 en geheel gezet-
 gefchreuw aan,
 door het kloppen
 water gedreeven,
 ringt, waarmede
Canoos overdek-
 ren, touw en net-
 sbolster gemaakt,
 de Vischerij (3);
 hulpvisfchen gaan
 wademen diep, en
 water hunne kracht,
 di behouden boven
 anders bepaalt zich
 n den Schildpad,
 nringen en oorrin-
 rnaamste Vrouwen
 ver-

8.

4.

vervaardigen, maar ook bakken, fchotels,
 en zelfs lepels ten tafelgebruik (1).

Het laatste maakt ons hier, meer dan el-
 ders, oplettend op hun Voedzel en Spijs-
 bereiding, en het is ook deswegens, dat
 deze Menschen, schoon door hunne naakt-
 heid nog zeer nabij den eerften staat van de
 Natuur gebleeven, echter reeds eene aan-
 merkelijke trap van befchaaving fchijnen be-
 klommen te hebben. *Patatten*, *Yams*,
Kokosnooten, *Visch* en *Schulpvisch* boven
 al maaken wel slechts hun eenvoudig
 voedzel uit, maar worden door hun gebak-
 ken, gebraden en — waarvan men eerst
 laat eenig denkbeeld fcheen te krijgen —
 gekookt in aarden potten. Schoon met
 het eigenlijke Zout nog niet bekend, koo-
 ken zij hunnen *Visch* in zout water. Den
 kleeneren *Schulpvisch* eten zij raauw met
 een weinig oranje- of limoen-fap. Het
 raauw eten van anderen *Visch*, die slechts
 een uur gedroogd is in de Zon, het gebruik
 van *Zeehonden-vleesch*, en het zorgvuldig
 zoeken naar vuile eijeren, verwijdert zich
 echter weder even ver van onzen fmaak,
 als

(1) KEATE bl. 314, 223.

als hunne voorkeur voor Oesters en gebraden Duiven met de onze overeenstemt (1). Ook hun gerookte Visch doet ons den Bokking wedervinden. Zij maaken denzelfden schoon, steken 'er twee platte houten in de lengte door, winden hem in breede bladeren, hangen hem eenige uren lang boven den rook van een klein vuur, en houden hem alzoo goed en smaaklijk voor een paar dagen (2). Bijzonder is het, dat zij geene Sausbereiding tot hunne spijs kennen, daar zij reeds gevat zijn op het vervaardigen van zeker Zuikergebak, tot drieërleijs foort toe, en op het bereiden van eenen sterken Drank van zoeten smaak (3).

Noch in dien drank, noch in hun voedsel gaan zij immer, bij het gewoon gebruik, de maat te buiten. Bij hunne feestmaaltijden veroorloven zij zich slechts een ruimer genot, vooral van den zoeten drank, in welchen zij dat het sap van Oranje-appels mengen. Water komt hun daartegen zelden over de lippen. De melk van Kokosnooten lescht

door-

(1) KEATE bl. 40, 43, 44, 302, 303, 306.

(2) KEATE bl. 189, 190.

(3) KEATE bl. 45, 304—307.

esters en gebraa-
overeenstemt (1).
oet ons den Bok-
naaken denzelven
atte houten in de
i breede bladeren,
ng boven den rook
houden hem alzoo
n paar dagen (2).
ene Sausbereiding
aar zij reeds gevat
n zeker Zuikerge-
toe; en op het
Drank van zoe-
docht in hun voed-
gewoon gebruik,
anne feestmaaltijden
ts een ruimer ge-
en drank, in wel-
Oranje-appels men-
artegen zelden over
Kokosnooten lescht
door-

. 44, 302, 303,

o.
-307.

PELEW-EILANDEN. 175

doorgaands hunnen dorst (1). De Kokoschil
is op hunnen disch de drinkkop, het Weeg-
breeblad de schotel, de gespleeten Bamboes
het mes, waarmede zij geregeld hunne spijs
kleen snijden (2).

Gaarne eten de *Pelew-eilanders* gezamen-
lijk, en over het geheel is hanne zucht
ter gemeenzaame verkeerung zoo beschaafd
dat zij dikwijls in de grootste huizen bijeen
komen, om met elkanderen te praten, wan-
neer de Vrouwen haar handwerk medebren-
gen en gaarne in het gesprek deel nemen (3).

Andere vermaak of oefeningen heeft
men weinig bij hun opgemerkt. Hun Ge-
zang is niet meer dan eene vereeniging
van harde en wanluidende toonen, met de
geweldigste beweging uit de borst en keel
gewrongen. Hetzelve schijnt echter bij hun
meer gebrek aan Smaak voor de Toonkunst,
dan wel van Gehoor en Stem te zijn, wijf
men den Jongeling, LEE BOO, drie *En-
gelsche* zangwijzen met veel welluidendheid
heeft hooren zingen (4).

Het

(1) KEATE bl. 307.

(2) KEATE bl. 312, 222.

(3) KEATE bl. 310.

(4) KEATE bl. 350.

Het Zwemmen is de eenige ligchaamsoefening van beide Sexen, maar door beiden ook geduurig met zoo veel nieuw vermaak herhaald, dat zij zoo wel te water als te land schijnen te leeven. De Mans zijn de beste duikers, die gereedlijk over boord springen, om van den grond der Zee op te haalen, het geen 'er hun oog begeerlijks ontdekt (1).

De Kundigheden dezer Eilanders strekken zich voorzeker niet ver uit: maar hun gezond Oordeel maakt van dezelve een zeer uitgebreid gebruik. De hoogte der Zon is hunne tijdmaat. Hunne Jaargetijden zijn in natte en droogen verdeeld. De kennis van eenige Sterren is hun eigen: zommigen onderscheiden zij bij naamen (2). De knopen, in een Touw gelegd, verstreken hun ten dag-, maand- of jaar-wijzer voor de tijdrekening van vooreledere of toekomstige gevallen (3). De Geneeskunst is bij hun niet meer dan eene Heelkunst, die het beleedigde lid des ligchaams door uitsnijding alleen weet te be-

wa-

(1) KEATE bl. 320.

(2) KEATE bl. 308.

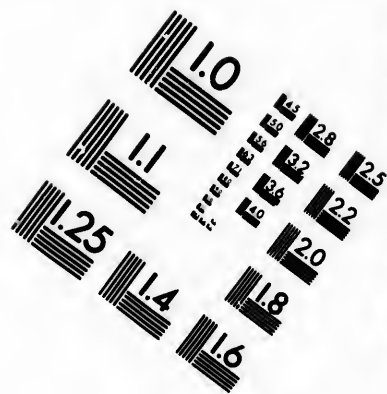
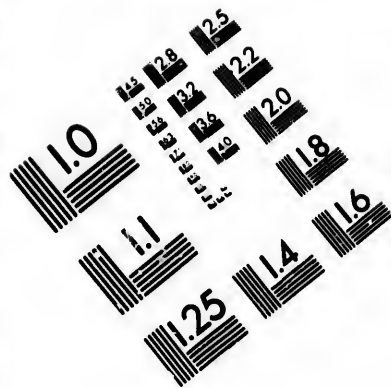
(3) KEATE bl. 223, 271, 342, 344.

LANDEN.

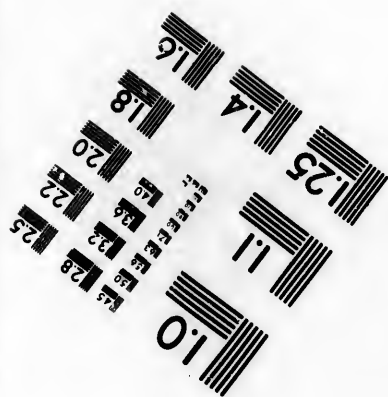
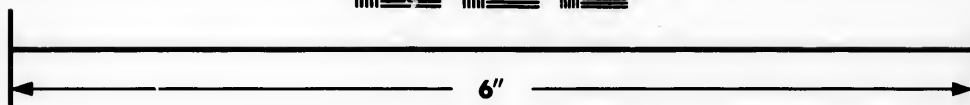
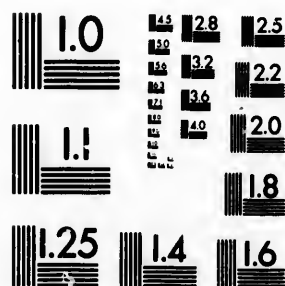
eenige ligchaamsoefe-
, maar door beiden
veel nieuw vermaak
wel te water als te
. De Mans zijn de
reedlijk over boord
grond der Zee op te
oog begerlijks ont-

er Eilanders strekken
r uit: maar hun ge-
n dezelve een zeer
oogte der Zon is hun-
argetijden zijn in natte
De kennis van eenige
zommigen onderschei-
De knopen, in een
n hun ten dag-, maand-
jdrekening van voor-
e gevallen (3). De
niet meer dan eene
eleedigde lid des lig-
alleen wect te be-
wan-

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

1.0
1.6
1.8
2.0
2.2
2.5
2.8
3.2
3.6
4.0

**CIHM/ICMH
Microfiche
Series.**

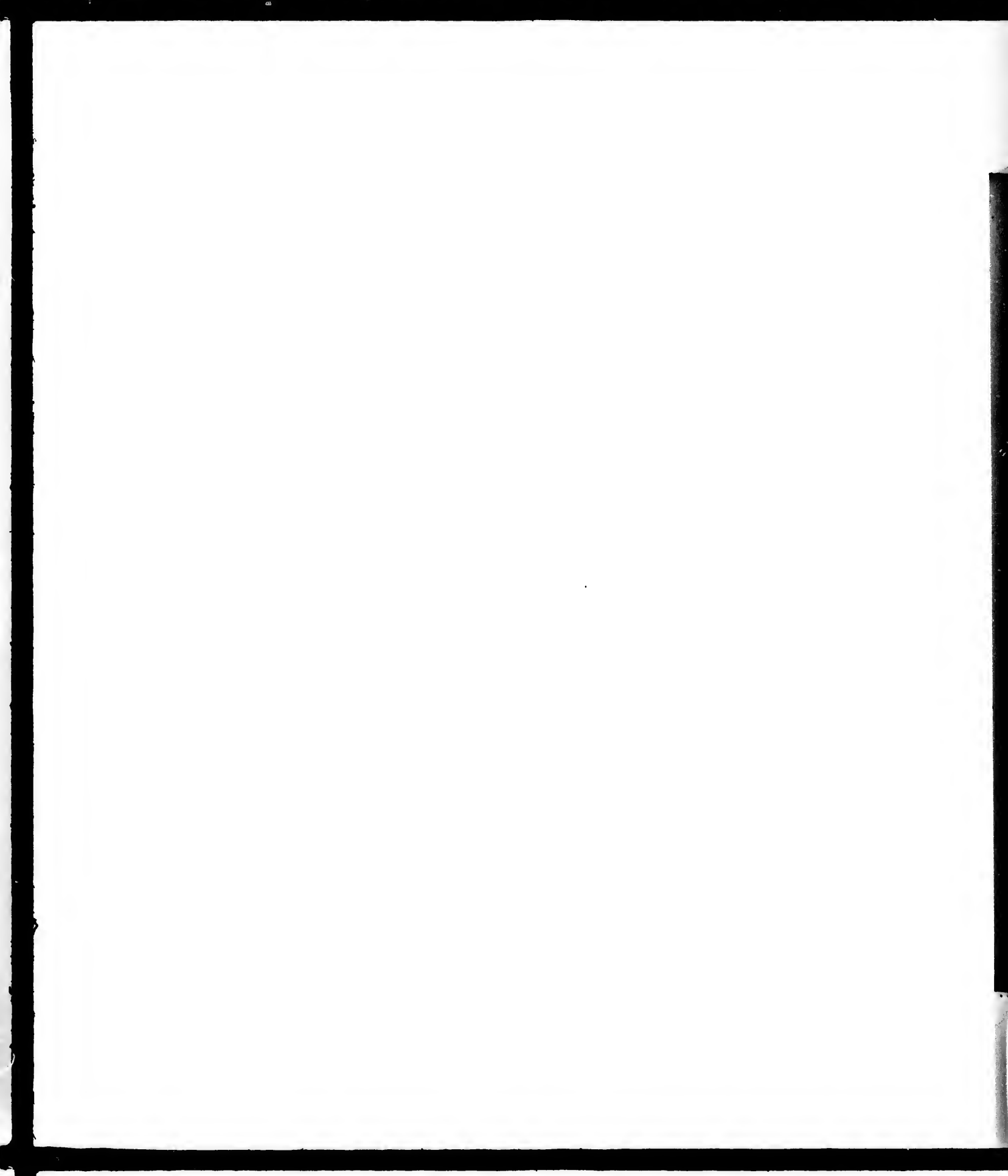
**CIHM/ICMH
Collection de
microfiches.**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

1.25
1.6
1.8
2.0
2.2
2.5
2.8
3.2
3.6
4.0

© 1984

waaren (1), en herinnert den *Europeër* alzo de vroege dagen van het aloude *Rome*, hetwelk geene andere Geneeskunst kende, dan die in snijden en in branden bestond (2).

Welke begrippen zich de *Pelew-ellanaer* van de Godheid vormen, is den Schipbreukelingen onbekend gebleeven. Dat zij hunnen eigen Godsdienst hebben, schoon men Tempels noch Altaaren bij hen aantrof (3), blijkt genoeg uit de spoedige bevatting, welke zij hadden, dat de *Engelfchen* hunnen Godsdienst oefenden, wanneer zij ze in het gebed aantroffen (4). Hun bijgeloof omtrend zekere foort van kwaade boomen, wier hout een ongelukkig hout in hunne oogen was (5); omtrend den *Manchineel*-boom vooral; wiens uitgespat vocht bij het afhouden blaaren en zwelling op de huid veroorzaakt (6); hunne wigchelaarij met gespleetene bladeren (7); hunne verbeelding van cenig voorspook of tweede

ge-

(1) KEATE bl. 196.

(2) PLIN. *Hist. Nat.* L. XXIX. 45. Zie mijne *Rom. Gesch.* D. III. bl. 198, 199. *Aant.*

(3) KEATE bl. 324.

(4) KEATE bl. 148, 327, 328.

(5) KEATE bl. 124, 125.

(6) KEATE bl. 299, 325.

(7) KEATE bl. 326, 327.

gezicht, gelijk het wordt genoemd (1); en hun duidelijk geuit denkbeeld aan eenig boos wezen (2), zijn ten minsten zoo veele blijken, dat hun geest zich met zekere geestenvaereld bezig houdt en ook hierin voorgangen gemaakt moet hebben, dien de zuivere reden wel den kreeftengang mag noemen, maar dien de kenner der geschiedenis des menschelijken verstands toch zeer opmerklijk vindt (3). Wegens een ander leeven en deszelfs vergelding gaf LEE BOO, eenmaal over de leer der Onsterfelijkheid onder de *Christenen* onderhouden, dit opmerkelijke antwoord: „dit is ook zoo te *Pelew*. Kwaaide menschen blijven in de aarde: goede menschen gaan naar boven en worden zeer schoon (4).”

Hunne Regeering is van eenhoofdigen, maar gemengden, aard. De Koning wordt 'er als een Vader des Volks geëerbiedigd, maar onderscheidt zich door geene uiterlijke eereteekens, behalven alleen door zijnen

(1) KEATE bl. 326, 358.

(2) KEATE bl. 325, 326.

(3) KEATE bl. 324.

(4) KEATE bl. 329.

heel bijzonderen pols-ring van Been (1). Zijne Onderdaanen naderen hem met de handen op den rug, en buigen zich voor hem ter aarde neder (2). Zijn gezag strekt zich uit over zijn eigen Eiland, en op hetzelfde heeft hij eenen Staatsraad van *Rupacks* of Opperhoofden van onderscheiden rang, allen aan een verschillend polsbeen kennelijk. Deze Staatsraad schijnt echter geheel onder hem te staan, en hij zelf verheft de welverdienden in den Krijg tot dezen rang, die geenzins erfelijk is (3). Dagelijks geeft de Vorst gehoor aan zijne Onderdaanen. Alle boodschappen echter worden hem door middel van een Lid des Raads gedaan, die, op 's Konings last, deszelfs zitting houdt onder de opene lucht. Een der *Rupacks* is 's Vorsten bijzondere Staatsdienaar en eerste Raadsman, terwijl 's Konings Broeder het opperbevel voert over de gansche Krijgsmagt (4) en tevens de Erfgenaam is des Rijks (5). Al het land is 's Konings eigendom. Het geen

op

(1) KEATE bl. 291.

(2) KEATE bl. 292.

(3) KEATE bl. 292.

(4) KEATE bl. 293—296.

(5) KEATE bl. 295.

op hetzelfde gebouwd wordt is de eigendom van de Ingezetenen, onder wien de stand van Kunstenaars of *Tackelbys*, die aan den scheepsbouw arbeiden en in Schildpad werken, van den Landbouwer onderscheiden wordt (2), gelijk 'er onder de Vrouwen ook zommigen dien naam dragen, om dat zij de ligchaam-kerving en beprikkung aan anderen verrichten. Deze Vrouwen, door dit Kunstwerk met de Mans zoo gemeenzaam, als met haar eigen geslacht, zijn wel losfer van zeden, dan de overigen, maar zoo onberisplijk van gedrag, dat de minste onbetaamlijkheid door haar met ernsthaftige zedigheid wordt afgeweerd (3).

De inwendige veiligheid van perzoon en eigendom behoeft bij deze Eilanders Rechtspleeging noch Wetten. De vreedzaame aard dezer Menschen, die zelfs geene Kinders in geschil kunnen zien, zonder ze te scheiden en ze daar over te bestraffen, en de geringe behoeften bij deze eenvoudige Kinders der Natuur maaken het eene en andere genoegzaam onnoodig. Overal, waar iet misdree-

(1) KEATE bl. 298.

(2) KEATE bl. 332.

(3) KEATE bl. 333.

dreeven wordt , hetwelk de algemeene rust niet ongestraft kan laten, treedt de Koning zelf met Vaderlijk gezag ter kastijding tusschen beiden , die , schoon slechts in woordelijke bestraffing gelegen , veel nadruklijker bij hun is , dan elders de wreedste lijfstraf (1).

Veel oplettender zijn zij echter op hunne maatschappelijke veiligheid , dan men van de vreedlievendheid en zelfgenoegzaamheid dezer Eilanders over het algemeen zou verwacht hebben. Men vindt bij hun Speeren en Lanzen , Pijlen en halve Boogen , Zwaarden van hard hout en Dolken van Vischbeen. Hunne Speeren treffen tot op vijftig of zestig voeten afstands. Hunne Pijlen zijn doorgaands doodlijk door derzelver snelle en wisse vaart. Hunne Lanzen dienen hun man tegen man , even als hunne Zwaarden of Knodfen , die zwaar genoeg zijn , om den schedel van hunnen Vyand te klooven (2). Wapenen ter bescherming heeft men niet bij hun gevonden , maar wel Muuren en Schanswerken , om hunne Steden tegen vijandige Nabuuren te verdedigen (3). Gelijk dit van zelfs aan

eeenen

(1) KEATE bl. 34 , 294 , 295.

(2) KEATE bl. 88 , 315 , 316.

(3) KEATE bl. 204.

eenen geregelden aanval bij hunne Oorlogen deed denken, zoo bevond men ook, dat zij zich van Herauten bedienden, om hunne uitdaagingen en opeifchingen, of ook hunne onderhandelingen en vredesvoorflagen over te brengen. Dezen, doorgaands vier in aantal en aan de witte veders op hun hoofd kennelijk, worden onfchendbaar gehouden en fchorten door hunne tufchenkomst daadlijk alle vijandlijkheden op, die niet aangevangen noch hervat worden, dan bij gebrek van voldoening. In hunnen Krijg zelven heerscht geenzins eene woeste perzoonlijke dapperheid, maar een algemeen beleid, behoorlijke ondergefchiktheid en de reeds verfijnde geest der krijgslist. (1). De overwinnaars geven hunne krijgsgevangenen geen kwartier, doch maaken ze vaardig af. De overwonnenen, die dit lot verwachten, laten het haar, hetwelk in den ftrijd wordt opgebonden, nederhangen en ondergaan huri lot met volmaakte gelatenheid. De hoofden der voornaamften worden op Bamboezen geftoken en voor 'sKonings verblijf geplaatst. Verder fchijnt de wrok hier niet te gaan. In plaats van de
fchrik-

(1) KEATE bl. 136—138.

schriklijke maaltijden van zoo veele Eilanders der Stille Zee, vervangt een vrolijk feest den volfreeden strijd. Hetzelve wordt gevierd met eenen Heldendans door de overwinnaars, die kranen dragen om het hoofd, de armen, den middel, de knieën en de enkels, en gansche bundels van groen loof in de handen. De Dans zelf bestaat min in luchtige sprongen, dan wel in geregelde lichaamsbewegingen, en gaat vergezeld van een beurtgezang, hetwelk eindigt, wanneer elke Danzer op zijne beurt de Toezang heeft gehad. De zoete Drank wordt rijkelijk rondgediend bij dit feest, waarop een algemeen gastmaal volgt, hetwelk tot laat in den nacht met nieuwe Danzen wordt beslooten (1).

Op-

(1) KEATE bl. 117, 140, 141. Deze Schrijver geeft zich veel moeite, om het ombrengen der verwonnenen aan eene staatkundige noodzaaklijkheid toe te schrijven. In ons oog is hetzelve reeds de eerste trap ter verdere beschaaving. De opmerking, door hem gemaakt, dat het doorgaands de bloedwreker is, die eenen verwonnen ombrengt en alzoo zijnen Vader of Broeder persoonlijk wrekt, bewijst volkomen, dat hier aan de natuurlijke werking der wraak en niet aan staatkundige inzichten te denken is. — KEATE bl. 335, 336. De bij-

Opmerklijker, dan deze bedrijven van onderlingen Krijg, dien zij zoo wel te water als te land voeren, en wiens wreedheden toch strijden met de overige zachtheid van hunnen aard, schoon zij al de tanden in het vleesch hunner vijanden niet slaan, — zijn de plegtigheden dezer Eilanders van voor derzelvergeboorte tot aan hunnen dood. De zwangere Vrouwen genieten bij hun eenen eerbied, die derzelver toestand zoo rechtmatig vordert, en eene afzondering tevens van haare Echtgenooten in den bijslaap, die opmerklijk mag genoemd worden (1). Terstond bij de geboorte wordt den Kinderen een eigen naam gegeven, en daarbij tevens gelet op eenig

zondere vorderingen der Eilanders in de Krijgskunde niet alleen, maar voorzeker ook in veele andere deelen van beschaaving, mogen intusschen wel worden toegeschreeven aan het vroeger verblijf onder hun van eenen *Maley*, die een jaar te vooren, al mede door schipbreuk, onder hun gebragt en 's Konings vertrouwde Raadsman geworden was. Hij sprak ook eenig *Engelsch* en *Nederduitsch*, en had zich de *Pelewsche* taal magtig gemaakt, van welke men geen verder bericht vindt, maar die alzo niet zeer ongelijk aan de *Maleische* schijnt te zijn. — KEATE bl. 23, 25 en overal elders,

(1) KEATE bl. 321.

eenig bewijs van achting voor bijzondere per-
 zoonen (1). Het Huwelijk wordt voor on-
 schendbaar gehouden, maar staat doorgaands
 den Man twee Vrouwen toe. Schoon de
 Vrouwen deelen in de tederste zorg hun-
 ner Echtgenooten, vooral wanneer zij zwan-
 ger zijn, genieten zij echter bij deze Eilan-
 ders nog geenzins die algemeene blijken
 van onderscheiding en believing, welken
 eene hoogere beschaafdheid vordert (2). Zij
 zelve leeven voor haare Echtgenooten en
 Kinders, en kwetzen zich deerlijk bij derzel-
 ver ongesteldheid (3). De Lykplegtigheden
 bestaan in eene manlijke stilte aan het sterf-
 huis, vervangen door een vrouwlijk gehuil
 bij het graf. Hetzelve is in den grond ge-
 maakt en wordt met eenen grafheuvel ge-
 dekt, welk werk de Vrouwen verrichten,
 aan wier tederheid de Mannen deze droeve
 diensten overlaten, terwijl hun staatige ernst
 eenen geest van diep nadenken in hun ge-
 laat teekent (4). Meermaalen echter kee-
 ren ook de Mans weder tot de grafplaatsen,
 die

(1) KEATE bl. 321.

(2) KEATE bl. 321.

(3) KEATE bl. 192.

(4) KEATE bl. 162, 162, 322, 323.

die met heggen zijn afgeslooten, om 'er eenig lijkoffer te brengen, terwijl eene oude Vrouw over dezelve het toevorzicht bewaart (1).

De aard van deze Menschen werd opzettelijk door ons tot hier toe verzwegen, om den Lezer zelve dien reeds van vooren te doen opmaaken uit het geen wij van hunne zeden zeiden; en moet dezelve nu reeds als zeer gunstig zijn voorgekomen, het bijeengezamelde wegens hun karakter uit hun gedrag jegens de Schipbreukelingen zal hem bovendien nog zeer veel goeds in hun hart doen vinden. Belcefd, oplettend, kiesch, welmeenend, gul, dienstvaardig, minzaam, gastvrij: ziet daar de hoedanigheden van hun hart jegens Vreemdelingen zoo wel, uit welken zich elk terstond zijnen Vriend verkiest (2), als onderling. Dieverij alleen bezoedelde zomtjids den lof hunner Deugden bij de Schipbreukelingen: maar de vreemdheid van alles, wat zij zagen, wekte verzoeking, die slechts voor sommigen onwederstaanbaar werden, terwijl 's Konings Vaderlijke bestraf-

(1) KEATE bl. 164, 323.

(2) KEATE bl. 56.

straffing de eer der gansche Natie reddede. Werkzaamheid daartegen onderscheidde hun allen op de loflijkste wijze, daar Mans en Vrouwen niet slechts den arbeid maatiglijk verdeelden, maar de Koning zelf genoeg in een werkzaam leeven vond. Deze algemeene werkzaamheid, welke bij de Vrouwen den tijd, zelfs in zamenkouting, niet laat verloren gaan, behoedt deze Menschen voor alle de dardeligheden en ontuchtigheden der ledigheid, terwijl hunne gezelligheid tevens en gemeenzaame verkeerig met Vrouwen eene bevalige losheid en beschaafde kieschheid aan hunnen ganschen geest verschafft. „Wijsgeeren in tegenspoed, *Stoïcynen* in smarten, en Helden in den dood, bezitten zij echter — zegt KEATE — in meer aandoenlijke gevallen van het menschelijk hart de tederheid der Vrouwen (1).”

Deze Menschen zijn het, welken het nevensgaande tafereel, volmaakt naar de oorspronkelijke voorbeelden en geheel sprekende in hun minnenswaardig karakter, afbeeldt. De Man is het beeld van ABBA

THULLE,

(1) KEATE bl. 266, 267, 330—333, 31, 42, 71, 72, 103, 259, 337.

THULLE, den Koning van *Pelew* (1); de Vrouw is LUDEE, eene zijner Echtgenooten. Het kunstpenceel heeft beiden geteekend in het genot dier zoete rust, die, buiten den krijg, het deel dezer Menschen is. Met zachten wellust houdt de Man het oog geflagen op het schoonste tooneel in de gansche Natuur, de zoogende Moeder aan zijne voeten. Deze zit in een gedachtenloos genot van al het verrukkelijke van haaren staat, hetwelk alzins uitdrukt, hoe volmaakt wel het thands is aan haar hart. Het Krijgstuig te vervaardigen, is inmiddels het handwerk van den Vader, die zoo veel dierbaars te beschermen heeft. Het Beekjen tusschen den bekaaiden oever is de spiegel van beider hart. Terwijl het gansche tooneel, schoon letterlijk, — laat mij zoo schrijven, — overgenomen naar den dijk en landingsplaats te *Pelew* (3), in de volmaaktste harmonie staat met de afgebeelde Menschen, en een schilderij helpt voltoojen, in ons oog even belangryk voor het zedenlijk- als voor het kunst-gevoel.

(1) KEATE bl. 55.

(2) KEATE bl. 186.

(3) KEATE bl. 106.

DEN.

Pelew (1); de
r Echtgenooten.
geteekend in het
buiten den krijg,
. Met zachten
oog geflagen op
gansche Natuur,
ne voeten. De-
s genot van al
staat, herwelk
t wel het thands
stuig te vervaar-
ndwerk van den
rs te beschermen
en den bekaaiden
ider hart. Ter-
schoon letter-
— overgenomen
ats te *Pelew* (3),
staat met de af-
n schilderij helpt
belangryk voor
unst-gevoel.

AD-

ADMIRALITEITS-EILANDEN.

PHILIP CARTERET ontdekte in Herfst-
maand van 1767 de Eilanden, welke hij den
bovenstaanden naam gaf (1). Het vermoe-
den, dat LA PEROUSE dezelve bezogt
en, nog meer, dat hij aldaar zijn einde ge-
vonden had, wyl Kaptein HUNTER daar-
van eenig spoor meende ontdekt te hebben,
deed LA BILLARDIERE dezelve spoed-
dig aandoen op zijnen togt, ter naarspooring
van LA PEROUSE bestemd. Hij bevond 'er
zich in Hooimaand van 1792, maar vernam
niets wegens den man, dien hij zocht (2).

CAR-

(1) *Reizen rondom de Waereld*. Amst. 1803. bl. 131.

(2) LA BILLARDIERE *Voyage a la Recherche
de LA PEROUSE* T. I. p. 248, 249.

190 ADMIRALITEITS-EILANDEN.

CARTERET en LA BILLARDIERE beiden hebben die Eilanden en derzelver Bewoonders bekend gemaakt: schoon het aan geen van beiden mogt gebeuren, op dezelve voert aan land te zetten, en zij alzoo de Eilanders eeniglijk in hunne Vaartuigen en in den Handel hadden leeren kennen. De naauwkeurige afbeelding echter, welke wij bij LA BILLARDIERE vinden van deze, nog zoo weinig bekende, menschen is alzins voldoende voor ons doel, hetwelk de verscheidenheden van den Mensch in zijn gansche voorkomen wil gadeslaan, zonder eene uitvoerige beschrijving van alle de bijzonderheden zijnes huislijken en maatschappijken levens te vorderen, of zelfs toe te laten; en het belang, hetwelk CARTERET in dezelve gesteld heeft voor den handel der *Europeërs* (1), weegt mede zwaar genoeg, om ons al, wat wij uit beide deze Reizigers wegens deze Eilanders hebben kunnen vernemen, te doen beschrijven.

Deze Eilanden maaken eenen kleenen *Archipel* uit van agt of negen Eilanden, onder welken één veel grooter dan alle de overigen

te

(1) CARTERET bl. 134, 137.

DEN.

IERE bei-
ver Bewoo-
et aan geen
zelven voet
e Eilanders
in den Han-
tauwkeurige
A BILLAR-
weinig be-
de voor ons
den van den
en wil gade-
beschrijving
s huislijken
ordenen, of
g, hetwelk
heeft voor
veegt mede
wij uit bei-
e Eilanders
en beschrij-

kleenen *Ar-*
nden, onder
de overigen
te

ADMIRALITEIS-EILANDEN. 191

te zamen is (1). Het Westlijkste derzelven is gelegen op 2°11'36" Zuider Breedte en 143°47'38" Oostlijke Lengte van den *Paryschen* middaglijn : het Oostlijkste ligt op 2°39'44" Zuider Breedte en 147°15' Ooster Lengte (2). Zij zijn allen, gelijk de meeste Eilanden der Zuidzee, omringd door rifs op zekeren afstand van de wal (3). Allen zijn zij bedekt met het schoonste groen. De Boschen zijn hoog en dik, afgewisfeld door uitgestrekte Velden ter bebouwing; terwijl men overal tuschen laagere Kokosboschjens de Wooningen der Eilanders ziet, aan wier volkrijkheid geen twijfel schijnt (4). Het grootste Eiland vooral, hetwelk in CARTERET's oog wel een gansch Koningrijk kon uitmaaken, schoon hij zelf het slechts op vijftig *Engelsche* mijlen begroot heeft (5), verheft zich, uit Zee gezien, als

een

(1) LA BILLARD. T. I. p. 256. CARTERET maakt dezen *Archipel* wel twintig of dertig Eilanden groot. (bl. 134.) De Kaart van LA BILLARDIERE laat 'er ons zoo veel niet tellen.

(2) LA BILLARD. T. I. p. 268, 248.

(3) LA BILLARD. T. I. pag. 248.

(4) CARTERET bl. 134. LA BILLARD. T. I. p. 251, 256.

(5) CARTERET bl. 134.

192 ADMIRALITEITS-EILANDEN.

een kleene en vrij regelmatige berg, wiens voet omgeven is met schoone Kokosboschjens, terwijl de hoogere plaatzen aangelegd zijn tot den bouw van veelerleije Wortelen, ten spijsze der Bewooners (1). Niet alle deze Eilanden scheenen echter bewoond te zijn: waar men geene Kokosboschjens zag, bemerkte men ook geene Inwooners (2).

De Grond dezer Eilanden vertoonde zich overal, waar dezelve geheel bloot kwam, witachtig, en werd daarom voor kalkaardig gehouden (3). Behalven de Kokosboonen kon men op den afstand, op welken men dezelve zag, 'er geene andere Boomen nauwkeurig onderscheiden (4).

De Menschen, die deze Eilanden bewoonen, zijn niet groot noch grof van Gestalte (5). Derzelver Kleur wordt door CARTERET donker koperkleurig, bijna zwart (6), door LA BILLARDIERE zwart, maar niet zeer donker genoemd (7).

Hun

- (1) LA BILLARD. T. I. p. 250, 251.
- (2) LA BILLARD. T. I. p. 257.
- (3) LA BILLARD. T. I. p. 256.
- (4) LA BILLARD. T. I. p. 256.
- (5) LA BILLARD. T. I. p. 271.
- (6) CARTERET bl. 133.
- (7) LA BILLARD. T. I. p. 254, 259.

ADMIRALITEITS-EILANDEN. 193

Hun Gelaat had in de oogen van den laatstgenoemden niet slechts zeer veel aangenaams, daar het alle kenmerken van vergenoegdheid en goedaardigheid droeg, maar scheen hem tevens zeer weinig te verschillen van den *Europeeschen* omtrek (1). Hun Haar was echter in die van CARTERET wezenlijke wol (2): maar LA BILLARDIERE noemt het gekroesd Haar, en merkt op, dat zij hetzelfde nergens anders aan het ligchaam, dan op het hoofd alleen, laten groeijen (3). Hoogstopmerkelijk kwam ook dezen Reiziger de fijne en schelle stem der *Admiraliteits-eilanders* over het algemeen voor (4); terwijl het geen hij van derzelver Hoofdhaar verder zegt, duidelijk genoeg toont, dat hetzelfde de eigenlijke Negerwol niet wel kan wezen.

Zij maaken hetzelfde naamlijk niet slechts rood met Oker en Olie (5), maar binden het

(1) LA BILLARD. T. I. p. 254, 261.

(2) CARTERET bl. 133.

(3) LA BILLARD. T. I. p. 254.

(4) LA BILLARD. T. I. p. 267.

(5) CARTERET bl. 134. LA BILLARD. T. I. p. 263.

het ook zomtjds met eene reep van Boomschors boven het hoofd te zamen (1). Hetzelfde rood, het geen hun Haar verft, beſchildert ook hun Ligchaam op verſcheidene plaatzen met geregelde figuren (2), terwijl hun Gelaat niet zelden daartegen ſchitterend uitkomt door witte dwarsſtreepen (3). *Vulcaniſch* glas, hetwelk den oorsprong hunner Eilanden duidlijk genoeg kenmerkt, ſtrekt hun tot ſcheermes (4).

De Ooren dezer menſchen zijn, gelijk die van veele andere Zuidzee-eilanders, geſpleeten en zoo geweldig lang gerekt, dat derzelve lellen tot op de ſchouders hangen. Opperolde en veerkrachtige bladeren brengen ook bij hun deze onnatuurlijke uitzetting en verlenging voort, die daarna dient, om verſcheidene Schulpen tevens te dragen (5). Verſcheidene Eilanders hadden ook het middenſhot van den Neus doorboord, en droegen door dat gat een touwtjen, waar aan hoek-

tan-

- (1) LA BILLARD. T. I. p. 263.
- (2) LA BILLARD. T. I. p. 263.
- (3) CARTERET bl. 134.
- (4) LA BILLARD. T. I. p. 254.
- (5) LA BILLARD. T. I. p. 263.

DEN.

van Boom-
(1). Het-
verft, be-
verfcheidene
(2), terwijl
schitterend
(3). *Vul-*
prong hun-
merkt, strekt

, gelijk die
rs, gesplee-
t, dat der-
lers hangen.
eren brengen
nitzetting en
nt, om ver-
en (5). Ver-
het midden-
en droegen
ar aan hoek-
tan-

ADMIRALITEITS-EILANDEN. 195

tanden hingen, wel tweemaal zoo groot als die van Menschen (1).

Armen en Beenen pronken met Schulpen, aan een koord gereegen, en drie- of viermaalen boven elkanderen gedragen (2), terwijl het koord zelf zoo goed is, als het beste Henniptouw (3).

Mans en Vrouwen gaan beiden schier geheel naakt. De Vrouwen hielden zich meestal voor de Vreemdelingen schuil in de Kokosboschjens. Zij, die zich vertoonden, droegen niet anders dan eene korte mat om den middel (4). Zommige Mans dragen boven de heupen eenen strakken Gordel, dien zij kunnen losmaaken, om de Schaamte te dekken, die echter op eene andere wijze verborgen wordt. Alle de overigen hebben geen ander dekzel, dan eene dubbelde Schulp, in welke zij dezelve verbergen, doch waarvan zij zich ter voldoening aan onbeschofte matroozen ook al gereedlijk ontdeeden, zonder om eenig ander dekzel der beschei-

(1) LA BILLARD. T. I. p. 264.

(2) CARTERET bl. 133. LA BILLARD, T. I. p. 252, 263.

(3) LA BILLARD. T. I. p. 253.

(4) LA BILLARD. T. I. p. 253.

196 ADMIRALITEITS-EILANDEN.

scheidenheid te denken. Niets, het geen naar eenige Besnijdenis geleck, op de overige Zuidzee-eilanden zoo algemeen, werdt alhier opgemerkt; en op zekeren ouderdom scheen de schulpdragt eerst te worden aangenomen, wier schitterend wit niet weinig afstak bij de zwartheid van de huid, en alzoo deze onwelveeglijkheid, welke veel ongemaks veroorzaakt, al ver in het oog deed vallen (1).

De Wooningen dezer Eilanders werden overal als eenvoudige Hutten tuschen Kokosboschjens gezien, en de Plantagiën met stakerzels afgezet bevonden, zoodat de rechten

(1) LA BILLARD. T. I. p. 259, 260. De Schulp, door hun gebruikt, is bekend bij den naam van *Bulla ovum*. LA BILLARDIERE heeft hier eene uitvoerigheid, welke ons de zedigheid niet veroorloft. Dezelve verplicht ons alhier zelfs, eens voor altijd te verklaren, dat de kieschheid, welke onze veder en pinceel bestuurt, zich onschuldig houdt van alle gezogte en genomene ergernis over het geen ons de eigenlijke aard onzer afbeelding en beschrijving zomtijds verplicht voor te dragen. De gansche Natuur en haare Geschiedenis, van den Mensch vooral, is een heiligdom, hetwelk geen onreine oogen duldt. Het booze oog bezondigt 'er zich zelf en pleegt 'er heiligchennis, die bij de Menschheid zelve doemwaardig is.

ten van Grondeigendom alhier niet onbekend scheenen (1).

Eene, door CARTERET veroverde, Praauw vergoedde eenigzins het gebrek aan eigen onderzoek der, op eenen afstand slechts geziene, Wooningen, daar dezelve hem tot eenige berichten in staat stelde van het Voedzel en het Huisraad dezer Menschen. Men vond naamlijk in die Praauw zes fraaije Vischen, eene Schildpad, eenige *Ignamen*, eene Kokosnoot, en eenen zak vol kleene Appelen of Pruimen van zoetachtigen smaak en meelachtige zelfstandigheid, zijnde voords platachtig van gedaante en eetbaar, schoon raauw, maar gekookt, of onder den asch gebraden, veel smaaklijker. Twee groote aarden Potten, zonder handvat of ooren, maar met eenen wijden mond, en als eene Kruik gedraaid, maakten het Huisraad opmerklijk. Het schein ook, dat deze Eilanders aan boord eene pot te vuur hadden gehad, en alzoo gekookte spijs gebruikten, waarvan den Reizigers overigens niets meer bijzonders voorkwam, behalven de algemeene gewoonte ook bij deze Eilanders, om geduurig Betel in den mond te hou-

(1) LA BILLARD. T. I. p. 249, 250.

198 ADMIRALITEITS EILANDEN.

houden en denzelven te kaauwen (1). De Opperhoofden gebruikten, in de plaats van den Betel, eene pruim van Peperbladen, en droegen ook aan den mond geene kenmerken van het Betelkaauwen op andere tijden (2).

De Vaartuigen dezer Eilanders vielen den Reizigers zoo veel te nader in het oog, daar zij ze niet slechts op het Strand gehaald zagen, maar ook met riemen en zeilen in volle werking ter Zee. Zij werden uit eenen hollen Boom aangelegd, met zijdplanken opgezet, en door dwarsplanken, die tevens tot banken der Roeijers strekten, verbonden. Derzelve breedte staat tegen derzelve lengte over als $\frac{3}{4}$ tegen 10. Zij hebben meestal eene uitlegger, die aan de eene zijde eene eigene kiel te water heeft, aan de andere zijde door een tegenwigt wordt nedergehouden, en bijzonderlijk strekt ter plaatsing van het Wand. Het Zeil is eene gevlochten mat van viorkante sneede, hetwelk onder en boven door eene Raa wordt uitgespannen. Het wordt altijd schuins aan de Mast gehouden, boven

(1) CARTERET bl. 133.

(2) LA BILLARD. T. I. p. 262, 263. *Piper Siriboa* is de *Linneefche* naam van dit Peperblad.

ADEN.

(1). De Op-
maats van den
en, en droc-
merken van
en (2).
s vielen den
et oog, daar
gehaald za-
vilen in volle
t eenen hol-
anken opge-
e tevens tot
verbonden.
zelve lengte
oben meestal
e zijde eene
n de andere
nedergehou-
plaatzing van
vlochten mat
onder en bo-
bannen. Het
st gehouden,
boven

ADMIRALITEITS-EILANDEN. 199

boven welken het met den eenen hoek vrij
ver uitsteekt, en vangt zoo veel winds, dat
de snelheid der zeilende Vaartuigen verbaa-
zend is. Om minder spoed te maaken, ha-
len zij dit zeil ten halven neder, en span-
nen het in het vlakke, in plaats van recht-
standig, hetwelk hun echter alleen bij voor-
denwind gelukt. Hunne riemen zijn van on-
deren zeer breed, en dienen hun ook tot
een roer, hetwelk in handen van eenen Stuur-
man is (1).

Elke *Canoo* heeft zijn eigen Opperhoofd,
die niet slechts deszelfs bewegingen regelt,
maar ook een gewelddadig gezag oefent over
de andere Roeijers, en buitendien een al-
gemeen meesterschap voert (2). Een der
Roeijers ontving ten aanzien der Reizigers
zwaare slagen, om dat zijne verbaasdheid over
al, wat hij aan de *Europeesche* schepen zag,
hem had doen vergeten, de *Canoo* uit te
hoozen. Een ander wilde de geschenken,
welke hij ontvangen had van de Vreemdelin-
gen, niet overgeven aan het Opperhoofd,
maar

(1) LA BILLARD. T. I. p. 265, 268.

(2) LA BILLARD. T. I. p. 257.

100 ADMIRALITEITS-EILANDEN.

maar werd 'er door hem toe gedwongen met eene dragt stokslagen (1).

Over het geheel schijnt 'er dus een willekeurig en gewelddadig Oppergezag te heerschen bij deze Eilanders. De rang der Opperhoofden onderscheidt zich door eene dubbele snoer van kleene Schulpen rondom het hoofd. Zulk een Opperhoofd beval eenen zijner Onderdaanen eens, zich in Zee te werpen en eenige Kokosnooten aan boord van LA BILLARDIERE te brengen. De schroom, om zwemmende en weerloos Vreemdelingen te naderen, deed dezen Man eenen oogenblik aarfelen: maar het Opperhoofd, voorzeker niet gewoon aan eenigen tegenstand, vergunde hem zelfs geene tegenspraak. Stokslagen, door hem zelven den huiverigen Man op de buik gegeven, deden hem terstond gehoorzaamen, en verbaasden de *Franche* Reizigers niet weinig over eenen zoo hoogen trap van geweldenaarij onder een Volk, hetwelk nog zoo nabij aan den eenvoudigen Natuurstaat was (2).

De

(1) LA BILLARD. T. I. p. 261, 262.

(2) LA BILLARD. T. I. p. 251, 252.

NDEN.

wongen met

is een wille-
zag te heer-
ang der Op-
or eene dub-
rondom het
leenen zijner
e werpen en
an LA BIL-
chroom, om
ndelingen te
en oogenblik
, voorzeker
istand, ver-
raak. Stok-
verigen Man
hem terstond
de *Fransche*
zoo hoogen
Volk, het-
envouwdigen

De

1, 262.

1, 252.

ADMIRALITEITS-EILANDEN. 201

De voornaame bezigheid dezer Eilanders schijnt, behalven den Landbouw, de gezamenlijke scheepvaart ter Vischvangst te zijn: men meende zelfs de vuuren, welken men zomtjids aan wal zag bij den nacht, wanneer de *Canoos* in Zee bleeven, voor Vuurbaaken te moeten houden (1).

Hunne Wapenen zijn Werspiezen, van vooren met *Vulcanisch* glas, hetwelk tweesnijdende is, bezet, of ook wel eeniglijk in een platten en scherpen houten punt uitlopende. Knodzen noch Boogen zag men ergens in hunne handen (2).

Opmerkelijk is het, daar zij het Yzer en deszelfs gebruik volkomen kenden, dat zij in Messen geene waarde, maar op Spijkers en op Bijlen eenen zeer hoogen prijs stelden (3). Een Spiegel verrukte eenen Eilandder dermaate, dat hij denzelven terstond aan stukken brak, waarschijnlijk om van agteren de beelden te zoeken, die 'er hem

in

(1) LA BILLARD. T. I. p. 268.

(2) LA BILLARD. T. I. p. 263, 264. CAR-
TERET bl. 133.

(3) LA BILLARD. T. I. p. 252, 258, 260,
262.

in voorkwamen (1). Hun Kapzel moet zich alzo op het gevoel af laten zetten, schoon zij eene drietandige kam gebruiken, om het haar naar genoegen te schikken (2). Het gemakkelijk breken der Kokosnooten door middel van bijl of hamer wekte bij hun eene verbaazing, welke het gebrekige hunner Werktuigen en Gereedschappen aanduidde (3). Eene ledige flesch, hun in het water toegeworpen, was hun een ding van verschrikking, waaraan zij zich met de uiterste huivering waagden, zonder dat zich hier voor eene andere reden liet ontdekken (4), dan hunne algemeene schuwheid voor Vreemdelingen en voor alles, wat hun zeer vreemd was.

Uit de afwezigheid der Vrouwen bij alle de onderhandelingen met deze Eilanders, en uit derzelver blijkbare verschuiling in de Hutten en Kokosboschjens, mag een vrij zeker besluit getrokken worden tot derzelver eerbhaarheid, schoon ons anders geene berichten

we-

(1) LA BILLARD. T. I. p. 254.

(2) LA BILLARD. T. I. p. 252.

(3) LA BILLARD. T. I. p. 251.

(4) LA BILLARD. T. I. p. 258.

EILANDEN.

n Kapzel moet zich
aten zetten, schoon
m gebruiken, om
n te schikken (2).
e Kokosnooten door
mer wekte bij hun
het gebrekige hun-
gereedschappen aan-
e flesch, hun in het
s hun een ding van
zij zich met de ui-
n, zonder dat zich
reden liet ontdek-
gemeene schuwheid
voor alles, wat hun

er Vrouwen bij alle
t deze Eilanders, en
verschuiling in de Hut-
mag een vrij zeker
en tot derzelver eer-
ders geene berichten

we-

I. p. 254.
I. p. 252.
I. p. 251.
I. p. 258.

ADMIRALITEITS-EILANDEN. 203

wegens de betrekkingen der beide Geslachten en derzelver uiterlijke zeden, of ook Godsdienstige begrippen en Maatschappelijke plegtigheden zijn voorgekomen. Men heeft de Mans alleen leeren kennen in derzelver gedrag jegens Vreemdelingen, hetwelk bij CARTERET spoedig op vijandlijkheden uitliep, maar met LA BILLARDIERE tot eenen geregelden ruilhandel kwam. Misverstand, voorzeker, der teekenen en gebaarden van CARTERET en de zijnen deed hun de *Engelschen* terstond met eene hagelbui van Werspiezen begroeten, die maar al te spoedig met Snaphaanschooten werd beantwoord, welke dat misverstand geenzins wegnamen (1).

De *Franfche* Reizigers daartegen bemerkten eerst zekere nieuwsgierigheid, welke door schuwheid wederhouden werd, zoo dat de Eilanders zich vergenoegden met de beschouwing van de vreemde vertooning, welke de *Europeefche* schepen, van hunne Kust in Zee gezien, in hunne oogen maakten, en waarover zij eene kreet van vreugde aanheften.

Eerst

(1) CARTERET bl. 132, 133.

Eerst waagde het eene enkele *Canoo* in Zee te gaan en de vreemde schepen te naderen, daarna werd dezelve gevolgd door eene menigte anderen, wier Opperhoofden op zekeren afstand eene onverstaanbare aanspraak deden, doch zich ten laatsen door eenige schitterend gekleurde Stoffen lieten bekoorren (1). De Handel ving toen aan en met denzelfen nam het vertrouwen zoo zeer toe, dat nu ook de Vrouwen tot aan den oever naderden, en de poogingen der Mans op dien afstand ondersteunden, om de Vreemdelingen aan wal te doen komen (2). De eerlijkheid, dien zij in den ruilhandel toonden, was uitstekend. Eenige Eilanders, door de menigte van *Canoo's* verdrongen, terwijl zij bezig waren de goederen over te geven, welken men van hun bedongen had, zогten onophoudelijk gelegenheid, om hunne schuld te voldoen, en kwamen, zelfs een half uur laater,

(1) LA BILLARD. T. I. p. 248. 250, 258. Opmerkelijk was het veelvuldig gebruik van het woord *Capelle* in hunne reden. Bijzonder gemakkelijk viel het den Eilanders ook, den tongval der *Franſchen* over te nemen. — T. I. p. 253.

(2) LA BILLARD. T. I. p. 254, 255.

NDEN.

Canoos in Zee
te naderen,
voor eene me-
rden op ze-
re aanspraak
door eenige
nieten bekoon-
n aan en met
zoo zeer toe,
an den oever
Mans op dien
vreemdelingen
de eerlijkheid,
den, was uit-
or de menigte
wijl zij bezig
even, welken
zogten onop-
onne schuld te
n half uur laa-
ter,
8. 250, 258.
ik van het woord
r gemaklijk viel
al der *Franfchen*

54, 255.

ADMIRALITEITS-EILANDEN. 205

ter, den genen, met wien zij gehandeld had-
den, zorgvuldig het zijne brengen (1). Be-
langrijk wordt bij deze eerlijkheid het tafreel,
hetwelk LA BILLARDIERE fchetst van de
markt, die rondom de *Franfche* fchepen op
het vlak der Zee gehonden werd. De Eilan-
ders, die zich in Zee wierpen, om al zwem-
mende hunne goederen aan te bieden, maak-
ten de Opperhoofden der *Canoos* naarijverig,
om hunne legplaatzen te behouden, van waar
zij telkens werden verdrongen. De Roeijers
hielden met de uiterfte drift de Zwemmers
af, die hun aan boord hingen, en wier
onophondlijke woeling in het water de ver-
maaklijkfte drukte aan deze vlottende markt
gaf (2). Kalabafsen van allerleije gedaanten
en met veelerleije figuren befneeden, waren
de voornaamfte goederen, welken zij aan-
booden. Dezelven waren met fijn gemaakte
Kalk gevuld, waarvan zij eenen kwakzalver-
achtigen ophef maakten, terwijl zij fcheenen
te kennen te geven, dat een weinig van den-
zelven in den mond genomen bij hua eene
belangrijke uitwerking deed (3).

Met

(1) LA BILLARD. T. I. p. 259.

(2) LA BILLARD. T. I. p. 262.

(3) LA BILLARD. T. I. p. 262.

Met de naauwgezette eerlijkheid van hunnen handel paarde zich echter, gelijk wij elders reeds meermaalen ontmoeteden, eene onbeschaamde dieverij van het geen hun bijzonder aanstond; in zoo verre, dat zij, op de daad betrapt en van het gestoolene weder beroofd, daadlijk dezelfde pooging herhaalden, om hunne begeerlijkheid in te volgen (1), hetwelk dan ook de Menschenkenner veel meer op de eenvoudigheid, dan op de bedorvenheid, van hunnen aard meent te moeten aanschrijven.

Het pinceel heeft deze Menschen voorgesteld, zoo als zij nog alleen den Reizigers bekend zijn. in hun Vaartuig naamlijk, naauwkeuriglijk overgenomen naar LA BILLARDIERE (2), die den Man ten voeten uit geleverd heeft (3), vooral met oogmerk, om dat gene te vertoonen, hetwelk de kieschheid alhier liever heeft verborgen. De Vrouw komt hier, wijl zij zich voor geene Vreemden te verbergen heeft, in het Vaartuig voor bij haaren Man, wiens armingen, gordel
en

(1) LA BILLARD. T. I. p. 253, 254, 255.

(2) LA BILLARD. T. I. Pl. XXX.

(3) LA BILLARD. T. I. Pl. III.

ANDEN.

heid van hun-
r, gelijk wij
beteden, eene
geen hun bij-
e, dat zij, op
estoolene we-
pooging her-
heid in te vol-
Menschenken-
wdigheid, dan
men aard meent

nschen voorge-
den Reizigers
tuig naamlijk,
naar LA BIL-
lan ten voeten
met oogmerk,
, hetwelk de
verborgen. De
zich voor geene
in het Vaartuig
mringen, gordel
en

253, 254, 255-
.XXX.
.III.

ADMIRALITEITS-EILANDEN. 207

en huidverciering voords met de beschrijving
geheel overeenkomen. Voor hem ligt een
kunstig gesneden Kalabas en eene rol Zeil-
doek. Zijne Vrouw zit op den uitlegger der
Praauw, en schijnt met hem eene spelevaart
te hebben gehouden, waar van zij wederkee-
ren. De Man is een zeer wel geslaagd af-
beeldzel naar dat des *Franfchen* Reizigers:
het gelaat der Vrouwe staat met hem in eene
zamenstemming, welke de eerste aanblik reeds
erkent.

VAN

VAN DIEMENS LAND.

In Slachtmaand van den jaare 1642 ontdekte TASMAN het Land, hetwelk hij dien naam gaf. MARION was de eerste *Europeër* na hem, die hetzelfde aandeed en 'er eenige dagen vertoefde in Lentemaand van 1773. Een jaar laater landde 'er FURNEAUX. In Louwmaand van 1777 werd dit Land naauwkeurig onderzocht door COOK, en in Grasmaand van 1792 nog vollediger bekend aan LA BILLARDIERE (1).

Hetzelve werd steeds gehouden voor de Zuidpunt van *Nieuw-Holland* (2), hetwelk reeds

(1) LA BILLARDIERE *Voyage a la Recherche de LA PEROUSE* T. I. p. 168. COOK'S *Reize rondom de Waereld*. D. VIII. bl. 157.

(2) COOK D. VIII. bl. 157.

VAN DIEMENS LAND. 209

reeds als een vijfde Waerelddeel onder den naam van *Australia* op onze Waereldkaarten voorkomt: maar in 1798 werd bewezen, het geen reeds vroeger nagenoeg ontdekt, maar niet genoegzaam opgemerkt, werd, dat hetzelfde een Eiland was, geheel en al door eene Straat van meer dan éenen graad afgescheiden van *Nieuw-Holland*. Deze Straat is de *Basfes-sstraat* genoemd naar BASSE, eenen Scheeps-Heelmeester, die deze ontdekking voltooid en volkomen aan het licht gebragt heeft (1).

De Zuidkaap van dit Eiland ligt op $43^{\circ}42'$ Zuider Breedte en op $46^{\circ}56'$ Oostlijke Lengte van den *Greenwichschen* middaglijn. De Noordkaap ligt op $40^{\circ}44'$ Zuider Breedte. De gedaante van het Eiland is driehoekig; en de inhoud laat zich nu gemakkelijk genoeg berekenen, wanneer men deze uitgestrektheid van omtrend twee graaden in de breedte ver-

me-

(1) J. D. PASTEUR *Aanteekeningen op COOK*. D. VIII. bl. 177, 178. Alwaar men tevens de zoo belangrijke kaart van de *Basfes-sstraat* vindt. Men ziet dezelve ook al reeds aangeduid op de *Wijsgeerige en Staatkundige Waereldkaart van L. BRION*, bij den Uitgever van dit Werk in 1802, uit het *Fransch* vertaald, uitgekomen.

210 VAN DIEMENS LAND.

menigvuldigt met de helft van $3\frac{1}{3}$ graaden in de lengte, daar zich hetzelfde van 145° tot $148^{\circ}20'$ Oostlijke Lengte uitstrekt (1).

Dit uitgestrekte Eiland, hetwelk ons zoo na aan het vijfde Waerelddeel brengt, welks Bewooners in ons Ontwerp de Zuidzee-eilanders zullen vervangen, is alzins belangrijk voor ons oogmerk, daar het ons Menschen doet kennen, in welken wij, wat derzelve maatschappijken staat betreft, den Mensch wedervinden, zoo als hij oorspronkelijk en voor alle beschaaving schijnt geweest te moeten zijn; en zoo als wij hem echter recht hartlijk als onzen Broeder kunnen liefhebben, daar zijne eenvoudigheid hem oneindig nader bij den staat eener zuivere onschuld houdt, dan de beschaafdheid en weelde haare kinders immer vergunnen tot denzelven terug te keeren.

De Lucht heeft op dit Eiland eene warmte, die van 64° tot 74° op den *Thermometer* teekent: maar die des nachts zoo zeer bekoelt, dat zij een verschil van 17° kenmerkt;

(1) Zie de Kaart van de *Basfes straat* in COOK D. VIII. Vergeleken met COOK zelven D. VIII. bl. 159. en LA BILLARD. T. I. p. 169.

AND.

3½ graaden in
van 145° tot
rekt (1).

welk ons zoo
brengt, welks
de Zuidzee-
is alzins be-
daar het ons
elken wij, wat
betreft, den
lij oorsprong-
chijnt geweest
ij hem echter
r kunnen lief-
gheid hem on-
ner zuivere on-
heid en weelde
n tot denzelven

and eene warm-
den *Thermome-*
nachts zoo zeer
van 17° ken-
merkt;

sstraat in COOK
zelven D. VIII.
p. 169.

VAN DIEMENS LAND. 211

merkt; terwijl men op de rhede aan boord
der Schepen slechts 6° of 7° verschil op-
merkt. De hoogste graad der koude werd
'er slechts op 45° bevonden (1).

Bij deze gemaatigdheid van lucht, aan de
afkoeling van den Grond door ruime Zee-
winden van twee zijden toe te schrijven,
heerscht 'er in deze luchtstreek, uit hoofde
der grenzing aan een zoo uitgestrekt vast
Land, als *Australia* is, eene onstuimigheid,
die telkens in geweldige winden en stormen
losbarst, en het verblijf voor de Kusten op
Zee gevaarlijk maakt (2).

De Grond is hoog, heuvelachtig, zandig
of ook met mulle aarde, en zomtjids met
roodachtige klei tot eene aanmerkelijke hoog-
te overdekt, waaronder men roodachtigen of
grijzen Steengrond vindt. Het ontbreekt
denzelven niet aan water, daar men zelfs
beekjens aantreft, en men meermaalen de
kuilen, dien men groef, vol water zag lo-
pen, schoon ook de oppervlakte van den
grond,

(1) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 162.
LA BILLARD. T. I. p. 139, 140. T. II. p.
26, 27.

(2) LA BILLARD. T. I. p. 136, 169.

grond, die het water zeer snel laat doorziften, vrij droog voorkomt (1).

Nergens vond men eenige Delfstoffen noch eenigerhande Steenen, behalven een grof wit Zand (2): maar overal was de grond met goed Gras bedekt (3), en met Hout bewassen, ja met Bofchen overladen, die nog onaangeroerd fcheenen van derzelver eerste wording af (4). Geene bijl heeft deze Bofchen nog immer gefchonden. Derzelver hoogte doet den Reiziger het oog met eerbied opflaan. Op derzelver kruin zweeft eene onvergankelijke jeugd: in derzelver midden vertoont zich het tooneel der immer ontbindende, doch altijd weder herftellende, Natuur. Veele flachtoffers van den tijd hangen slechts tegen andere Boomen, die dezelfs geweld tot nog toe verduuren, en vallen eerst op den grond, wanneer ook die steun bezwijkt. Veelen, die

(1) COOK D. VIII. bl. 158. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 162. Vergel. met LA BILLARD. T. I. p. 168.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 163.

(3) COOK D. VIII. bl. 148.

(4) COOK D. VIII. bl. 158. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 163—165.

die reeds voor lang vielen , zijn daartegen tot molm ontbonden en strekken ten bloem-
 bed van honderde Planten , of ten voet-
 stuk van nieuwe Boomen , die ook hier ,
 even als op *Nieuw-Zeeland* (1) , welig in
 de Plantaarde van het, door de eeuwen ont-
 bonden , Hout wortelen (2).

Een rijke en keurlijke voorraad van Plan-
 ten en Bloemen wacht op dezen schaarsbe-
 treden grond het nader onderzoek der Kruid-
 kundigen , die niet kunnen nalaten verrukt te
 worden door de beschrijving en afbeelding ,
 welke LA BILLARDIERE van veelen heeft
 gegeven (3).

Het Dierenrijk is hier ook niet zoo arm ,
 als wel elders op de Zuidzee-eilanden. COOK
 zag 'er slechts de *Oposum* of Buidelrot , om-
 trent tweemaal zoo groot als een groote Rot ,
 en vermoedde 'er ook de *Kanguro* , een
 Dier ter grootte van een Schaap , maar in
 gedaante naar de *Ferboa* of Springmuis ge-
 lijkende (4). LA BILLARDIERE ontmoete

(1) Zie boven bl. 115 , 116.

(2) LA BILLARD. T. I, p. 128.

(3) LA BILLARD. T. I. p. 137—145 ,
 152—156. T. II, p. 12—17.

(4) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 165 ,
 166.

tede 'er een Dier, als een groote Hond, maar van wilden aard. Hij ontdekte 'er ook welvelbeenderen van een ander Dier, hetwelk zeer groot moest geweest zijn; en vond duidlijk de print van verscheidene andere viervoetige Dieren, zoo dat hij het rechtmaatige besluit opmaakte, dat deze Boschchen eene bevolking hebben, die niet min belangrijk voor de Natuurlijke geschiedenis der Dieren zijn zou, dan derzelve Plantenrijk voor die der Gewassen (1).

Van Vogels zagen de beide Reizigers veeleerleij soorten, allen zoo schuw, dat men aan de jagt der Inboorlingen op dezelve niet behoefde te twijfelen. Bruine Havikken of Arenden, Kraaijen, geelachtige Papegaaijen, groote Duiven, Lijstersoorten, Zeemeewen, Zeeaksters, Plevieren, Eenden en Kormorans waren de meest in het oog vallende gevederde Bosch- en Strand-bewooners, onder welke allen echter uitmuntede eene zwarte Zwaanensoort, door LA BILLARDIERE afgebeeld (2).

De

166. COOK D. III. bl. 151. Pl. XX. LA BILLARDIERE. T. I. p. 134.

(1) LA BILLARDIERE. T. I. p. 163, 168.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 166, 167.

LAND.

grootte Hond,
dekte 'er ook
er Dier, het-
zijn; en vond
andere
hij het recht-
dat deze Bos-
, die niet min
te geschiedenis
derzelver Plan-
(1).

Reizigers vee-
huw, dat men
p dezelve niet
e Havikken of
ge Papegaaijen,
en, Zeemeeu-
n, Eenden en
n het oog val-
and-bewooners,
itmundede eene
LA BILLAR-

De

M. XX. LA BIL-

163, 168.

D. VIII. bl. 166,

167.

VAN DIEMENS LAND. 215

De Zee levert eenen grooten overvloed van
allerleijen Visch, onder welke de Olijphant-
visch of *Pejegallo* de talrijkste is, en nog
eene andere onbekende soort in het oog viel.
Men heeft ook op deze Kusten de Zeekoe
of eigenlijke *Phoca monachus* gevonden, en
voords op de Klippen eene menigte van Mos-
felen en kleinere Schulpvisfchen (1).

Van *Insecten*, schoon min talrijk, werd
hier eene aanmerkelijke verscheidenheid ge-
zien, zelfs eenige Scorpioenen. De Mus-
kiten en groote zwarte Mieren, wier beet
schier ondragelijk is, zijn van deze allen de
lastigsten. Men vond Hagedisfen van geheel
bijzonderen aard en wel vijftien duimen lang,
en Slangen in zeer groote hoeveelheid, doch
die niet gevaarlijk scheenen, wijl de Inwoo-
ners dezelve niet schroomden (2).

Oneindig opmerklijker, dan het gansche
Planten- en Dieren-rijk van dit Eiland, het-
welk,

167. LA BILLARD. T. I. p. 130, 140,
141—160. T. II. p. 48.

(1) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 167,
168, 169. LA BILLARD. T. I. p. 143, 150,
151. T. II. p. 24.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 167,
169, 170. LA BILLARD. T. II. p. 26, 33.

welk, deszelfs Boschrijkheid uitgenomen, meer met *Africa* omtrend de *Kaap de Goede Hoop*, schoon 10° Noordelijker, zou kunnen vergeleeken worden, volgens ANDERSON, dan met *Nieuw-Zeeland*, schoon op gelijke breedte aan de andere zijde gelegen (1) — oneindig opmerklijker is alhier de Mensch, die nog zoo naauw aan den Natuurstaat grenst, dat deszelfs geringste werkzaamheden verdienen gadegeslagen te worden (2).

Hij heeft op dit Eiland de gewoone lengte: maar zijne Gestalte is rank (3). Zijn ganfche ligchaam is welgeëvenredigd: maar deszelfs Kleur is dof zwart, welke hij zelf nog zwarter maakt, door zich mer stof van Houtskool in te wrijven (4).

COOK vond de gelaatstrekken der Mans verre van onaangenaam; maar meende van de Vrouwen, voornaamlijk die in jaaren waren gevorderd, een ongunstiger oordeel te

moe-

(1) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 162.

(2) LA BILLARD. T. II. p. 43.

(3) COOK D. VIII. bl. 146.

(4) COOK D. VIII. bl. 146. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 171. LA BILLARD, T. I. p. 177. T. II. p. 34.

ijkheid uitgenomen,
nd de *Kaap de Goede*
ordelijker, zou kun-
n, volgens ANDER-
-Zeeland, schoon op
e andere zijde gele-
ppmerklijker is alhier
o naauw aan den Na-
szelfs geringste werk-
gagede flagen te wor-

nd de gewoone leng-
e is rank (3). Zijn
velgeëvenredigd: maar
wart, welke hij zelf
oor zich mer stof van
en (4).

laatsrekken der Mans
n; maar meende van
nlijk die in jaaren wa-
ngunstiger oordeel te
moe-

COOK D. VIII. bl. 162.
T. II. p. 43.

bl. 146.

bl. 146. ANDERSON

71. LA BILLARD, T.

motten vellen (1). ANDERSON stelt ieder
in staat, om zelf daar over te oordeelen,
door eene naauwkeurige beschrijving van de
onderscheidene deelen van beider gelaat.
Hun Haar is gekroesd en verward, of in
kleene klonters verdeeld, door het veel-
vuldig gebruik van vet en Oker, en is uit
eigen aard wollig (2). Hunne Neuzen,
schoon niet plat, zijn breed en vol. Het
onderste gedeelte van het Aangezicht steekt
ver vooruit. Hunne Oogen zijn van mid-
delbaare grootte. Derzelver wit is niet zeer
helder, en, schoon niet leevendig in op-
slag of in blik, zijn zij echter zoo, dat
zij eenen vrolijken glans over het gul ge-
laat verspreiden. Hunne Tanden zijn breed,
maar niet gelijk of wel geplaatst, en, uit
den aard of door onreinheid, minder wit,
dan wel anders bij Menschen van zoo don-
kere kleur (3). Hunne Monden zijn wijd,
maar schijnen dit bij de Mans nog meer, om
dat

(1) COOK D. VIII. bl. 146, 155.

(2) COOK D. VIII. bl. 146, 150. ANDER-
SON bij COOK D. VIII. bl. 171, 172. LA BIL-
LARD. T. II. p. 33.

(3) LA BILLARDIERE zegt, dat zij zeer
sraaije Tanden hebben. T. II. p. 34.

dat zij den baard lang en even ruw met vet en verf besmeerd dragen, als het Hoofdhaar. De Buik schein bij hun wat te veel voor uit te steken, waarfschijnlijk wijl zij op denzelven geene drukking hoegenaamd hebben, welke men anders bij schier alle andere Volkeren min of meer ontmoet (1).

Deze Menschen gaan gansch naakt, zonder eenig dekzel der Schaamdeelen. De Vrouwen dragen wel dikwijls een *Kanguro*-vel over de fchouders, herwelk om den middel is vastgemaakt; maar fschijnen dit eeniglijk te doen ten gebuik der Kinders, dien zij op den rug dragen of ook wel met de beide voeten op haare fchouders zetten, en alzo hoven haar hoofd bij de hand overeind houden. Bij eene enkele bemerkte men een *Kanguro*-vel ten fhort gebuikt, maar dezelve schein meer ter verwarming tegen de koude, dan ter verberging en bedekking, aangenomen te zijn. De vrij fcherpe nachtkoude, welke alhier niet zelden plaats heeft, doet voor het overige zelfs de Vrouwen geen ander dekzel zoeken (2). Vier
jonge

(1) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 172.

(2) COOK D. VIII. bl. 154. LA BILLARD. T. II. p. 30. T. I. p. 188, 189.

en ruw met vet
het Hoofdhaar.
te veel voor uit
zij op denzelfven
hebben, welke
andere Volkeren

sch naakt, zon-
namdeelen. De
s een *Kanguro*-
velk om den mid-
schijnen dit eenig-
er Kinders, dien
f ook wel met
schouders zetten,
bij de hand over-
enkele bemerkte
schort gebruikt,
ter verwarming
verberging en be-
n. De vrij scher-
hier niet zelden
t overige zelfs de
zoeken (2). Vier
jonge

r D. VIII. bl. 172.
4. LA BILLARD.
189.

jonge Meisjens stelden zelfs zoo weinig waar-
de op het geen haar ter kleeding werd ge-
geven, dat zij, om zich niet te belasten met
deszelfs dragt, de pakjens nederlegden op
den grond en even naakt haaren weg ver-
volgden (1).

Het kunstdenkbeeld van verciering des
Ligchaams heeft echter bij de beide Geslachten
reeds zoo veel ingang, dat de Mans het
haar beolijzen en beokeren; de Vrouwen
daartegen de kruin, Monniksgewijze, kaal
scheeren; beiden zomtijds eene of andere
Snoer om den hals slingeren, zich voorts
zorgvuldig de huid zwart maaken, en inzon-
derheid de Prik- en Snijd-kunst te baat ne-
men. In de laatste hebben zij het zoo ver,
als elders eenige Eilanders, gebragt, daar zij
hunne ligchaamen en armen met lijnen van
verschillende lengte en in verschillende rich-
ting bekerven, die zoo hoog boven het
vel uitsteken, dat het moeilijk is te gisfchen,
hoe zij hunne huid aldus weten te bordu-
ren, gelijk het ANDERSON uitdrukt. De
buiik der Vrouwen inzonderheid had zulke
dwars-

(1) LA BILLARD. T. II. p. 44.

dwarsneeden drie hoog boven elkanderen, die zich vertoonden als natuurlijke rimpels, welken de verraden oneerbaarheid elders zoo hartlijk verwenscht (1).

De naaktheid dezer Menschen en de woestheid hunner Boschen stelt hun bloot aan veelereleijde kwetzuuren. Van daar zag men eenen enkelen met een lap *Kanguro*-vel om den voet gewonden (2). Voords brengen de onreinheid op hun ligchaam en al het besmeerzel op hun hoofd natuurlijk eene gruwzaame menigte van Ongedierde voord, waarvan zij vruchteloos hunne Kinders trachten vrij te maaken, en hetwelk zij zelve, gelijk de meeste Negers, gulzig verflinden (3). COOK merkte onder hun eenen potfierlijken Bultenaar op (4). LA BILLARDIERE verwonderde zich daartegen over de gaafheid van hun gezicht, daar zij, zonder dekzel voor de oogen, den ganschen dag en een groot gedcelte

(1) COOK D. VIII. bl. 145, 152, 154. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 171. LA BILLARD. T. II. bl. 34, 51, 52. Pl. VI.

(2) LA BILLARD. T. II. p. 35.

(3) LA BILLARD. T. II. p. 50.

(4) COOK D. VIII. bl. 149.

AND.

n elkanderen,
lijke rimpels,
eid elders zoo

n en de woest-
bloom aan vee-
zag men eenen
o-vel om den
brenge de on-
l het befmeer-
ene gruwzaame
d, waarvan zij
achten vrij te
ve, gelijk de
den (3). COOK
ierlijken Bulte-
IERE verwon-
e gaafheid van
dekel voor de
n groot gedeel-
te

5, 152, 154.
bl. 171. LA
52. Pl. VI.
35.
50.

VAN DIEMENS LAND. 221

te van den nacht onder den blooten hemel
verkeeren (1). De geliefde gestalte, in wel-
ke zij zich stellen, is door hem en ANDER-
SON opgemerkt deze te zijn, dat zij, met de
eene zijde een weinig voorwaards en met het
bovenlijf zachtens geboogen, met de eene
hand dwars over den rug den anderen arm
vast houden, die langs de overhellende zijde
nederhangt (2).

„ Het geen oude Dichters van *Faunen* en
Satyrs, als bewoners van holle Boomen,
gezegd hebben, wordt hier bewaarheid:”
zegt die Reiziger. Bij het Strand en ook
elders vond men wel eenige ellendige zamen-
vlechtzels van staaken, met Boombastblade-
ren gedrukt, die zelfs den naam van Hutten
niet wel verdienden; en dezelve scheenen ook
slechts voor kort gebruik opgeslaagen: maar de
betere Wooning levert hun overal het zwaar
geboomte uit, hetwelk zij door vuur uithol-
len ter hoogte van zes of zeven voeten, en
’er eene haardstede van klei in plaatzen, rond-
om welke voor vier of vijf perzoonen ruimte
is. Dat gedeelte van den boom, het geen
on-

(1) LA BILLARD. T. II. p. 42.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 173.
LA BILLARD. T. II. p. 45.

onverbrand is, blijft inmiddels aan den groei, en verschaft hun alzoo een loofwelfzel tevens (1).

Van zulk een huls en haard maaken zij nog maar schaars gebruik: meestal is het gansche Bosch hunne wooning, daar zij zich liefst op den grond in de open lucht nederzetten, op denzelven hunne vuuren agter windchermen aanleggen, en tevens hunnen Disch aanrichten, rondom welchen de Mans, en de Vrouwen een weinig agter denzelven, op vellen van *Kanguro's* of eenig ander dekstuk nederzitten, in eene houding, die bij de Vrouwen in zoo verre opmerkelijk is, als zij met den eenen voet zorgvuldig bedekken, het geen het nederzitten op de hurken te onbetaamlijk zou vertoonen (3).

Het zelfde middel, waar door zich deze Menschen de Boomen bewoonbaar maaken, is hun ook dienstig, om Vaartuigen te krijgen: doch hun Scheepsbouw is niet volmaak-

(1) COOK D. VIII. bl. 153. ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 173. LA BILLARD. T. I. p. 129, 136, 142.

(2) LA BILLARD. T. I. p. 135.

(3) LA BILLARD. T. I. p. 132, 133. T. II. p. 28, 41, 43. Pl. V.

aan den groei,
oofwelfzel te-

rd maaken zij
neestal is het
, daar zij zich
oen lucht ne-
ne vuuren ag-
en tevens hun-
om welken de
einig agter de-
's of eenig an-
eene houding,
re opmerklijk
oet zorgvuldig
erzitten op de
rtoonon (3).
loor zich deze
nbaar maaken,
rtuigen te krij-
y is niet vol-
maak-

ANDERSON
LA BILLARD.

135.
132, 133. T.

VAN DIEMENS LAND. 223

maakter, dan hun Huisbouw. Integendeel vindt men bij hun *Canoos* van Boomschors te zamen gesteld, en eer naar Hangmatten dan Vaartuigen gelijkende, die op de effene vlak- te eener doodstille Zee bruikbaar zijn, maar bij de minste barning moeten uit een slaan (1).

Hun Huisraad bestaat in Korfjens, met weinig kunst of netheid van Biezen en Tee- nen gevlochten, in zakken, om water te bewaaren, en in bekers, van bladeren ge- maakt (2). Om vuur te maaken bedienen zij zich van twee Steenen, dien zij tegen elkander slaan, en wier vonken zij op boomschors, zoo zacht als Zwam, opvangen: maar de moeite, die hun dit kost, maakt hun uiterst zorgvuldig, om hun vuur aan te houden, waar toe zij doorgaands een brandend hout medenemen, als zij van verblijf verande- ren (3).

Zij gebruiken hun Voedzel niet raauw, maar gebraden, en vinden hetzelfde voor- naam-

(1) LA BILLARD. T. I. p. 185. Pl. XLIV.
fig. 2.

(2) LA BILLARD. T. I. p. 136, 167, 177.
Pl. V.

(3) LA BILLARD. T. I. p. 133. T. II. p.
54, 58.

naamlijk in Schulpvischen, schoon zij ook eenmaal toonden niet atkeerig te zijn, om viervoetig Gedierte en Gevogelte te slachten. Schulpvischen inzonderheid vervullen hunne dagelijksche behoeften, waarbij water hun eenige Drank is (1). Hunne maaltijden duuren echter lang genoeg. Na gezamenlijk gegeten te hebben, haalen de Vrouwen en Dogters water om te drinken van de naastgele gene plaats, hetwelk voords gebruikt wordt, zonder te letten op deszelfs zuiverheid. Daar mede eindigt de maaltijd (2).

Voor de kost te zorgen is der Vrouwen zaak, hetwelk haar zeer veel moeite kost. Elk neemt een Korfjen en begeeft zich, door de Dogters gevolgd, naar de Klippen, en duikt van daar tot op den bodem der Zee, om 'er Schulpvischen te raapen, vertoevende 'er zonder eenig ongemak voor zich zelve meer dan tweemaal langer, dan de beste *Europeesche* duikers het onder water kunnen houden. Na de verademing van eenen oogenblik gaan zij weder te water en herhaa-

(1) COOK D. VIII. bl. 146, 153. LA BILLARD T. I. p. 167. T. II. p. 34, 45.

(2) LA BILLARD. T. II. p. 55, 56.

LAND.

schoon zij ook
rig te zijn, om
gelte te slachten.
vervullen hunne
arbij water hun
maaltijden duu-
gezamenlijk ge-
rouwen en Dog-
n de naastgele-
gebruikt wordt,
zuiverheid. Daar

is der Vrouwen
ecl moeite kost.
n begeeft zich,
naar de Klippen,
bodem der Zee,
pen, vertoeven-
k voor zich zel-
er, dan de beste
der water kun-
eming van eenen
e water en her-
haa-

46, 153. LA
I. P. 34. 45.
55, 56.

VAN DIEMENS LAND. 225

haalen dit zoo dikwijls, tot zij het Korfjen omtrend vol hebben. Om zich te waaren voor de geweldige knijpers der Zeekreeften, weten zij deze Dieren terstond te dooden (1). Met den vangst begeven zij zich naar de Mans, al weder gereed, om denzelven te hervatten, indien dezen de voorraad niet groot genoeg schijnt, zich vergenoegende met de verwarming voor eenen oogenblik bij het vuur, hetwelk zij zoo wel agter als voor zich aanstookten, ten einde gelijklijk rondom gekoesterd te worden. Onder die verwarming zijn zij reeds bezig, om de Schulpvisch schoon te maaken, dien zij zorgvuldig op de koolen zetten, tusfchen welken zij de Kreeften min omzichtig inwerpen, en waarvan zij den Mans en Kinders het beste geven, zich zelve met het overige vergenoegende. De Mans waren door LA BILLARDIERE niet te bewegen, om eenig deel te nemen aan den moeilijken en dikwijls gevaarlijken arbeid der Vrouwen, daar zij zich als Heeren, bij hun vuur gezeten, lieten bedienen en zich de beste beetten toeëigenden van alles, wat hun werd

(1) LA BILLARD. T. II. p. 52.
II. DEEL. P

werd voorgezet. Het vuur aan te houden, en daartoe van tijd tot tijd een houtjen te breken, het geen zij niet voor de knie, maar boven op het hoofd deden, was hun gansche werk (1). Men zag hun nimmer aan de Visscherij of aan den Landbouw, noch ook ter Jagt. Het veelvuldige *Kanguro*-vel, hetwelk men bij hun vond, en hunne greegheid om Vogels en Varkens aan te nemen tot hunne Spijs, doen echter zeker stellen, dat zij zich meermaal ter Jagt moeten begeben (2).

Mischien dienden hunne Wapenen hun daar toe meer, dan tot den Krijg, waarvan ook bij hun geen spoor gevonden werd. Zij hebben Werpspiezen of Stokken, ter wederzijde gespitst, met welken zij hun doel trachten te treffen: maar dezelve zijn lomp gemaakt, en toonen alzoo ook, van hoe geringe aangelegenheid zij geacht worden. COOK vond hun zeer onbedreevene werpers. LA BILLARDIERE integendeel vatte de een goed denkbeeld

(1) LA BILLARD. T. II. p. 53, 54.

(2) LA BILLARD. T. I. p. 180. COOK D. VIII. bl. 153.

aan te houden,
 een houtjen te
 or de knie, maar
 was hun gansche
 nmer aan de Vis-
 w, noch ook ter
 guro-vel, het-
 n hunne greetig-
 s aan te nemen
 er zeker stellen,
 jagt moeten be-

Vapenen hun daar
 waarvan ook bij
 verd. Zij hebben
 er wederzijde ge-
 doel trachten te
 omp gemaakt, en
 geringe aangele-
 COOK vond hun
 LA BILLAR-
 een goed denk-
 beeld

p. 53, 54.
 . 180. COOK D.

beeld op van hunne bekwaamheid hierin, en
 werd overtuigd, dat zij dezelve tegen vier-
 voetige Dieren gebruikten (1).

De geheele, reeds beschreevene, houding
 en de langzaame gang der Mannen drukken
 volkomen genoeg derzelve vadzigen aard uit.
 Gaarne wandelen zij op hun uiterste gemak,
 en komt het eenmaal tot een lopen, dan
 munten zij geenzins uit in snelheid. Hun
 vermaak is springen en zwemmen: maar
 hunne sprong is zoo klein, dat zij, hoe los
 van leden ook, wijl hun geene kleeding
 knelt, door menigen *Europeër* voorbij ge-
 sprongen zouden worden. Tot het zwem-
 men waren zij niet eens door het voorbeeld
 der matroozen te bewegen (2).

Bij de Vrouwen heerschte veel meer lee-
 vendigheid. Zomtijds onderhielden zij de
 Vreemdelingen met eene gulle spraakzaam-
 heid, die zonderling overftond tegen de vol-
 strekte onverstaanbaarheid haarer Taal, maar
 welke zij niet te min vervolgden; dan weder
 trach-

(1) COOK D. VIII. bl. 147. LA BILLARD.
 T. I. p. 148. T. II. p. 21, 36.

(2) LA BILLARD. T. II. p. 37, 44, 45,
 40, 47.

trachteden zij hun door een Gezang te vermaaken, hetwelk zeer veel overeenkomst had met dat der *Arabieren* van *Kleene Asia*, en het geen zij altijd met de eerste en tweede stem volmaakt zuiver zongen (1); bij welke verbaarheid voor de Toonkunst haare onverschilligheid voor de Viool, die eindelijk de Eilanders de ooren deed stoppen, hoogst-opmerkelijk mag geacht worden (2).

De afbeelding dezer Menschen, welke wij hier aanbieden, durven wij volmaakt beantwoordende noemen aan alles, wat wij tot dus verre van hun te melden vonden. Het gelaat van den Man is oordeelkundig te zamen gebragt uit de vergelijking der afbeelding bij COOK EN LA BILLARDIERE (3). De Vrouw is volkomen gevolgd naar die van COOK (4). Het Kind is opzetlijk hier bij gevoegd, wijl de *Fransche* Reiziger opgemerkt heeft, dat de bovenkaak der Kinderen op dit Eiland ver boven de onderkaak uitfchiet, hetwelk bij de Volwasfenen niet al-

(1) LA BILLARD. T. II. p. 45.

(2) LA BILLARD. T. II. p. 41, 50.

(3) COOK Pl. LXXIII**. LA BILLARD. Pl. VIII.

(4) COOK Pl. LXXIV**.

ezang te verma-
 enkomst had met
 n *Asia*, en het
 en tweede stem
 ; bij welke vat-
 st haare onver-
 , die eindelijk
 stoppen, hoogst-
 den (2).

enschen, welke
 en wij volmaakt
 a alles, wat wij
 melden vonden.
 oordeelkundig te
 ijking der afbeel-
 LARDIERE (3).
 gevolgd naar die
 is opzetlijk hier
 che Reiziger op-
 enkaak der Kin-
 ven de onderkaak
 Volwasfenen niet
 al-

p. 45.

p. 41, 50.

LA BILLARD. Pl.

alzo is (1). Hetzelve is overgenomen naar
 zijne afbeelding (2), welke de aanmerking
 van COOK zonderling doet voorkomen, dat
 veele Kinders fraaije trekken hadden (3). De
 Vrouw heeft het *Kanguro*-vel over den rug,
 zoo als zij hetzelve bij LA BILLARDIERE
 draagt. Zij brengt den Man eenen korf vol
 Schulpvisch, terwijl hij naauwlijks acht staat
 op de zwaarte van haare vrugt, en geheel
 werkloos in zijne geliefde houding op eene
 graszoode zit voor zijne Boomwooning. Wat
 verder heeft hij ook eene Hut, waar voor
 het vuur reeds aangestoken ligt ter bereiding
 van zijn middagmaal.

In den lof van het karakter dezer Men-
 schen verschillen de Reizigers niet. Jegens
 Vreemdelingen, welk woord voor hun on-
 eindig meer moet uitdrukken, dan wij ons
 kunnen voorstellen, uit hoofde van den af-
 stand tusfchen hunnen Natuurstaat en de
Europeefche kleederdragt — betoonden zij
 een goed vertrouwen, hetwelk allen denk-
 beeld van vrees of van verdenking buiten
 floot.

(1) LA BILLARD. T. II. p. 33, 34.

(2) LA BILLARD. Pl. VII.

(3) COOK D. VIII. bl. 155.

floot. Zij kwamen ongewapend uit hunne Boschen den Vreemdelingen te gemoet, toen COOK hun het allereerst bezogt (1). Hun voorkomen had ook niets van dat wilde of stoute, hetwelk men elders ontmoetede bij de min beschaafde Volkeren : maar teekende terstond zachtmoedigheid en blijgeestigheid (2). LA BILLARDIERE vond hun in het eerst wel schuw, ja zelfs zoo vreesachtig, dat hij hun bezwaarlijk van zijne vriendschap kon verzekeren, maar merkte zelf op, dat zijne Snaphaanschooten op Gevogelte de ontsteldnis en vrees in hun hart scheenen gejaagd te hebben (3). Naderhand bleeken hem hunne vredelievendheid, vriendschap en dienstvaardigheid op de allerinnemendste wijze. Eene kreet, welke hem eene noodkreet ter verzameling der Boschbewoners scheen, had hem eenmaal geene geringe ontsteldnis bij zijne kruistogten door dit Eiland aangebragt, daar hij slechts

wei-

(1) COOK D. VIII. bl. 145, 149.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 170.

(3) LA BILLARD. T. I. p. 167, 176, 178, 179, 184. Zoo had ook een Snaphaanschoot bij COOK's ontmoeting hun oogenbliklijk de vlucht doen nemen. COOK D. VIII. bl. 147.

gewapend uit hunne
lingen te gemoet, toen
erst bezogt (1). Hun
iets van dat wilde of
ders ontmoetede bij de
eren: maar teekende
heid en blijgeestig-
ARDIERE vond hun
v, ja zelfs zoo vrees-
bezwaarlijk van zijne
keren, maar merkte
Snaphaanschooten op
nis en vrees in hun
te hebben (3). Na
hunne vredelievend-
ienstvaardigheid op de
Eene kreet, welke
ter verzameling der
n, had hem eenmaal
nis bij zijne kruistog-
gebragt, daar hij slechts
wei-

bl. 145, 149.
COOK D. VIII. bl. 170.
I. p. 167, 176, 178,
k een Snaphaanschoot bij
ogenbliklijk de vlucht doen
bl. 147.

weinige medgezellen bij zich had, en die
allen even als hij weerloos waren: de hal-
ve kring echter van Mans en Jongens,
waar agter ook de Vrouwen en Meisjens ge-
schaard stonden, welke hem opwachtede,
vertoonde niets dreigende, maar ontving
hem, na wederzijdsche vriendschapsbedui-
dingen, gulhartig in deszelfs midden. Naauw-
lijks had LA BILLARDIERE de hand aan
iemand toegereikt, of dezelve werd weder-
keerig aangenomen, terwijl elk Eilander dan
tevens den linker voet opligtete en een wei-
nig agterwaards uitstak, alzoo zekere buiging
maakende, waarin de *Fransche Zeeman* de
gemeenzaame en beleefde groete van zijne ei-
gene luiden wedervond. Ook de Vrou-
wen drongen na deze eerste gemeenzaamheid
gaarne door tot de Vreemdelingen, en lieten
de oogen in arglooze nieuwsgierigheid wei-
den over alle de bijzonderheden, die dezel-
ven tot zich trokken (1). Wanneer, jaarna,
de voet der Reizigers dreigde uit te slippen
op den oneffen grond, waren de Inwooners
gereed, om hun te ondersteunen; of wan-
neer zij hun, na eenig afzijn, zagen weder-
ke-

(1) LA BILLARD. T. II. p. 29.
P 4

keeren , drukte eene vreugdekreet daarover hunne blijdschap uit; ja , wandelende zelfs met deze Menschen , zagen de *Franschen* zich telkens uit hartelijkheid en dienstvaardigheid den arm gebooden (1). „ Voorzeker verlooren wij veel , — zegt LA BILLARDIERE — dat wij de Taal der Eilanders niet verstonden , want een der Meisjens had ons onbegrijpelijk veel te zeggen , en sprak een ganschen tijd lang met ongemeene snelheid , schoon zij zeer wel merkte , dat wij haar niet verstonden ; dit kon niet scheelen , toch moest zij praaten (2).”

De gulheid dezer Eilanders ging evenwel niet tot zulk eene gemeenzaamheid over , welke de gastvrijheid elders wel ten plicht stelt , maar die de zuivere eerbaarheid en reine huwelijkstrouw geenzins gedoogen. De Mans beheerschte eene edele naarijver op de liefkoozingen hunner Vrouwen , welke hun dezelve zorgvuldig deed verwijderen , wanneer de dartelheid der matroozen tot ongebondenheid overging. De Vrouwen wederkeerig cerbiedigden afzonderlijk de huwelijks-

(1) LA BILLARD. T. II. p. 37, 38, 40, 46.

(2) LA BILLARD. T. II. p. 45.

lekreet daarover
vandelende zelfs
de *Franschen*
en dienstvaardig-

„ Voorzeker
LA BILLAR-
I der Eilanders
er Meisjens had
eggen , en sprak
ongemeene snel-
merkte, dat wij
n niet scheelen,

ers ging evenwel
zaamheid over,
wel ten plicht
e eerbaarheid en
s gedoogen. De
naarlijver op de
ven , welke hun
erwijderen, wan-
oozen tot onge-
Vrouwen weder-
derlijk de huwe-
lijks-

p. 37, 38, 40, 46.
p. 45.

VAN DIEMENS LAND. 233

lijkstrouw zoo heilig, als zij in tegenwoor-
digheid haarer Echtgenooten omzichtig wa-
ren, om derzelve jaloeersheid niet op te
wekken. Het aanbod der grootste geschen-
ken tot heimlijke ontrouw werd door haar met
de grootste verachting van de hand geweezen.

In dezen edelen lof der Vrouwen dee-
len ook de Meisjens. Twee jonge Dog-
ters volgden zonder eenig wantrouwen op
verren afstand van andere Eilanders drie
Fransche matroozen langs de bogtige flinge-
ringen der Kust. De matroozen bedienden
zich spoedig van deze afzondering tot onbe-
taamlijke vrijheden: maar de beide Meisjens
namen de vlucht op eene, ver in zee uitste-
kende, rots en toonden zich gereed, om van
dezelve af te springen, ingeval zij vervolgd
werden (1). Daar de goede verstandhou-
ding echter niet werd afgebroken met de
overigen, tot wien zij spoedig terug keerden,
scheen het te blijken, dat zij dezen aanslag tegen
haare eer geheim gehouden hadden, of dat
de eerbaarheid dezer Eilanders meer zuiver
dan stroef was, waar van het een zoo wel;
als

(1) LA BILLARD. T. II. p. 46.

als het ander hun karakter zoo bemiddelijk als eerwaardig in dit opzicht zou maaken (1).

Het gedrag der Ouders jegens de Kinders vertoont zich bij deze Menschen in een even aanvallig licht. Eene Moeder spaarde geene liefkoozingen, om haaren Zuigeling tot be- daaren te brengen, die bevreesd was voor de Vreemdelingen. Anderen booden haare Kin- ders liever, dan zich zelven, aan, om met eenige *Europeesche* cieraaden begiftigd te worden. De Moederlijke armen waren overal de wijkplaats voor de vreesachtige Kleenen, en wanneer dezen door kinderlijke driften onderlinge geschillen kreegen, was de Moe- derlijke hand tevens vaardig tot eene ligte kastijding, welke zij echter spoedig door de tederste liefkoozingen verving. De Va- ders deelden met de Moeders deze tederheid en tucht tevens. Men zag eenen Man zijn Zoontjen, die eenen anderen Jongen met een steentjen in den rug had geworpen, zacht-

(1) LA BILLARD. T. I. p. 46. Slechts één matroos beroemde zich, gunstiger onthaal gevonden te hebben: maar het was moeilijk, zegt LA BIL- LARDIFRE te weten, of het waar was. — T. II. p. 57.

zoo bemislijk
ou maaken (1).
ens de Kinders
en in een even
r spaarde geene
igeling tot be-
esd was voor de
den haare Kin-
aan, om met
n begiftigd te
en waren overal
chtige Kleenen,
derlijke driften
, was de Moe-
tot eene ligte
spoedig door
ving. De Va-
s deze tederheid
eenen Man zijn
en Jongen met
had geworpen,
zacht-

46. Slechts één
onthaal gevonden
k, zegt LA BIL-
r was. — T. II.

zachtens op de schouders slaan, hetwelk den
Knaap deed weenen en van verdren moed-
wil wederhield (1).

Men vindt geene diefachtigheid, noch
eenige andere algemeene Ondeugd van dit
Volk aangeteekend, hetwelk men wel gereedlijk
aan de onverschilligheid, onoplettenheid (2)
en behoeftenloosheid dezzer Menschen mag
toeschrijven, maar het geen niet op eigen-
lijke domheid bij hun moet worden te
huis gebragt. LA BILLARDIERE ver-
haalt ons de volgende gouterij, die daar
tegen alle opmerking waardig is. Een ma-
troos had eenen zak met Schulpen aan den
voet eener Rots nedergelegd; een jonge
Eilander nam hem terstond steelsgewijze weg
en liet den Matroos eenigen tijd te vergeefs
zoeken: inmiddels bragt hij den zak op de-
zelfde plaats weder, en vermaakte zich hart-
lijk met den trek, dien hij den Vreemdeling
had gespeeld (3). Eenmaal deed de gereed-
heid der *Franschen*, om hun alles te schen-
ken

(1) LA BILLARD. T. II. p. 41, 43, 50, 51.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 171.

(3) LA BILLARD. T. II. p. 51.

ken, wat zij vroegen, hun denken, dat zij slechts nemen konden, wat zij begeerden: maar naauwlijks was hun het tegendeel be-
duid, of zij gaven zonder eenigen weezin alles terug, wat zij niet mogten behouden (1).

Wegens den Godsdienst dezer Menschen heeft de onkunde van hunne Taal, schoon dezelve aan ANDERSON niet wijd verschillende scheen van die veeler andere Zuidzee-eilanders (2), de Reizigers geheel onkundig gelaten. De gansche lijst hunner woorden, welken LA BILLARDIERE kon verstaan, bedroeg een vierentagtig tal, onder welken 'er niet één wegens de Godheid voorkomt (3). Ook bleek den Reizigers niets wegens eene Burgerlijke Regeering: maar scheen 'er eene onafhanglijkheid van elk Huisgezin plaats te hebben, en in hetzelfde de Ouderlijke magt alleen te heerschen (4). Men vindt ook niets van hunne Lijkbehandeling, noch ontmoetede 'er eeni-
ge

(1) LA BILLARD. T. II. p. 31.

(2) ANDERSON bij COOK D. VIII. bl. 178—180.

(3) LA BILLARD. T. II. p. 60.

(4) LA BILLARD. T. II. p. 56, 57.

denken, dat zij
 zij begeerden:
 et tegendeel be-
 eenigen weezin
 en behouden (1).
 dezer Menschen
 ne Taal, schoon
 niet wijd ver-
 veeler andere
 Reizigers geheel
 che lijst hunner
 LARDIERE kon
 ntagtig tal, on-
 wegens de God-
 oleek den Reizi-
 rgerlijke Regee-
 onaf hanglijkheid
 hebben, en in
 t alleen te heer-
 niets van hunne
 noetede 'er eeni-
 ge

. 31.
 OK D. VIII. bl.

p. 60.
 . 56, 57.

ge Grafplaats. De ontbinding kon men ligt
 bemerken, dat door de hitte der luchtstreek
 en de menigte van *Insecten* spoedig moest
 volgen. Slechts eenmaal vond men Men-
 schenbeenders in een koolenvuur, hetwelk
 met grond deed vermoeden, dat zij hunne
 Lijken gewoon zijn te verbranden (1). Nog
 zekerer vernam men, dat zommige Mans
 twee Vrouwen hadden. In zekeren kring
 dezer Eilanders zag LA BILLARDIERE,
 dat van de twee sterkste en grootste Perzoonen
 elk twee Vrouwen naast zich had, hetwelk zij
 door uitdruklijke teekenen deeden verstaan,
 om hunne meerderheid te doen opmerken;
 terwijl de Vrouwen, die elk haaren eigen
 Man hadden, niet min zorgvuldig waren,
 om haar voorrecht den Vreemdelingen te
 doen opmerken (2).

Hunne onverschilligheid voor gewoone ge-
 schenken, — hunne weigering van Brood en
 Visch, — hun gheetig aannemen daartegen
 van eenige Vogels en Biggen, was in COOK'S
 oogen even opmerklijk, als hunne volslagene
 on-

(1) LA BILLARD. T. II. p. 161—163, 168.

(2) LA BILLARD. T. II. p. 55.

onkunde aan Yzer, Yzergereedschap en Vischhocken (1). — Het gebruik van een Mes bragt hun eene groote ontfeldnis aan (2). — Hunne vergisfching eindlijk, die jonge *Franschen* voor Vrouwen hield, was door geene bloote beduidingen weg te nemen (3).

Dezen zijn de berichten, met welken wij ons te vreden moeten houden wegens Menschen, dien wij zoo gaarne nog zoo veel nader kenden, daar zij, uit al wat wij nu van hun weten, ons den oorspronglijken Natuurmensch doen ontmoeten, omtrend wien ons geene Dichterlijke verbeelding alzo langer met haare ijdele harsfenschimmen zal misleiden.

(1) COOK D. VIII. bl. 146, 152.

(2) LA BILLARD. T. I. p. 188.

(3) LA BILLARD. T. II. p. 51.

LAND.

dschap en Visch-
n een Mes bragt
an (2). — Hun-
onge *Franschers*
oor geene bloote
3).
met welken wij
n wegens Men-
og zoo veel na-
wat wij nu van
nglijken Natuur-
trend wien ons
ng alzo langer
en zal misleiden.

, 152.
188.
51.

BERICHT VOOR DEN BINDER.

De <i>Vrienden-eilanders</i> te plaatzen tegen over	Bladz. 28.
De <i>Nieuw-Caledoniërs</i>	74.
De <i>Marquisen-eilanders</i>	82.
De <i>Nieuwe Hebriden</i>	100.
De <i>Nieuw-Zeelanders</i>	158.
De <i>Pelew-eilanders</i>	188.
De <i>Admiralteits-eilanders</i>	206.
De <i>Van Diemen Landers</i>	228.

VERBETERING VOOR DEEL I.

Op bladz. 2 voege men den naam van B. S. ALBINUS toe voor de naamen van HUNTER, MONRO enz.

Op bladz. 28 wordt de aanvang der kwikbevrizing op 37° van de *Fahrenheitsche* schaal gesteld, volgens ZIMMERMAN: laater genomene proeven hebben geleerd, dat dezelve reeds begint op 39° of 40° van dezelfde schaal.

